

BELEIDSPLAN

voor een

CULTUREEL-ERFGOEDCONVENANT

tussen

DE VLAAMSE OVERHEID

en de

**INTERGEMEENTELIJKE VERENIGING
'PLATFORM OMGEVING LEIE SCHELDE'**

bestaande uit de gemeenten Deinze, De Pinte, Gavere, Nazareth,
Sint-Martens-Latem en Zulte

voor de beleidsperiode
2013-2014

en ingediend op 23 december 2011

Voorwoord

Op 2 april 2010 werd door zes gemeenten in de Oost-Vlaamse Leie- en Scheldestreek de projectvereniging Platform Omgeving Leie Schelde (verder als POLS) opgericht. Die is aan de slag gegaan om de intergemeentelijke samenwerking op het vlak van cultureel erfgoed uit te bouwen en een beleidsnota op te stellen, met het oog op een cultureel erfgoedconvenant met de Vlaamse overheid. Burgemeesters en schepenen, professionals en vrijwilligers hebben er samen over nagedacht en zich achter het project geschaard.

Het document dat in december 2010 werd ingediend bij het Agentschap Kunsten en Erfgoed werd niet gehonoreerd door de minister, maar op basis van de feedback en extra input vanuit de erfgoedgemeenschap werd met vereende krachten een sterk bijgewerkte beleidsnota opgesteld.

Door die contacten en het overleg kregen vrij snel een aantal ideeën vorm om intergemeentelijk aan de slag te gaan. Een opvallende tool die begin 2012 operationeel wordt, is een erfgoedbank, overigens dezelfde die wordt gebruikt door enkele Vlaamse erfgoedcellen. In onze streek zal het een vrijwilligersproject worden, in samenwerking met de cultuurdiensten van de zes gemeenten, terwijl POLS instaat voor de financiering ervan.

Het onderzoek van het cultureel erfgoedveld dat anderhalf jaar duurde, bracht niet alleen knelpunten en verzoekingingen aan het licht. Wanneer volgens ons terecht kan worden gesproken over een uniek cultureel erfgoed, dan heeft dat veel, zo niet bijna alles te maken met een streek waar men kan wonen, werken en creatief zijn, maar waar men zich, indien nodig, steeds vlot in alle richtingen kon bewegen langs wegen en rivieren.

De ruim honderd beeldende kunstenaars en schrijvers die zich vooral in Sint-Martens-Latem en verder stroomopwaarts langs de rivier vestigden, werden geïnspireerd door de Leie. Zij bezorgen het gebied een eigen identiteit, waar kunst, cultuur en erfgoed hand in hand gaan.

Heel wat industriële bedrijvigheid ontstond aan de waterlopen, zoals de steenbakkerijen langs de Schelde en de vlasproductie aan de Leie. De in ons land zo typische speelgoed- en kinderrijtuigindustrie van Deinze kwam er rond het spoorwegstation en langs de waterweg.

De tragische gebeurtenissen tijdens beide wereldoorlogen tenslotte hadden eveneens te maken met de rivieren, waarachter men front kon vormen en de aanwezigheid van strategische knooppunten van wegen en spoorwegen.

In ieder geval is de tekst die u handen hebt, het resultaat van teamwork, waarbij vele tientallen professionals en beleidsmensen in de gemeenten, samen met erfgoedvrijwilligers, hun rol hebben gespeeld.

Met oprechte dank aan al wie zich heeft ingezet bij het tot stand komen van dit document.

Jacques De Ruyck
Burgemeester Deinze

Martin Van Peteghem
Burgemeester De Pinte

Hugo Leroy
Burgemeester Gavere

Danny Claeys
Burgemeester Nazareth
Ondervoorzitter POLS

Freddy Vanmassenhove
Burgemeester Sint-Martens-Latem
Ondervoorzitter POLS

Henk Heyerick
Burgemeester Zulte
Voorzitter POLS

Voorwoord	2
Inhoudstafel	3
Inleiding	6
1. Het (participatie) proces	9
2. Situering plek en erfgoed in tijd en ruimte	16
3. Beschrijving van het cultureel erfgoedveld	24
3.1. <u>De professionals</u>	24
3.1.1. Archieven en musea als erfgoedinstellingen	24
3.1.2. Professionals met een beperkte cultureel erfgoedwerking	28
3.1.3. Streekactoren met een erfgoedwerking	30
3.2. <u>De vrijwilligers</u>	32
3.2.1. Musea en private erfgoedcollecties	32
3.2.2. Heemkringen en erfgoedwerkgroepen (al dan niet met een eigen collectie)	34
3.2.3. Intermediaire organisaties - gemeentelijke adviesorganen rond erfgoed	36
3.2.4. Kerkfabrieken en kloosters	37
3.2.5. Andere verenigingen met een (beperkte) erfgoedwerking	37
3.3. <u>Evenementen die te maken hebben met volkscultuur en immaterieel erfgoed</u>	41
3.3.1. Stoeten	41
3.3.2. Religieuze evenementen	40
3.3.3. Herdenkingen van de Slag bij Gavere en beide wereldoorlogen	42
3.3.4. Erfgoeddag en week van de smaak	42
3.3.5. Andere	43
3.4. <u>De artistieke traditie, het industriële verleden en de oorlogsgebeurtenissen als uniek cultureel erfgoed</u>	45
3.5. <u>Funerair erfgoed, trage wegen en kapellen en hun link met cultureel erfgoed</u>	49
3.6. <u>Cultureel erfgoed en ander zwerfgoed dat nog niet is genoemd</u>	50

3.6.1. Archeologie	50
3.6.2. Volksverhalen en dialect	50
3.6.3. Culinair erfgoed	50
3.6.4. Archieven lokale pers	50
3.7. <u>Samenwerking en overkoepelende projecten</u>	52
3.7.1. Via het Platform Omgeving Leie Schelde	52
3.7.2. Via het erfgoedhuis in Nazareth	53
3.7.3. Andere initiatieven	54
4. Het cultureel erfgoedbeleid in de gemeenten	55
4.1. Activiteiten	55
4.2. Personeel (2011)	58
4.3. Kredieten (2011)	58
5. Swot-analyse	60
5.1. Musea	60
5.2. Gemeentelijk erfgoedbeleid	61
5.3. Private collecties	61
5.4. Erfgoedverenigingen	62
5.5. Algemene swot-analyse	62
6. Missie en visie	65
7. Doelstellingen	67
<i>7.1. De erfgoedcel is een kennisknooppunt geworden, ook voor het beleid, en fungeert samen met andere collectievormende organisaties als het geheugen van het werkgebied op het vlak van cultureel erfgoed</i>	67

Operationele doelstellingen:

- Gemeenten schuiven cultureel erfgoed prioritair naar voor als beleidsinstrument
- Erfgoedbank Leie Schelde wordt verder uitgebouwd
- Inventarisatie en ontsluiting immaterieel erfgoedbank

7.2. <i>In het werkgebied werken erfgoedactoren samen, terwijl de erfgoedcel stevige contacten heeft uitgebouwd met de omliggende erfgoedcellen</i>	70
<p>Operationele doelstellingen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lokale erfgoedactoren wisselen ervaring uit en werken samen • Expertise erfgoedgemeenschap is sterker geworden • Creatieve projecten krijgen kansen via projectsubsidieering 	
7.3. <i>Het aanwezige cultureel erfgoed is gevrijwaard voor de toekomstige generaties en wordt intensief gebruikt in ondermeer onderwijs en toerisme</i>	73
<p>Operationele doelstellingen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sensibilisering rond, inventarisatie en instandhouding van aanwezige cultureel erfgoed • Versterking educatieve rol • Ontsluiting voor toerisme en recreatie 	
7.4. <i>De intergemeentelijke samenwerking versterkt de interesse voor cultureel erfgoed bij een ruim publiek, brengt mensen in beweging en werkt gemeenschapsvormend</i>	75
<p>Operationele doelstellingen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Een doeltreffende communicatiestrategie bereikt de hele bevolking • Moeilijk bereikbare doelgroepen raken betrokken bij het cultureel erfgoed • Intergemeentelijke evenementen worden aangemoedigd 	
8. Praktische vormgeving intergemeentelijke organisatie	80
8.1. Bestuur projectvereniging legt grote lijnen werking vast	80
8.2. Erfgoedcel coördineert, coacht en biedt instrumenten aan	80
8.3. Intergemeentelijke adviesgroep ondersteunt inhoudelijke werking	81
Bijlagen	
1. Akte en statuten projectvereniging Platform Omgeving Leie Schelde	82
2. Begroting 2013-2014	86
3. Functiebeschrijving medewerkers erfgoedcel	88
4. Analyse intergemeentelijk gebied en beschrijving zes gemeenten	90
5. Kaarten	98

Inleiding

Deinze, De Pinte, Gavere, Nazareth, Sint-Martens-Latem en Zulte bundelden de krachten in een intergemeentelijke vereniging.

De projectvereniging, Platform Omgeving Leie Schelde (verder als POLS), heeft een meervoudige doelstelling, maar één van de centrale aandachtspunten is het ontplooiën van een intergemeentelijke samenwerking op het vlak van cultureel erfgoed, idealiter via een erfgoedconvenant met de Vlaamse overheid.

Om die ambitie kracht bij te zetten, werd met eigen middelen al een halftijdse coördinator aangeworven, met o.a. als opdracht een inspraakproces op gang te brengen. Tegen eind 2010 leidde dit tot een ruim gedragen ontwerpbeleidsplan. Er werd daartoe intensief onderzoek verricht, politiek overleg gepleegd, besprekingen met erfgoedverenigingen in de diverse gemeenten voorzien, vergaderingen met professionals en tenslotte betrokkenheid voor de ruimere erfgoedgemeenschap georganiseerd. Na het niet goedkeuren van het voorstel uit 2010 werd in 2011 opnieuw hard gewerkt aan het document.

Het dossier werd aangepast op basis van de feedback van de beoordelende cultureel erfgoedcommissie. Zo werd ondermeer:

- **het participatieproces verder gezet, waarbij bepaalde sectoren sterker betrokken raakten bij de voorbereiding (musea, onderwijs, toeristische sector...);**
- **de omgevingsanalyse herschreven en sterker uitgediept;**
- **de swot-analyse op vraag van vooral FARO duidelijker uitgewerkt;**
- **de missie en visie opnieuw bekeken en scherper gesteld**
- **de strategische doelstellingen onderbouwd met 12 operationele doelstellingen en ruim dertig acties die een link hebben met de swot-analyse;**
- **de artistieke traditie nog meer in de verf gezet;**
- **de begroting meer gestoffeerd en opgesplitst per strategische doelstelling;**
- **meer aandacht besteed aan allochtone en moeilijk bereikbare groepen;**
- **een functiebeschrijving voor het personeel van de erfgoedcel toegevoegd.**

Tegelijk ging de intergemeentelijke samenwerking van start. Bij de erfgoedgroepen, de toeristische sector en andere actoren groeiden bepaalde verwachtingen en bestond de wens om nu al te starten met het uitwerken van bepaalde tools. Zij worden hierna kort vermeld, maar komen eveneens aan bod binnen de omgevingsanalyse.

In eerste instantie is er het erfgoedhuis in Nazareth, waar op dit ogenblik een tiental erfgoedvrijwilligers bij betrokken zijn, die over moderne apparatuur beschikken. Belangrijk is de ambitie van die groep en het gemeentebestuur om de werking van het erfgoedhuis in de toekomst uit te breiden tot een bovenlokaal gebeuren. Zij kregen hiervoor een cofinanciering vanuit LEADER Meetjesland, Leie & Schelde.

De belangrijkste realisatie in 2012 wordt een cultureel erfgoedbank, zoals die al bestaat in een reeks erfgoedcellen. Er was een duidelijke nood om ook in onze streek op korte termijn een dergelijk instrument aan te bieden.

POLS heeft verder een voorstel ingediend om met cofinanciering van plattelandsontwikkeling het project ‘digitale erfgoedhaltes’ te realiseren. De erfgoedcel Comeet, die eveneens is geïnteresseerd om dit uit te werken voor het Meetjesland, fungeert als inhoudelijke partner van het project. Comeet fungeert eveneens als partner voor het onderzoeksproject rond de beide

wereldoorlogen, dat POLS ook al met cofinanciering via de middelen van plattelandsontwikkeling hoopt te financieren.

Een derde initiatief situeert zich in de toeristische en recreatieve sfeer, maar met een duidelijke link naar cultureel erfgoed. POLS kreeg eind 2010 van Toerisme Vlaanderen middelen toegezegd om in de gemeenten Deinze, Gavere, Nazareth en Zulte enkele investeringen uit te voeren i.v.m. WO I. Het plan mobiliseerde bestuurders, verantwoordelijken toerisme en cultuur, maar ook een aantal erfgoedvrijwilligers. Er werd ondermeer gebrainstormd over wat er kan gebeuren met de uitgebreide collectie die op dit ogenblik wordt bewaard in het (te) kleine oorlogsmuseum in Nazareth. Eén en ander past binnen het project '100 jaar wereldoorlog I' van de Vlaamse overheid en waar zich ondertussen heel wat Vlaamse erfgoedcellen voor inzetten.

POLS heeft tenslotte, samen met een aantal erfgoedverenigingen, al een deel van het immaterieel erfgoed in de streek in kaart gebracht. Het is de ambitie om een aantal van die elementen te laten opnemen in de Vlaamse inventaris immaterieel erfgoed. In juni 2011 werd de oude volkssport hanenkraaien alvast opgenomen in de inventaris.

Bovenvermelde projecten tonen aan dat er de jongste tijd heel wat initiatieven werden genomen, die meteen het participatieproces i.v.m. het uitwerken van de beleidsnota een flink stuk gemakkelijker hebben gemaakt en versneld.

Die bestaande werking zorgde er eveneens voor dat bij het uitschrijven van de omgevingsanalyse vrij vlot contacten konden worden gelegd, o.a. voor het samenstellen van een werkgroep van cultuurbeleidscoördinatoren en een klankbordgroep van erfgoedvrijwilligers. Beide werkgroepen leverden niet alleen input voor de omgevings- en swot-analyse, maar ook de bouwstenen voor de noodzakelijke gemeenschappelijke visie, missie, visie strategie.

In de loop van 2011 is de groep vrijwilligers rond het bovenlokaal erfgoedhuis van Nazareth een meer actieve rol gaan spelen.

Naast de werkgroepen leverden de besturen een belangrijke inspanning. Hierbij dienen in de eerste plaats de burgemeesters en schepenen van cultuur van de zes gemeenten te worden vermeld. Ten slotte werd de filosofie van het erfgoedconvenant doorgepraat met de erfgoedverenigingen zelf en een reeks adviesraden, m.n. cultuur- en erfgoedraden.

De intergemeentelijke vereniging POLS wil zich alvast inschrijven in een integrale en geïntegreerde cultureel erfgoedwerking. Er werden daartoe al een aantal stappen gezet in de richting van andere beleidsdomeinen.

Er zijn verder goede contacten gegroeid met een reeks andere intergemeentelijke initiatieven, in het bijzonder Comeet, maar eveneens met Viersprong, Waasland, Cultureel Dendermonde, CO7, Pajottenland-Zennevallei, 5-Art, Kale Leie Archeologische Dienst.

Bovendien wil POLS inspelen op de uitdrukkelijke geformuleerde wens door de hogere overheid om in de toekomst andere gemeenten te betrekken bij de werking. Dat geldt alvast voor het naburige Kruishoutem en Zingem. Op die manier zou een gebied van acht gemeenten ontstaan, dat bovendien samenvalt met het werkgebied dat de VLM in de Leie- en Scheldestreek heeft afgebakend voor haar eigen cultuurhistorische werking rond onroerend erfgoed.

Het gebied sluit bovendien nauw aan bij enkele gemeenten die actief zijn bij de erfgoedcel Viersprong (Merelbeke, Melle, Oosterzele). In de buurgemeente Oudenaarde is nog geen erfgoedcel actief.

In ieder gavel, mocht de Vlaamse overheid het noodzakelijk vinden om met buurgemeenten samen te werken, in welke richting dan ook, dan staat men daar bij POLS voor open.

1. HET (PARTICIPATIE)PROCES

In 2010 werd door een ruime groep actoren gewerkt aan een beleidsdocument voor een cultureel erfgoedconvenant, dat echter niet werd gehonoreerd door de bevoegde minister. Op basis van de feedback van de beoordelingscommissie werd het dossier in 2011 verder uitgewerkt (cfr. blz. 6) .

De aanpak in 2011 op het vlak van participatie verschilde enigszins van 2010. Om de lange periode van één jaar te overbruggen, werd beslist om het engagement en de verwachtingen van de erfgoedgemeenschap niet te laten verzwakken door louter aan het beleidsdocument te werken.

Dat laatste gebeurde uiteraard eveneens, maar dan wel in samenhang met het verder activeren van het overleg en het opstarten van enkele intergemeentelijk cultureel erfgoedprojecten/tools op vraag vanuit de gemeenten en vrijwilligers.

Op die manier raakte de erfgoedgemeenschap nauwer betrokken bij de intergemeentelijke werking en konden bepaalde noden en knelpunten in de streek verder worden gedetecteerd.

1.1. Oprichting projectvereniging ‘Platform Omgeving Leie Schelde’ op 2 april 2010

De idee om in een aantal gemeenten van de Oost-Vlaamse Leie- en Scheldestreek, in de richting van een erfgoedconvenant te werken, dateert al van omstreeks 2007. Ze werd voor het eerst geformuleerd door enkele erfgoedvrijwilligers, die toen al hadden kennisgemaakt met het project en de mogelijkheden die de erfgoedcel Comeet in het Meetjesland bood. Zij waren en zijn van mening, dat die diensten eveneens in gebied van Leie en Schelde dienen te worden aangeboden.

In 2008 resulteerde dit in de eerste formele contacten tussen gemeentebesturen, om effectief werk te maken van een dergelijk erfgoedconvenant. Er werd toen al een globale zwaktesterkte analyse gemaakt van het gebied en gebrainstormd over de vorm die de samenwerking kon krijgen.

Met de steun van RESOC Meetjesland Leie en Schelde werd in de loop van 2009 gewerkt aan de oprichting van een intergemeentelijke projectvereniging ‘Platform Omgeving Leie Schelde’ (POLS), die zich uitdrukkelijk engageerde om te werken rond cultuur, wonen en duurzaamheid. De realisatie van een erfgoedconvenant vormt daarbij een centraal aandachtspunt.

Het formele besluitvormingsproces i.v.m. de projectvereniging greep begin 2010 plaats, met de goedkeuring van de statuten en de aanduiding van achttien leden van de raad van bestuur door de gemeenteraden.

De ondertekening van de statuten en de akte gebeurde op 2 april 2010 in het Raveelmuseum in Machelen (Zulte). Met die keuze benadrukten de initiatiefnemers nog eens extra de rol die musea, collecties en roerend erfgoed zullen spelen in hun werking.

Op 3 juni 2010 werd de vereniging operationeel, na de aanwerving van een halftijdse coördinator. Die kreeg vooral als opdracht met de hulp van een hele groep actoren uit het gebied een beleidsplan voor te bereiden, dat moet leiden tot een erfgoedconvenant met Vlaanderen.

Er werd van in het begin veel aandacht besteed aan het participatieproces met alle mogelijke actoren. Een belangrijk moment was de erfgoeddag in Nazareth op 18 november 2010, waar een dertigtal personen deelnamen aan twee workshops (professionals en vrijwilligers).

In de loop van 2011 werd het proces verder gezet tijdens een twintigtal overlegmomenten (raad van bestuur, overleg cultuurschepenen, werkgroep cultuurbeleidscoördinatoren, overleg binnen de erfgoedgemeenschap, toeristische sector, erfgoedcommissies, overleg musea...).

1.2. Start intergemeentelijke samenwerking

Er werd besloten om twee pistes te bewandelen, m. n de uitbouw van de intergemeentelijk cultureel erfgoedwerking én tegelijk de verdere uitwerking van de beleidsnota tegen december 2011.

De belangrijkste realisatie wordt een cultureel erfgoedbank, zoals die al bestaat in een reeks erfgoedcellen. Er was een duidelijke nood om ook in onze streek een dergelijke tool aan te bieden. Waar echter in de erfgoedcel iemand kan worden vrijgesteld voor de coördinatie ervan, wordt in dit geval beroep gedaan op medewerkers van de gemeenten en op erfgoedvrijwilligers.

Op die manier werd – voorafgaand aan een erfgoedconvenant – toch de basis gelegd om tot een zij het beperkte intergemeentelijke samenwerking op het vlak van cultureel erfgoed te komen.

1.3. Overleg raad van bestuur en cultuurschepenen

De raad van bestuur van POLS bestaat uit de burgemeesters en cultuurschepenen van de zes gemeenten, plus zes raadsleden met raadgevende stem uit de minderheid. Op die manier zijn de meeste politieke partijen vertegenwoordigd.

Tijdens de installatievergadering van de raad van bestuur op 8 juni 2010 in het cultureel centrum de Brouwerij in Nazareth werd al een ppt-presentatie gegeven over de mogelijke opdracht van de erfgoedwerking. In de daarop volgende discussie schaarden alle leden zich zeer uitdrukkelijk achter de idee om tot een intergemeentelijke erfgoedwerking, inclusief erfgoedcel, te komen.

De ontwerpversie van de omgevingsanalyse van het beleidsplan werd door de bestuurders besproken tijdens de tweede vergadering op 16 september 2010 en op de derde vergadering op 2 december 2010 werd het ontwerpbeleidsplan gevalideerd.

In het daaropvolgende jaar werd de vernieuwde tekst voor het eerst besproken op de vergadering van 23 augustus en was er de finale validering op 23 december 2011. Voorafgaand aan de beide vergaderingen bogen de cultuurschepenen zich nog eens apart over de tekst.

Tussen de raden van bestuur in wordt de intergemeentelijke vereniging aangestuurd door de burgemeesters van de zes gemeenten. Tijdens de vergaderingen op 18 juni, 2 juli, 20 augustus, 27 oktober, 17 november 2011 en 11 maart 2011 kwam de voortgang van het beleidsplan systematisch aan bod.

1.4. Werkgroep gemeentelijke cultuurambtenaren als motor voor de intergemeentelijke samenwerking

De contacten van de coördinator met de cultuurambtenaren en cultuurbeleidscoördinatoren resulteerden al snel in de oprichting van een werkgroep, die de genese van het beleidsplan intensief begeleidde en zorgde voor de noodzakelijke uitwisseling van informatie.

Een eerste resultaat was dus een beter gestructureerd intergemeentelijk overleg tussen de cultuurambtenaren.

De werkgroep bestaat uit: Stefaan De Groote (coördinator POLS); Wim Van der Cruyssen (cultuurbeleidscoördinator Deinze); Sophie De Smet (medewerkster cultuurdienst in vervanging van Karen Rodts, cultuurbeleidscoördinator Zulte); Piet Boyens (cultuurdienst Sint-Martens-Latem); Alex Vertenten (cultuurbeleidscoördinator Gavere); Degenhard De Smet (cultuurbeleidscoördinator De Pinte); Fanny Delaey (cultuurbeleidscoördinator Nazareth); Eva Devooght (stadsarchivaris Deinze).

Op 18 november 2010 werd in het CC Nova in Nazareth een brainstormingsdag georganiseerd, die zich specifiek richtte tot de groep professionals in de gemeenten (cultuurdiensten, archivariissen, museumconservatoren, bibliotheken, VLM...) en tot vertegenwoordigers van de gemeentebesturen (cultuurschepenen). Er namen twintig personen aan deel. De ontwerptekst werd op basis van de bedenkingen nog fors geamendeerd.

Op 29 april 2011 werd een nieuwe erfgoeddag georganiseerd in het stadhuis van Deinze die werd bijgewoond door de meeste professionals en cultuurschepenen in de streek. Het vormde zowat de kick of voor het herwerken van de beleidsnota.

De laatste lezing van de tekst gebeurde tijdens een overlegvergadering van 25 november 2011. De groep cultuurambtenaren werkte eind 2011 bovendien intensief samen aan het opstarten van de cultureel erfgoedbank.

1.5. Klankbordgroep vrijwilligers erfgoedsector

Parallel met de werkgroep van professionals kreeg een groep vrijwilligers vorm, die als klankbordgroep fungeert. Die heeft de tekst doorgenomen en aanpassingen gesuggereerd.

Zij kennen het veld zeer goed, versterken het draagvlak en zorgden voor ondersteuning bij de uitwerking van het beleidsplan.

Het zijn: Willy Jonckheere (voorzitter Kring voor Geschiedenis en Kunst in Deinze en Leiestreek); Claude Gekiere (voorzitter Vlaamse Vereniging voor Familiekunde, afdeling Deinze met als werkgebied Deinze, Nazareth en Zulte); Trui Galle (museumconservator en secretaris KGK Deinze en Leiestreek); Chris Vlerick (heemkundige uit Nazareth/Gavere); Johan Van Twembeke (heemkundige uit De Pinte en voorzitter heemkundige kring Scheldeveld, actief in De Pinte, Sint-Martens-Latem en Nazareth), Johan Jaspaert (voorzitter erfgoedraad Zulte), Eddy Vaernewijck (heemkundige in Deurle).

Zij informeerden hun eigen vereniging over de beleidsnota en het toekomstige erfgoedconvenant en verzamelden er suggesties voor de beleidsnota. Zij deden dat in 2010 en werden in 2011 opnieuw betrokken bij voorbereiding.

1.6. Inbreng van de ruimere erfgoedgemeenschap

Via de leden van de klankbordgroep raakte de ruimere erfgoedgemeenschap geïnformeerd.

Op 18 november 2010 werd in het CC de Brouwerij in Eke een inspraakactiviteit georganiseerd, die zich specifiek richtte tot vertegenwoordigers van alle erfgoedverenigingen in het werkgebied. Er werd met ruim tien heemkundigen en amateur-verzamelaars gebrainstormd over de swot-analyse, de gezamenlijke doelstellingen en het unieke erfgoed in de streek.

De coördinator van POLS bezocht ook zelf in 2010 en 2011 bijeenkomsten van erfgoedverenigingen, adviesraden en erfgoedactiviteiten in de verschillende gemeenten, teneinde het draagvlak verder te versterken.

In de marge van de genealogische en geschiedenisbeurs op 2 oktober 2011 in Deinze werd samengezeten met vrijwilligers van diverse erfgoedverenigingen. Er greep een gesprek plaats over wat intergemeentelijke samenwerking zou kunnen betekenen voor de streek.

1.7. Overleg met andere erfgoedspelers

Met het oog op een geïntegreerde en integrale werking werden de jongste twee jaar een hele reeks contacten gelegd.

Het Steunpunt Cultureel Erfgoed FARO

Op 4 juni 2010 bracht de coördinator een eerste bezoek aan de medewerkers van FARO, die zich beschikbaar stelden om POLS met advies bij te staan. Nadien waren er nog regelmatig overlegmomenten, het laatste op 23 november 2011.

Op initiatief van Gregory Vercauteren van FARO woonde de coördinator van POLS op 1 september 2010 een vergadering bij op het provinciehuis in Gent, waar alle Oost-Vlaamse erfgoedcellen waren uitgenodigd, samen met de intergemeentelijke verenigingen die hun beleidsplan 2010 aan het voorbereiden waren. Tijdens die bijeenkomst benadrukte POLS dat de vereniging op het vlak van erfgoed geen enkel probleem heeft met samenwerking met andere erfgoedcellen of met een mogelijke uitbreiding naar andere gemeenten.

Erfgoedcellen

Tijdens de brainstormingsdag cultureel erfgoed in Nazareth op 18 november 2010 waren twee vertegenwoordigsters van Comeet aanwezig. Zij verschaften de deelnemers inzicht in de strategische keuzes en de werking van de erfgoedcel. Nadien waren er nog verschillende contacten met vertegenwoordigers van Comeet.

POLS werkte in de laatste fase ook mee aan het project 'Sprakmakers', een expo over het wielrennen, die op initiatief van Comeet en met middelen van de plattelandontwikkeling werd gerealiseerd. De expo werd voor het eerst getoond in het Museum van Deinze en Leiestreek in maart 2011.

Comeet en POLS organiseerden op 25 augustus 2011 een overleg met een reeks intergemeentelijke samenwerkingsverbanden. De volgende organisaties kwamen op bezoek: Cultuurlijk Dendermonde, CO7, Pajottenland-Zennevallei, 5-Art. Er werd expertise uitgewisseld over de werking cultureel erfgoed, cultuurcommunicatie en archeologie.

Er werd advies gevraagd aan de erfgoedcellen van het Meetjesland en het Land van Waas i.v.m. de erfgoedbank. Op 10 november 2011 greep een overleg plaats met de medewerkers van de erfgoedcel Viersprong in het erfgoedhuis in Moortsele (Oosterzele).

Het Agentschap Vlaamse Landmaatschappij (VLM) als streekpartner

De VLM is – zoals vermeld in de inleiding - een belangrijke actor, omdat het agentschap in 2009 en 2010 op eigen kracht een aantal cultuurhistorische projecten had opgestart in het gebied van de zes gemeenten (plus Zingem en Kruishoutem) en daartoe zelf al een omgevingsanalyse had uitgewerkt. De VLM laat zich voor de cultuurhistorische aspecten adviseren door een werkgroep.

Er bestaan ondertussen contacten tussen de VLM-afdeling Oost-Vlaanderen en POLS. Er werd ter gelegenheid van vergaderingen op 9 en 30 juni en op 15 oktober 2010 met afdelingshoofd Roland Van Cauwenberghen en de medewerkers Godfried Bekaert, Caroline Simoens en Sarah Steyaert ondermeer afgesproken om elkaar goed te informeren en samen te werken.

VLM en POLS zullen bij hun initiatieven in het werkgebied Leie en Schelde hetzelfde logo gebruiken, ten einde het draagvlak nog te versterken.

Bovendien werd tussen beide entiteiten een samenwerkingsovereenkomst gesloten, die werd goedgekeurd tijdens de raad van bestuur van POLS op 2 december 2010. Op die manier zal een toekomstige erfgoedcel onmiddellijk kunnen rekenen op de gebundelde expertise van twee organisaties. Het is zeker niet de bedoeling dat een cultureel erfgoedcel ook taken op het vlak van onroerend erfgoed zal opnemen. De VLM zal zich hoofdzakelijk toespitsen op onroerend erfgoed, zoals trage wegen en landschappelijke aspecten, terwijl POLS werkt rond roerend en immaterieel erfgoed.

Sector toerisme

In 2011 werd extra aandacht besteed aan de contacten met verantwoordelijken van de toeristische sector, die heel wat belangstelling heeft in cultureel erfgoed om het toeristische aanbod steeds aantrekkelijker te maken. Er was overleg met Vincent De Cannière (Toerisme Oost-Vlaanderen), Dieter Depraetere (Toerisme Leiestreek) en Christine Vanhecke (VVV Leiestreek). Er werd deelgenomen aan vergaderingen van de VVV Gaverland en de VVV Leiestreek.

Musea

Een ander aandachtspunt in 2011 waren de diverse contacten met de drie regionale musea in de streek: Museum Dhondt Dhaenens, Museum van Deinze en de Leiestreek en het Roger Raveel Museum.

Er waren diverse separate overlegmomenten met de conservators en het wetenschappelijke personeel van de musea. Op 27 oktober 2011 greep op initiatief van POLS in het Museum van Deinze en de Leiestreek een overleg plaats, waarbij door de aanwezigen werd nagedacht over de knelpunten i.v.m. cultureel erfgoed in de streek en hoe die aan te pakken. In de marge daarvan overwogen de musea om een gezamenlijk evenement uit te werken in het kader van de herdenking 'Honderd jaar WO I' in 2014. Het is de bedoeling om af en toe samen te komen teneinde de nodige synergieën te kunnen uitwerken. Men hoopt op een cultureel erfgoedcel voor de nodige begeleiding.

Rode Kruis asielcentrum in Astene bij Deinze

POLS is er zich van bewust dat het element interculturaliteit een belangrijk criterium is bij de toewijzing van een erfgoedconvenant en knoopte in het najaar van 2011 enkele gesprekken met vrijwilligers en professionals die actief zijn in het asielcentrum van het Rode Kruis in Astene bij Deinze.

Er werd bekeken of in de toekomst vormen van samenwerking opportuun zijn. Het centrum wil in de toekomst nog sterker inzetten op samenwerking met o.a. erfgoedverenigingen voor bepaalde evenementen. Men denkt ondermeer aan kookavonden, waarbij de bevolking wordt uitgenodigd voor een kennismaking met het culinaire erfgoed van de allochtone bewoners.

1.8. Synergie met andere beleidsplannen

In alle gemeenten wordt de beleidscyclus toegepast en bestaan diverse beleidsplannen. Er is vanuit cultureel erfgoed een duidelijke synergie met sommige aspecten van het algemene gemeentelijk beleidsplan, het jeugdbeleidsplan, het gemeentelijk ruimtelijk structuurplan, het bibliotheekbeleidsplan en natuurlijk het cultuurbeleidsplan.

Vooraf die laatste plannen werden in de loop van 2010 zorgvuldig gescreend en een reeks elementen werden opgenomen in dit document. Daarnaast greep een werkvergadering plaats met de toeristische sector om het nieuwe strategische plan 2011-2018 van Toerisme Leiestreek te bespreken.

1.9. Vrijwilligerswerking erfgoedhuis in Nazareth en opstarten cultureel erfgoedbank

Onder impuls van de gemeente Nazareth werd de werking van het erfgoedhuis in Nazareth verder uitgebouwd en in het najaar van 2011 werkte de gemeente aan de opstart van een cultureel erfgoedbank. POLS is nauw betrokken bij die ontwikkelingen en zal in 2012 ter gelegenheid van Erfgoeddag (22 april) in de zes gemeenten de erfgoedbank voorstellen aan het grote publiek. Vrijwilligers van het erfgoedhuis waren bovendien betrokken bij de opmaak van de beleidsnota.

1.10. Drie thema's bottom up aangereikt: artistieke traditie, industrieel cultureel erfgoed en de wereldoorlogen

Tijdens het participatieproces groeide geleidelijk aan de interesse en een goed inzicht in de mogelijkheden die een erfgoedconvenant voor het werkgebied zou kunnen betekenen.

Een andere opvallende vaststelling was het ruime draagvlak om te werken rond de drie hierboven vermelde thema's, die dwarsverbanden kunnen leggen in het werkgebied. De cultureel erfgoedwerking zou met steun van de Vlaamse overheid een aantal tools kunnen aanbieden om de actoren de kans te geven die drie elementen uit te werken en echt het verschil te maken, meenden nagenoeg alle participanten.

Vooraf de aanwezigheid van het artistieke erfgoed vonden heel wat betrokkenen een kans om een heel specifieke klemtoon te leggen.

Er werd alvast afgesproken om i.v.m. elk van de drie thema's een werkgroep te voorzien, die verder zou nadenken over creatieve acties. Het zou ideaal zijn als een erfgoedcel die werking zou kunnen ondersteunen, zonder in de plaats te treden van de actoren zelf.

1.10. Contacten met Kruishoutem en Zingem

De coördinator van POLS informeerde de gemeentebesturen Kruishoutem en Zingem en over de voortgang van de beleidsnota. De erfgoedwerking kwam bovendien aan bod in hun collegevergaderingen van burgemeesters en schepenen. De beide gemeenten zijn met de zes POLS-gemeenten eveneens actief in initiatief van de VLM rond cultuurhistorische elementen.

Hoewel beide gemeenten (nog) niet formeel hebben toegezegd om nu al samen te werken in het kader van een mogelijk erfgoedconvenant met de Vlaamse overheid, komen zij in aanmerking voor een uitbreiding van het werkgebied. Het is niet uitgesloten dat de beide gemeenten al in 2012 zullen willen participeren aan de werking van de cultureel erfgoedbank.

Besluit

Het participatieproces om te komen tot een beleidsnota cultureel erfgoed mobiliseerde heel wat actoren in de streek, die samen zorgden voor een stevig draagvlak en gedurende het proces steeds meer interesse kregen voor een intergemeentelijke samenwerking.

Het leidde tot de oprichting van een werkgroep cultuurmedewerkers die verschillende keren vergaderde en bovendien de feitelijke motor is gaan vormen van de intergemeentelijke samenwerking. Daarnaast was er het systematische overleg van de cultuurschepenen, voorafgaand aan de raden van bestuur van POLS.

Naast de professionals en de beleidsmensen kon men gedurende het proces ook beroep doen op vrijwilligers. Het gaat in de eerste plaats om een reflectiegroep van vertegenwoordigers uit de verschillende erfgoedverenigingen. Vanaf 2011 is bovendien een groep actief geworden rond het bovenlokaal erfgoedhuis in Nazareth, die eveneens meedenkt over samenwerking op het vlak van cultureel erfgoed.

Verder raakten verschillende beleidsdomeinen betrokken bij de voorbereiding en de uitwerking van enkele concrete projecten. Het ging om de toeristische sector, onderwijs, kunst en cultuur.

Er groeide tenslotte een breed draagvlak om in de streek te werken rond een drietal thema's: de beide wereldoorlogen, het industriële erfgoed op het platteland en in de stad en niet te vergeten de artistieke traditie. Dit leidde al tot de oprichting van twee thematische werkgroepen (artistieke traditie en Eerste Wereldoorlog).

2. SITUERING PLEK EN ERFGOED IN TIJD EN RUIMTE

Onderstaande schets is geen streekgeschiedenis, maar een poging om in kort bestek het bestaande erfgoed in een ruimtelijke en temporele context te plaatsen en te verbinden met de historische ontwikkeling van het gebied. Het gaat om integraal erfgoed, want zowel roerend en onroerend als immaterieel erfgoed komen aan bod.

Oudste artefact in de regio is werktuigje in grijze vuursteen uit ca. 14.000 - 10.000 vr. Chr.

Wanneer de eerste mensen zich in de streek vestigden is natuurlijk niet bekend, maar men gaat er vanuit dat dit vooral gebeurde na het einde van de laatste ijstijd (ruim 10.000 jaar voor de tijdrekening). Die eerste bewoners, jagers en boeren, hadden vermoedelijk vooral interesse voor de droge en hoger gelegen gebieden in de buurt van rivieren de Kale, de Leie en de Schelde. Het gaat om de langgerekte kouters waar landbouw mogelijk is en de ophogingen in waterrijke gebieden (donken).

Vanaf de jaren zeventig en tachtig van de vorige eeuw kwam het archeologisch onderzoek in het Leie- en Scheldegebied in een stroomversnelling.

De oudst gekende getuige van menselijke aanwezigheid in het gebied is een werktuigje in grijze vuursteen daterend uit het laat-paleolithicum (vermoedelijk tussen 14.000 en 10.000 vóór Christus) teruggevonden in Asper op het zogenaamde "Jolleveld", een grote zandrug met kouterlandschap langs de Schelde. Hier zijn tevens enkele artefacten uit het mesolithicum (8.000-4.500/4.000 vóór Christus) en talrijke vondsten uit het laat-neolithicum (vanaf circa 2.500 vóór Christus) gedaan. Belangrijk hierbij is vooral de lokalisatie van de vindplaats, namelijk op een hoger gelegen zandrug die een veilige woongelegenheid bood, geschikt voor primitieve landbouw, en bij de rivier, de toenmalige verkeers- en handelsweg.

Een ander zeer oud artefact in de regio is een vuurstenen spits uit de Tjongercultuur, die opklimt tot 10.000 à 7.500 v. Chr. Dat voorwerpje, naast nog heel wat andere vondsten uit ondermeer de steentijd, werd ontdekt tijdens een onderzoek van de baggerspecie uit de Leie bij kalibreringswerken in 1974-76 vlakbij het centrum van Deinze. Het talrijke Gallo-Romeins materiaal uit de eerste en derde eeuw kan mogelijk wijzen op een Romeinse nederzetting. Het middeleeuws aardewerk laat dan weer een aanzienlijke bevolking en drukke handelsactiviteit aan de Leie vermoeden.

Maar ook op heel wat andere plaatsen werd materiaal uit het neolithicum, de brons- en metaaltijd aangetroffen. Dat was ondermeer het geval in Astene waar bijna 300 artefacten werden ontdekt in de buurt van de Leie. Verder stroomafwaarts op de zandrug in Brakel (Sint-Martens-Latem) werden scherven uit de La Tène-periode (late ijzertijd) aangetroffen.

Veel archeologische vondsten uit de Romeinse periode

Het Romeinse leger veroverde Gallië in de jaren vijftig voor onze tijdrekening. Op dat ogenblik woonden er in het gebied Menapiërs ten westen van de Schelde en de Nerviërs ten oosten ervan. De vermenging van de Romeinse met hun Keltische cultuur leidde tot de Gallo-Romeinse beschaving, die vier eeuwen duurde en leidde tot een toename van de bevolking plus een nieuwe infrastructuur.

De Romeinse heirwegen spreken nog steeds tot de verbeelding. Er liepen stukken van die heirwegen door het gebied. Het ging om aftakkingen van de Via Belgica, de Romeinse hoofdweg Boulogne – Keulen die door ons land liep. Een klein onderdeel van een dergelijke

weg met knooppunt in Velzeke (Zottegem) en voerend naar Gent, liep door het grondgebied van Baaigem. De naam 'heirweg' is er in de volksmond blijven hangen.

Een ander stuk heirweg is de huidige Karreweg die loopt in Zulte en verder via Astene en Nazareth. In de buurt van die Karreweg in Zulte werden Romeinse vondsten gedaan. Tenslotte is ook de weg die loopt van Bachte naar Zeveren en Wontergem mogelijk van Romeinse oorsprong. Maar daarover durven de archeologen zich (nog) niet uitspreken wegens gebrek aan sporen.

In de Leie- en Scheldestreek zijn in bijna alle dorpen soms overvloedige vondsten gedaan die verwijzen naar een sterk verankerde Gallo-Romeinse aanwezigheid.

De interessantste vondsten werden opnieuw gedaan in Asper, waar al in 1579 een kruik werd gevonden met een 'groot aantal' Romeinse munten. Tussen 1976-1983 werden een Romeinse nederzetting en een Merovingisch grafveld gelokaliseerd, op het al vermelde Jolleveld aan de oevers van de Schelde.

Tijdens ongeveer dezelfde periode vonden archeologen zeer duidelijke sporen van nederzettingen en of een grafveld in zowel Eke en Zevergem (Scheldevallei) als aan de Leie in Sint-Martens-Latem, Astene en Sint-Martens-Lerne.

Semmerzake komt volgens toponymist Maurits Gysseling van Cimbrasiaco wat een Gallo-Romeinse fundas of landgoed met villa toebehorende aan Cimbrasius zou betekenen. Deze Gallo-Romeinse naam wordt bevestigd door een aantal vondsten uit de Gallo-Romeinse periode, o.m. een bronzen beeldje, gevonden bij werken aan de Schelde in 1972 en een aantal vroegere vondsten van 1940 op de plaats Dondergracht, m.n. o.m. een Gallo-Romeins en Merovingisch grafveld.

De Gentse abdijen Sint-Baafs en Sint-Pieters lagen aan de basis van de ontwikkeling vanaf de 7de eeuw

De Romeinen verdwenen officieel in 406, maar voordien al was hun plaats al geleidelijk en vreedzaam ingenomen door Germanen (Salische Franken). Van de eerste eeuwen na de Romeinse periode is weinig archeologisch materiaal bekend.

In de loop van de 7de eeuw kenden de Leie- en Scheldevalleien een eerste golf van kerstening door Amandus die in Gent de "Sint-Baafsabdij" en de "Sint-Pietersabdij" oprichtte. Volgens een legende zou hij zelf het eerste Sint-Amanduskerkje van Zeveren (Deinze) gesticht hebben.

Waarschijnlijk is een aantal van de vroegste kerken nadien op initiatief van die Gentse benedictijnenabdijen opgericht. De stichting van een benedictijnenabdij, toegewijd aan Sint-Pieters circa 734 door de Heilige Hilduardus in Dikkelvenne (Gavere) op de wijk de Rotse bij de Schelde was zeker mee determinerend voor de vroege kerstening van de eerste Scheldedorpen.

De Gentse abdijen zouden ondermeer in de omgeving Leie- en Scheldevalleien heel wat gronden verwerven dankzij de financiële steun van koning Dagobert. Uit het Liber Traditionum van de Sint-Pietersabdij uit de 10de eeuw zijn verschillende schenkingen gekend van gronden en hoeven, voornamelijk aan de Leie te Astene, Deurle, Sint-Martens-Latem, Petegem, Gottem en Machelen. De Sint-Baafssabdij had dan weer bezittingen in o.a. Sint-Martens-Latem en Gottem.

De toponymie van de gemeentenamen wijst op een op een vroegmiddeleeuwse bewoning van de streek. Er zijn de talrijke dorpsnamen eindigend op het Germaanse -gem zoals Meigem, Petegem, Gottem, Wontergem, Zevergem, Baaigem.

De oudste vermeldingen van de nederzettingen werden al aangetroffen in documenten van de zevende en achtste eeuw uit bovengenoemde Gentse abdijen. Het oudst gekende dorp is Machelen (jaar 697) als Machlinio, Mahlinum of Mageleno, afgeleid van het oudgermaanse "magalium", wat machtig, sterk betekent.

Vanuit motten en kastelen vestigden leenmannen hun macht

Bij het verdrag van Verdun (843) en de verdeling van het Karolingische rijk kwam het gebied ten westen van de Schelde toe aan de Franse koning, het zogenaamde Kroon-Vlaanderen, met de graven van Vlaanderen vanaf het eind van de 9de eeuw als hun machtige leenmannen. De bestuurlijke organisatie werd geschoeid op de vroegere pagi (gouwen). Die nieuwe districten, of zogenaamde kasselrijen, hadden hun zetel en leenhof in de belangrijkste steden van Vlaanderen.

De noordoostelijke dorpen van het bestudeerde gebied ressorteerden onder de kasselrij van de Oudburg van Gent en de meeste Leiedorpen (inclusief Deinze) stroomopwaarts vanaf Astene, waren afhankelijk van de kasselrij Kortrijk. Een deel van gemeenten Nazareth en Astene - samen met Gavere - viel onder de kasselrij Oudenaarde.

De Graaf van Vlaanderen beschikte over aantal leenheren in de streek. Zij vestigden zich in motten, zijnde versterkingen (opperhof) op een kunstmatige heuvel met vlakbij een hoeve (neerhof) die voor de bevoorrading diende in te staan. Heel wat kastelen uit de streek, waren oorspronkelijk een dergelijk motte. Dat gold bij wijze van voorbeeld voor de zetel van de heerlijkheid van Zevergem, het voormalige "Hof te Seevergem", later bekend als het "kasteel van Welden".

Voor de heren van Nevele wisten in de loop van de 10de-11de eeuw hun macht uit te breiden over de omliggende gebieden en binnen de kasselrij van de Oudburg een dertiental dorpen onder hun gezag en bescherming te plaatsen. De gelijknamige heemkundige kring verwijst naar dat gebied. Binnen dit aaneengesloten blok, het zogenaamde "Land van Nevele" behoorden vijf dorpen volledig tot de heerlijkheid, namelijk Meigem, Vinkt, Zeveren, Sint-Martens-Lerne en het vroegere Sint-Maria-Lerne. Een deel van Deurle en Sint-Martens-Latem en verschillende lenen in Gottem en Wontergem ressorteerden eveneens onder de heerlijkheid. Belangrijk voor de Leiestreek was de beslissing in 1387 om zijn residentie te verplaatsen van het kasteel te Nevele, verwoest in 1381, naar Ooidonk, een grote hoeve bij de Leie in Sint-Maria-Lerne.

Het huidige kasteel van Ooidonk met zijn interessante collectie schilderijen en meubilair vindt hier zijn oorsprong. Gelegen tussen Deinze en Gent was het slot nauw betrokken bij de politieke en militaire gebeurtenissen van Vlaanderen tijdens de Bourgondische periode (14de - 15de eeuw), en werd dan ook herhaaldelijk verwoest. Eén van de heren van Nevele, Filips de Mommerency en graaf van Horne, zou samen de graaf van Egmont in de 16de eeuw op last van de Spaanse koning worden onthoofd op de Grote Markt in Brussel.

Die graaf van Egmont was dan weer heer van het prinsdom Gavere (sinds 1540). De heren van Gavere worden al vermeld in de 10de eeuw als Raas van Gavere en namen deel aan diverse kruistochten. Zij beheersten tot de Franse periode (1795) zowat alle deelgemeenten van het huidige Gavere en hadden bovendien sterke machtsposities in het naburige Zwalm en eigendommen tot in Henegouwen toe.

Nabijheid van Gent

De schaduw van de stad Gent hangt al van bij het ontstaan van de stad over de streek. De kerstening gebeurde vanuit de abdijen Sint-Baafs en Sint-Pieters. Beide abdijen verwierven nogal wat bezittingen in het gebied en spanden zich in voor de landbouwontginning. Later speelden de abdijen Bijloke en Drogen een gelijkaardige rol.

De Graaf van Vlaanderen als belangrijke leenheer van de Franse koning resideerde in Gent, inde belastingen en sprak recht. Hij liet zich vertegenwoordigen door machtige lokale heren. Daarnaast kregen geleidelijk aan rijke patriciërsfamilies als Borluut, Van der Zickelen, Utenhove of Vijdt lokale heerlijkheden en lenen in handen. Een typische voorbeeld is de familie Vijdt die het belangrijk goed te Gampelaere in bezit had (Astene bij Deinze). Zij waren de opdrachtgevers voor het Lam Gods.

Het gebied leed echter ook onder die nabijheid. Er waren vanuit de stad om economische en politieke redenen razzia's waarbij kastelen, dorpen en de stad Deinze herhaaldelijk werden verwoest. Twee middeleeuwse veldslagen in het gebied, m.n. de slag aan de Rekkeling (1325) en de slag van Gavere (1453) hadden rechtstreeks te maken met de belangen Gent. Na die laatste veldslag ondertekende Gent 'het Verdrag van Gavere' waarbij het een deel van haar privileges verloor.

Vanaf eind achttiende eeuw werd Gent het Manchester van Europa, maar in de tweede helft van de negentiende eeuw en het begin van de 20ste zou heel wat van die industrie uitwaaien in de omgeving van Gent en ondermeer naar Deinze en Petegem.

Al voor de Tweede Wereldoorlog kende men het fenomeen van de rijke stadsbewoners die naar de randgemeenten Sint-Martens-Latem en De Pinte trokken om er rust en ruimte te zoeken en er typische interbellumwoningen laten optrekken. Die uitwijking bestaat nog steeds en heeft zich verlegd zich naar verder afgelegen gemeenten. De interessante mobiliteit speelt eveneens een rol, zodat men rustig kan wonen en toch elders werken. Dit leidde in eerste instantie tot een aantal villawijken, en later tot tuinvijken en sociale wijken.

Tijdens dezelfde periode kwamen eveneens beeldende kunstenaars uit de stad de rust van de Leiestreek opzoeken, vooral in Sint-Martens-Latem en Deurle.

Geloof en devotie

De H. Bloedprocessie in Meigem, de Mariale Ommegang in Nazareth en de paardenomwegang in Asper zijn relictten van de ooit zo intensieve geloofsbeleving. De eerste archiefdocumenten met vermelding van een kerk in het gebied en de oudste bewaarde Romaanse bouwresten ervan dateren uit de 11de en voornamelijk uit de 12de eeuw.

Er bestaan in de streek nog een reeks godsvruchtige genootschappen. Eén van de oudste is de gilde van Sint-Cornelius (1643) uit Machelen, die de bekende bedevaart genaamd "Machelen-Gulde", organiseerde. Die bedevaart bracht aanzienlijke inkomsten mee voor de kerk, wat zich weerspiegelt in het rijkelijk meubilair. Machelen-Gulde bestaat nog altijd.

In andere gevallen werd het meubilair geschonken door de adel, zoals in de Onze-Lieve-Vrouwekerk in Bachte-Maria-Leerne. De vernieuwde of verbouwde 19de- en 20ste-eeuwse kerken kregen overwegend nieuw neogotisch meubilair, zoals de kansel in de Onze-Lieve-Vrouwekerk in Nazareth.

Mobiliteit en ontstaan van de pendelarbeid

Zoals al vermeld in het voorwoord is mobiliteit een belangrijk kenmerk van het gebied waar de intergemeentelijke vereniging actief is. Dat geldt zeker voor de grote rivieren de Schelde en de Leie en in mindere mate de Kale, die al van in de prehistorie belangrijke verbindingswegen vormden.

In de buurt van de rivieren ontstonden verbindingen over het land, die mogelijk al dateren uit de pre-Romeinse periode.

Het wegennet kreeg echt vorm in de middeleeuwen. De middeleeuwse handels- en bedevaartswegen Antwerpen – Ieper, Gent – Kortrijk en Oudenaarde – Brugge doorsneden de streek. Vanuit Gent vertrok langs de Schelde een route naar Santiago de Compostella. Vaak gaat het om wegen die we nu onder de noemer ‘trage wegen’ vatten.

Aan de kruispunten van de wegen en langs de oevers van de rivieren ontstonden een kleine stad en heel wat dorpen. Hun producten konden snel worden vervoerd of verscheept. Die gunstige mobiliteit leidde tot het ontstaan van jaarmarkten in Deinze en Gavere, nijverheden en de bouw van grote hoeven en kastelen.

Vanuit de kastelen en hoeven ontstonden kerkwegels naar het centrum van het dorp, waardoor een fijnmazig wegennetwerk groeide.

Tijdens de Oostenrijkse periode (1713-1794) werd de mobiliteit sterk aangepakt. In onze streek gaat het ondermeer om de kaarsrechte ‘Kortrijksesteenweg’ tussen Gent – Kortrijk. De gemakkelijkere en vluggere verbinding met de steden haalde de Leiedorpen uit hun isolement. Afspanningen, ambachtelijke nijverheden, nieuwe gehuchten en dorpskernen ontstonden of verplaatsten zich naar de steenweg zoals in Astene en Olsene. De afspanningen, herbergen en logementshuizen, vooral op de kruispunten met lokale wegen, waren hoofdzakelijk bedoeld voor reizigers en handelaars.

Na de Kortrijkse steenweg werd ook de steenweg van Deinze naar Oudenaarde verbeterd circa 1760 en de oude heerbaan van Gent over Bachte naar Deinze aangepast vanaf 1765 en doorgetrokken over de "Grote Deinse Kouter" naar Tielt vanaf 1770. Heel wat kapellen en oude (verdwenen) herbergen verwijzen naar die bedevaarts- en handelsfunctie. In Zeveren bij Deinze was er tot eind vorige eeuw de Spaanse Kauwe, een herberg die direct verwees naar de 16de eeuw.

Als gevolg van de ordonnantie van 1772 op ontginning van heide en woeste gronden werd in het gebied het uitgestrekte "Scheldeveld" systematisch ontgonnen volgens een stervormig net van zeven dreven.

Nog geen honderd jaar later leidde de industriële revolutie tot de komst van treinverbindingen, stations en tramlijnen.

Die tramlijnen zijn verdwenen. Het ging om de lijnen Deinze – Oudenaarde en Gent – Nevele. Zij werden in 1914 opgebroken door de Duitse bezetting en verwerkt in de oorlogsindustrie.

De spoorlijn naar De Panne kwam er naar verluidt omdat de koninklijke familie via die weg vlot vanuit Brussel naar de Koninklijke villa aan de kust kon reizen. Via de stations in de plaatsen Deurle De Pinte, Astene, Deinze en Wontergem raakte echter heel de streek ontsloten.

Dankzij die tram- en treinlijnen konden eind negentiende eeuw mensen in verder gelegen plaatsen gaan werken, zoals in de Gentse textielindustrie.

De ijzeren weg werd nog veel belangrijker toen er in Deinze een aftakking naar Kortrijk kwam en in De Pinte richting Oudenaarde. De lijn naar Kortrijk verbond de bevolking met Noord-Frankrijk en die richting Oudenaarde met Wallonië. Er kwamen opnieuw enkele stations bij, zoals respectievelijk in Machelen en Zulte en in Eke en Gavere. Op die manier werd de streek een logistieke draaischijf voor de landarbeiders, die in alle richtingen en ook over de grens werk zochten. Zo ontstond ondermeer het fenomeen van de zgn. Franschmans, die seizoensarbeid uitvoerden in Noord-Frankrijk. Dit laatste wordt beschreven in het toneelstuk suiker (1958) van Hugo Claus. Die woonde trouwens een tijdlang in Astene bij Deinze en werkte effectief enkele maanden als seizoensarbeider in Noord-Frankrijk.

De treinstations hadden een effect op economie en urbanisatie. De Pinte kreeg als dorp vorm rond de stopplaats van de trein. In Petegem ontstond een nieuwe stationswijk, die uiteindelijk leidde tot een klein stedelijk centrum (Deinze en Petegem).

In de jaren tachtig van de vorige eeuw verdwenen de meeste van die kleine stations. Een aantal van de robuuste stationsgebouwen zijn er nog.

Na de armoede halweg de 19de eeuw komt de industriële ontwikkeling op gang

Tot het midden van de 19de eeuw was de economische activiteit bijna volledig toegespitst op de landbouw. De meest voorkomende agrarische nijverheden, de maalderij, stokerij en brouwerij, waren bovendien kleinschalige ambachtelijke bedrijfjes die vooral op eigen en lokale behoeften waren afgestemd.

Na de voedselcrisis van halverwege de 19de eeuw kwam in de streek - deels met staatssteun - een industrialisering op gang.

Sommige industrieën hadden te maken met de rivieren, zoals de vlasnijverheid aan de Leie, de limonadefabriekjes en steenbakkerijen aan de Schelde. De vele fabriekjes gaven het voorheen landelijke karakter een ander uitzicht.

Daarnaast werden Deinze en Petegem een centrum van textielindustrie (zijdenijverheid, elastische weefsels...), speelgoed- en kindervagenproductie. Sommige van die bedrijven bestaan – dankzij een voortdurende innovatie - nog steeds.

Een aantrekkelijke streek (voor kunstenaars)

De streek werkte als een magneet op een aantal kunstenaars en andere bekende mensen die er effectief kwamen wonen.

Sommigen namen gerenommeerde architecten onder de arm voor de bouw van hun woning. Opvallende realisaties zijn o.a. de woning van Cyriel Buysse in Deurle en de villa aan de Leie van Emiel Claus in Astene. De arts Adriaan Martens nam zelfs de bekende architect Henry Van De Velde onder de arm voor de bouw van zijn privéziekenhuis en woning in Astene.

Door het werk van die kunstenaars is er een unieke reconstructie ontstaan van het (grotendeels verdwenen) landschap, bepaalde vroegere bewoners en historische gebouwen. De romans, verhalen en toneelstukken van Cyriel Buysse schetsen een realistisch beeld van de periode 1880-1930.

De impact van beide wereldoorlogen

Er zijn vele tientallen foto's bekend van oorlogsschade. Zij symboliseren de impact die de veldslagen van oktober/november 1918 en mei 1940 hebben gehad op de infrastructuur in het gebied. Nagenoeg alle windmolens en bruggen werden verwoest. Dorpen als Eke en Zulte en het stationskwartier van Deinze zijn grotendeels heropgebouwd na 1918. Vinkt raakte dan weer zwaar beschadigd in mei 1940.

Daarnaast is er het menselijke trauma. Het totaal aantal slachtoffers in de streek kan worden geschat op ca. 5.000, waarvan een kleine duizend burgers.

Land- en tuinbouw, parken en bossen

De evolutie van natuur- naar cultuurlandschap is in het gebied duidelijk te volgen. Morfologie en bodemtypes zijn determinerend voor de structuur van dit landschap. De verschillende landschapstypes corresponderen met de verschillende stadia in de ontginningsgeschiedenis.

De oudste cultuurgronden komen voor op de goed gedraineerde hoger gelegen kouterruggen, ongeveer gelijklopend met de rivieren. Dit zijn de akkers of kleine groepjes verspreid bouwland en de kouters met geconcentreerd cultuurland met open karakter. Bij deze kouters ontstonden de zogenaamde "driesgehuchten" met dichte bewoning rondom een gemeenschappelijk plein (Sint-Martens-Latem, Meigem en Eke).

Door de toenemende bevolking in de hoge middeleeuwen (10de-13 de eeuw) werd de druk op het natuurlandschap steeds groter, waardoor de ontginning van minder goed gedraineerde gronden systematischer werd ondernomen. Op het einde van de 13de eeuw waren de toen ontginbare gronden in gebruik genomen. Pas met de nieuwe bevolkingsexplosie van de 18de eeuw werden de slechte heidegronden ontgonnen door een nieuwe en meer systematische aanpak.

De woeste en weinig doordringbare gebieden van o.a. de Prijkels in Nazareth en Petegem boden bescherming aan rondtrekkende benden, zoals die van Jan de Lichte, iets wat aan bod komt in het gelijknamige boek (1957) van Louis Paul Boon.

De landbouw werd tot ver in de twintigste eeuw gekarakteriseerd door kleine verspreide bedrijven van het gemengde type. Door het stopzetten van landbouwbedrijven of de omschakeling van grondgebonden boerderijen naar industriële landbouwbedrijven (onder meer varkens- en kippenkwekerijen) werden talrijke gronden prijsgegeven voor verkavelingen, vooral aan de rand van de dorpskernen en in de nabijheid van Deinze.

In de gemeente De Pinte, komt bloementeel voor vanaf het einde van de 19de eeuw met vooral azalea's en begonia's in open veld en knol- en bolplanten onder glas.

Ondanks de versnippering van de open ruimte en de natuurgebieden in het gebied, zijn nog een aantal belangrijke groene zones overgebleven. Dit is ook Toerisme Leiestreek niet ontgaan, dat in haar strategisch plan (2011-2018) pleit om de verschillende parken en bossen met elkaar te verbinden. Het gaat voornamelijk om een uitloper van het stadsbos Gent, het stadsbos in Astene dat vorm krijgt rond de 18de eeuwse Astenedreef en de Hospicebossen in Nazareth.

Daarnaast zijn er enkele opvallende natuurgebieden, die door landbouwers en natuurverenigingen worden beheerd. Een interessant gebied van ca. 200 ha bevindt zich langs

de Zeverenbeek (Wontergem en Zeveren) en kreeg een Europese erkenning. Het unieke genetische plantenmateriaal kan eveneens worden beschouwd als (organisch) erfgoed.

3. BESCHRIJVING VAN HET CULTUREEL ERFGOEDVELD

In dit luik bekijken we de huidige erfgoedspelers in het gebied Leie- en Schelde en wat de streek aan cultureel erfgoed te bieden heeft. Dit geheel brengt, samen met het gemeentelijke beleid dat in hoofdstuk vier aan bod komt, een goed beeld van de huidige cultureel erfgoedwerking in de streek.

Er worden in dit stuk al een aantal knelpunten en uitdagingen geformuleerd, die verder in de Swot-analyse aan bod komen.

3.1. De professionals

3.1.1. Archieven en musea als erfgoedinstellingen

Wie is in de Leie- en Scheldestreek binnen het kader van een betaalde functie verantwoordelijk voor de erfgoedwerking? Welke collecties worden door die professionals beheerd?

Archieven

De gemeenten stellen hun archieven op het vlak van de bevolkingsregisters open voor het grote publiek. Dit is niet alleen van belang voor de diensten, die te allen tijde hun archief moeten kunnen opvragen, ook voor de geïnteresseerden die op zoek zijn naar het verleden van de (deel)gemeenten en hun inwoners.

Er doen zich een aantal knelpunten voor, zij het niet overal in dezelfde mate, zoals geen inventarisatie of digitale toegankelijkheid, problemen met de ruimte, beperkte dienstverlening of te weinig expertise over archiefwerking bij personeel.

In sommige gemeenten worden inspanningen gedaan. Zo voorziet de Pinte in een vlot toegankelijk gemeentearchief dat fungeert als info- en documentatiecentrum. In 2012 wordt daarvoor 25.000 euro geïnvesteerd (actieplan cultuur).

Deinze heeft een halftijdse archivaris, die in het stadsarchief belast is met het beheer, de ontsluiting en de inventarisatie van de omvangrijke collectie, die door schenkingen verder wordt aangevuld. Zij werkt ook mee binnen de POLS-werkgroep cultuurambtenaren die nadenkt over intergemeentelijke initiatieven op het vlak van cultuur en erfgoed. De archivaris wordt ondersteund door een groep vrijwilligers, die helpen met het opschonen en de inventarisatie van de collectie.

Er wordt in het stadsarchief verder intensief samengewerkt met de vrijwilligers van de Vereniging Vlaamse Familiekunde, die geïnteresseerden begeleiden in het archief. In het gebouw bevindt zich ondertussen een meer dan één km lange archiefstroom met ondermeer registers van burgerlijke stand en bevolking.

Er is geleidelijk aan meer belangstelling voor de werking van het stadsarchief en waar de bevolking in het verleden enkel erfgoedmateriaal binnenbracht in de afdeling Volkscultuur van het Museum van Deinze en Leiestreek en de openbare bibliotheek, neemt het stadsarchief de jongste jaren die rol over.

In de OCMW's is de aandacht voor archiefwerking wisselend van gemeente tot gemeente. Zo werkte het OCMW van Deinze met eigen materiaal mee aan de erfgoeddag van 2011.

Musea

De Leiestreek beschikt over een voor Vlaanderen opvallende concentratie aan musea, voornamelijk i.v.m. beeldende kunsten. Het is een voorrecht voor de regio dat men interessant werk, van de vele kunstenaars die er hebben gewoond en gewerkt, ter plaatse kan bekijken.

De gemeenten doen inspanningen om de collecties aan te vullen. Toch zijn er nog hiaten in het geheel. Die hiaten in de collecties werden in kaart gebracht in het cultuurbeleidsplan 2008-2013 van Sint-Martens-Latem. Een ander knelpunt is de geringe samenwerking tussen de musea.

De projectvereniging legde al een aantal contacten met de betrokkenen, zowel de directies als het wetenschappelijk personeel. In alle musea wordt aan cultuureducatie gedaan. Het is van belang om dit uit te breiden tot erfgoededucatie, wat op dit vooral in het Museum van Deinze en Leiestreek gebeurt.

Er wordt hierna een onderscheid gemaakt tussen de regionaal erkende musea beeldende kunsten en de andere kleinere lokale musea.

- Regionaal erkende musea in Sint-Martens-Latem, Deinze en Zulte

Binnen het werkingsgebied van POLS zijn er momenteel drie musea met een kwaliteitslabel ingedeeld bij het regionale niveau. Zij komen hierna aan bod. De provincie Oost-Vlaanderen staat in voor de structurele ondersteuning van deze regionaal ingedeelde musea. Zij worden dus niet langer ondersteund vanuit de Vlaamse overheid. Het Museum Dhondt-Dhaenens krijgt wel een structurele werkingssubsidie binnen het Kunstendecreet voor de werking als kunstencentrum.

De stad Deinze diende in het verleden één gehonoreerde projectaanvraag in voor het project 'aankoop van 102 tekeningen van Emile Claus' ter versterking van de collectie van het Museum van Deinze en Leiestreek.

De regionaal ingedeelde musea vroegen in het verleden verschillende projectsubsidies aan in het kader van hun eigen museale werking.

Museum Dhondt- Dhaenens (Sint-Martens-Latem)

Het Museum is een private kunststichting, met een uitgesproken educatieve en publieke functie op het vlak van actuele kunst.

Het gebouw bevindt zich vlak bij de dorpskern van Deurle, is aan de Leie gelegen en bezit een rijke collectie van werk van Vlaamse kunstenaars. De werken werden vanaf het einde van de jaren 1920 verzameld door het echtpaar Jules en Irma Dhondt-Dhaenens. Zij besloten hun verzameling open te stellen voor het publiek via de stichting van een nieuw museum in 1967.

Het modernistische gebouw van architect Erik Van Biervliet werd een plaats waar diverse culturele en artistieke activiteiten mogelijk werden.

De basiscollectie omvat kunstwerken van onder andere James Ensor, Gust en Leon De Smet, Valerius De Saedeleer, Constant Permeke, Albert Servaes, Frits Van den Berghe en Gustave van de Woestyne. Inmiddels zijn daar ook een groot aantal hedendaagse kunstenaars aan toegevoegd, zoals David Tremlett, Marthe Wéry, Marcel Maeyer, Joëlle Tuerlinckx, Koen Theys en Raoul De Keyser.

Het museum profileert zich ook als een kunstencentrum en voert een intensieve vriendenwerking.

Het gebouw is wat ingesloten geraakt door de verschillende verkavelingen, zodat het minder direct zichtbaar is geworden voor passanten.

Museum van Deinze en Leiestreek

Het MUDEL omvat twee duidelijk afgeleide afdelingen omdat het is gegroeid vanuit twee initiatieven. De toenmalige Kunst- en Oudheidkundige Kring van Deinze verzamelde sinds de jaren dertig een volkskundige en artistieke collectie, die eerst werd ondergebracht in een klein stadsmuseum op het Emiel Clausplein. In de jaren zeventig schonk het echtpaar Matthys haar rijke collectie aan de stad. De grote omvang van de beide collecties leidde in 1980 tot het huidige stadsmuseum.

De collectie beeldende kunsten bevat op dit ogenblik bijna duizend objecten met werk van kunstenaars, die gewoond en gewerkt hebben in de Leiestreek en wordt geleidelijk aan verder uitgebreid met o.a. werk van hedendaagse streekkunstenaars. Het aankoopbeleid wordt opgevolgd door een museumcommissie. In 2008 werd het volledige aankoopbudget voor de lopende legislatuur in één keer uitgegeven (300.000 euro) door de aankoop van het schilderij 'Overtocht van het veer op de Leie te Latem' van Xavier Decock.

De afdeling volkscultuur bevat waardevolle voorwerpen die het volkskundige, archeologische en industriële aspect van Deinze en de omliggende dorpen belichamen. Dit onderdeel van het museum blijft wat onderbelicht.

Het museum beschikt over een uitgebreide vakbibliotheek en een archief- en documentatiecentrum, die kunnen worden geraadpleegd voor o.m. wetenschappelijk onderzoek en publicaties.

Na dertig jaar dringt een grondige renovatie van het museum zich op. De instelling kampt ook met een gebrek aan plaats.

Het museum met haar aanzienlijke collectie aan roerend erfgoed toonde in het verleden een sterke belangstelling voor een cultureel erfgoedwerking. De nieuwe conservator (sinds juli 2011) fungeert eveneens als secretaris van de Kring voor Geschiedenis en Kunst (KGK). Zij toonde zich in diverse contacten met de projectvereniging zeer expliciet vragende partij voor een intergemeentelijke en versterkte samenwerking op het vlak van cultureel erfgoed. De KGK organiseert in het museum ieder voorjaar een tentoonstelling over een bepaald aspect van de volkscultuur en stelt er haar jaarboek voor.

Raveelmuseum (Machelen bij Zulte)

Het Roger Raveelmuseum is het jongste van de drie regionaal erkende musea in het werkgebied. Het werd in 1999 door de Stichting Roger Raveel geopend om een zo groot mogelijke uitstraling te geven aan het oeuvre van de beeldende kunstenaar. De verzameling van het museum omvat naast een collectie van boeken en foto's meer dan 300 schilderijen, 2.500 tekeningen, objecten en installaties en een volledig overzicht van Raveels grafisch werk.

Het museum organiseert vier tijdelijke tentoonstellingen per jaar, waarin het werk van Raveel in een specifieke context wordt geplaatst. Het verbreedt hiermee het traditionele kader van het

monografisch museum, gewijd aan het werk van één bepaalde kunstenaar, en reikt een ruim kader aan voor een verdiepende beschouwing van de moderne en hedendaagse schilderkunst.

Opvallend is dat het museum de jongste jaren de aanzet heeft gegeven tot een transformatie van de dorpsomgeving. De dorpskern kreeg onder impuls van het gemeentebestuur een opknapbeurt, wat leidde tot de vestiging van kleinschalige horecabedrijven en kunstgalerijen. Er wordt eveneens aandacht geschonken aan de schrijver Gerard Reve, een andere bekende inwoner van Machelen.

De gemeente Zulte werkt samen met het museum, dat een subsidie krijgt van 10.000 euro om eveneens te fungeren als toeristisch bureau voor de gemeente.

- Gemeentemusea beeldende kunst in Sint-Martens-Latem

Cultuurfunctionaris van Sint-Martens-Latem Piet Boyens fungeert als conservator van de beide gemeentelijke musea.

Het Museum Leon De Smet heeft het statuut van een private kunstgalerie, zoals er een aantal zijn in Sint-Martens-Latem en valt buiten het bestek van deze beschrijving.

Museum Gust De Smet (Sint-Martens-Latem)

In 1948 schonk de weduwe van Gust De Smet een belangrijk legaat aan de gemeente, waaruit het gemeentelijk museum is gegroeid. Het betreft hier de voormalige woning en werkruimte van de kunstenaar, één van de belangrijkste figuren uit de zgn. Latemse school. Er zijn naast een aantal objecten, foto's en boeken, werken te zien van Gust De Smet uit de periode 1915 tot aan zijn overlijden in 1943. Het museum is een beschermd monument.

Het museum is gelegen aan diverse wandel- en fietsroutes en vormt een traditionele trekpleister voor toevallige voorbijgangers, toeristen en andere liefhebbers. De gemeente is vragende partij om het museum in te schakelen binnen een samenwerkingsverband met andere musea in de Leiestreek.

Museum Gevaert-Minne (Sint-Martens-Latem)

In 1992 kocht de gemeente het domein van 2,7 ha. Het gemeentelijk museum is ondergebracht in het voormalige woonhuis van de schilder Edgard Gevaert, die was getrouwd met Marie, een dochter van de befaamde beeldhouwer George Minne. Gevaert kocht dit domein, toen nog een bos en arme landbouwgrond met een klein hoevetje, aan in 1922. Een jaar later werd het huidige gebouwencomplex in regionale, landelijke stijl opgetrokken naar een eigen ontwerp van Gevaert. Hij liet zich hiervoor inspireren door de hoeve van zijn grootouders in Mater bij Oudenaarde.

In de tuin vindt men het atelier van de schilder, dat gebouwd werd in 1933, met de typische hoge ramen. Het eigenlijke museum is ondergebracht in twee omgebouwde druiverserres.

De collectie bevat, behalve werk van Gevaert en Minne, ook werk van andere Latemse meesters. Er is ook informatie aanwezig over de vroegere bewoners. Pronkstuk zijn de veertien geschilderde staties van de tweede kruisweg van Albert Servaes.

- Het (Museum) Fonds Gentiel De Smet (Deinze)

In 2004 ontving de stad Deinze via een bijzonder legaat het woonhuis van de amateur-verzamelaar Gentiel De Smet, op voorwaarde dat het als museum opengesteld werd voor het publiek.

In 2005 werd een personeelslid aangetrokken voor die opdracht, die nu eveneens fungeert als archivaris en medewerkster van de cultuurdienst. De inhoud van het woonhuis werd geïnventariseerd en ingedeeld in verschillende thema's: geschiedenis, cultuur, politiek, religie, sociaal, Gentiel en familie.

Vanaf 2006 wordt het huis regelmatig opengesteld voor kleine exposities, voornamelijk in het kader van de Erfgoeddag en de Week van de Smaak.

Het stadsbestuur heeft de intentie om van het pand een erfgoedcentrum te maken voor lokale geschiedenis en een polyvalente ruimte voor de erfgoedverenigingen van de stad.

- Museum Meheus in Olsene (Zulte)

De gemeente Zulte kreeg het legaat van een woning uit de tweede helft van de 19^e eeuw met inboedel, de oude stokerij en bijhorend park, toebehorend aan A. Meheus in Olsene. Het interieur van de woning getuigt van een rijk cultuurhistorisch verleden uit de 19de en begin 20ste eeuw: meubels in de neorenaissance, Louis XIV, Louis XVI, Louis Philippe en Napoleon III stijl.

De oude stokerij werd omgebouwd tot ontmoetingscentrum, ook het park kreeg een publieke functie. Het huis werd af en toe opengesteld voor het publiek, maar gezien de grote hoeveelheid antiques die zich in het huis bevinden, is het niet mogelijk het huis regelmatig open te stellen voor publiek.

De gemeente heeft een dossier ingediend om met middelen van plattelandsontwikking een renovatie uit te voeren.

3.1.2. Professionals met een beperkte cultureel erfgoedwerking

Erfgoedcollecties worden bewaard door de professionele erfgoedzorgers, die hierboven aan bod komen. Het is een kerntaak om zorg te dragen voor de hun toevertrouwde collecties en/of in een erfgoedwerking te voorzien.

Maar er zijn daarnaast andere professionals actief, waarvan de zorg voor de collectie slechts een klein, maar niet zelden essentieel deelaspect van hun taak uitmaakt.

Cultuurbeleidscoördinatoren en cultuurfunctionaris

Alle gemeenten, behalve Sint-Martens-Latem waar een cultuurfunctionaris is aangewezen, beschikken over een cultuurbeleidscoördinator. Vooral in kleine gemeenten vormen zij een belangrijke tussenschakel tussen het gemeentebestuur en bijvoorbeeld de lokale heemkring. Zij werken beleidsvoorbereidend en –uitvoerend en coördineren vaak ook deelnames aan cultureel erfgoedevenementen. Dat gaat van het organiseren van een erfgoedwandeling tot het organiseren van de Open Monumentendag en Erfgoeddag.

Zij worden regelmatig geconfronteerd met vragen rond de technische aspecten van bewaren en ontsluiting.

Medewerkers toerisme

Een aantal gemeenten speelt erfgoed uit als een belangrijk element in hun toeristisch aanbod en als streekontwikkeling. Het ligt dus voor de hand dat ook de hoofden van toeristische diensten, die overigens vaak intensief samenwerken met de cultuurmedewerkers, regelmatig met erfgoed bezig zijn. De contacten tussen de toeristische medewerkers en de erfgoedgemeenschap kan in sommige gemeenten nog worden versterkt, zo bleek uit het participatieproces.

Bibliothecarissen

Bibliotheken zijn niet verplicht een eigen erfgoedcollectie aan te leggen, hoewel heel wat Vlaamse openbare bibliotheken over een interessant fonds beschikken.

In hun gebouwen hebben vaak erfgoedgerelateerde activiteiten plaats, zoals tentoonstellingen en lezingen. Sommige bibliotheken beschikken over een collectie boeken en documenten over hun eigen gemeente en aanvaarden schenkingen op dit vlak.

De P.O.B. in Deinze kreeg via schenking van de heemkundige Luc Goeminne een paar belangrijke erfgoedstukken in handen, zoals het landboek van Petegem (1778) en de 'Inventaris ten sterfhuize van Hieronymus Olivinius Linnander, heer van Zulte' uit 1768. Het boek telt 600 bladzijden en is een verzameling van notariële akten, die de enorme nalatenschap van Linnander omvat.

In de P.O.B. Gavere is het archief van de heer Antoine De Smet ondergebracht. Het bevat alle belangrijke archiefstukken en publicaties over de gemeente Gavere.

Schooldirecties en leerkrachten

Nagenoeg iedere gemeente en dorp heeft een onderwijstraditie. In principe is er een archief aanwezig van al die instellingen, maar door de vele fusies zijn een aantal collecties mogelijk definitief verloren gegaan, maar dit is nog niet nader onderzocht.

Dit geldt zelfs voor de grotere middelbare fusiescholen scholen in Deinze. Een voorbeeld daarvan is de ASO-school Campus Sint-Hendrik, die teruggaat tot de 19de eeuw. Het voormalige Sint-Hendrikscollege beschikt nog over een niet-geordend archief, maar het archief van het Zusters Maricoleninstituut blijkt nagenoeg volledig verloren te zijn gegaan.

Er zijn op dit ogenblik nog te weinig contacten tussen de erfgoedgemeenschap en de leerkrachten in zowel lager als secundair onderwijs, zodat hier een werkteerrein openligt voor een eventuele erfgoedcel.

Bedrijfsleiders

In alle gemeenten van het werkgebied van POLS ontstonden in de 19de eeuw diverse vormen van industrie (steenbakkerijen, stokerijen, textielbedrijven, melkerijen, zijdebedrijven, bloemmolens, speelgoedindustrie, brouwerijen...) die in de loop van vorige eeuw meestal werden gesloten of opgingen in fusies.

Veel archiefmateriaal ging ondertussen verloren, maar sommige collecties zijn nog in privé-handen, zoals dat van de Molens van Deinze. Het is belangrijk dat een cultureel erfgoedwerking voldoende zal sensibiliseren om een aantal zaken alsnog te behouden. Ook de getuigenissen van de werknemers zijn van belang.

Daarnaast zijn er de huidige bedrijven met een langere traditie, zoals Filliers (jenever), Liebaert (textiel) en Quartes (veevoeders) in Astene. Een aantal bedrijven zijn zich goed bewust van hun voorgeschiedenis en spelen dit volop uit in de merchandising van hun producten.

In de vele industrieterreinen staan er ondertussen ook al heel wat bedrijven die er enkele tientallen jaren actief zijn. Het industrieterrein de Prijkels in Deinze en Nazareth is één van de grootste industriezones van de provincie.

Al die ondernemingen beschikken in principe een bedrijfsarchief en ondermeer door sponsoring van culturele, sport en kermisactiviteiten hebben ze een invloed op het maatschappelijke en verenigingsleven.

Er zijn in de streek nogal wat succesvolle bedrijven op het vlak van voeding. Zo kaapte de brouwerij Contreras in Gavere met artisanale bieren al tal van internationale prijzen weg. In november 2011 verhuisde de Gentse mosterdfabrikant Ferdinand Tierenteyn naar Deinze.

3.1.3. Streekactoren met een erfgoedwerking

Landelijke Gilden VZW

De Landelijke Gilden vzw is een overkoepelende sociaal-culturele plattelandsbeweging die ontstaan is uit de lokale Boerengilden. De organisatie telt meer dan 900 lokale afdelingen in Vlaanderen.

Landelijke Gilden bevordert het sociaal-culturele verenigingsleven van haar ledenplattelandsbewoners en behartigt de belangen van een leefbaar platteland.

Publiekstrekkingen zijn de Buitenband (fietstocht rond Gent), Open Tuinendag, Dorp in de Kijker en de Dag van de Landbouw.

De plaatselijke afdelingen dragen hun steentje bij aan de bewaring van kennisoverdracht over het landelijke erfgoed. Zij zijn vaak ervaringsdeskundigen als het gaat om oude werktuigen en technieken, oude rassen en variëteiten, teeltwijzen, streekverhalen, agrarische bouwstijlen...

Natuurpunt: behoud van habitat

De plaatselijke afdelingen van Natuurpunt zetten zich in voor natuurbehoud en –ontwikkeling in hun gemeente. Er worden met subsidies en vrijwillige bijdragen natuurgebieden aangekocht. Het beheer daarvan is erop gericht de biodiversiteit te verhogen en de leefwereld te ontwikkelen van specifieke planten en dieren die hun natuurlijke habitat in de regio hebben. Een sterk punt is het weidebeheer in overleg met de lokale landbouwers. Dit is o.a. goed uitgewerkt voor het natuurreserveaat ‘Vallei van de Zeverenbeek’, dat wordt beheerd door de Natuurpuntafdeling die actief is in Deinze en Machelen.

In Astene bij Deinze bestaat een platform van verenigingen of stadsboscomité dat werd opgericht bij het ontstaan van het stadsbos. Een werkgroep van een tiental vrijwilligers organiseert regelmatig activiteiten, waaronder een jaarlijks evenement in de zomer, waarbij telkens enkele honderden geïnteresseerden kunnen kennismaken met de fauna en flora in het stadsbos.

De heemkundige kringen Het Land van Nevele en de Roede van Tielt hebben recent nauw samengewerkt met Natuurpunt. Dit resulteerde in een tweetal publicaties en erfgoedwandelingen, waarbij fauna, flora, erfgoed, geschiedenis met elkaar werden verweven. De natuurgidsen zijn vragende partij om informatie over erfgoed aan te bieden tijdens hun uiteenzettingen over fauna en flora.

Gidsen

De verschillende musea en het kasteel van Ooidonk kunnen rekenen op gidsen die ter beschikking worden gesteld door de Gidsenbond. Zij zorgen via verhalen, anekdotes, lokale geschiedenis, analyse van kunstwerken voor een verspreiding van cultureel erfgoedinfo. Er wordt nauw samengewerkt met de toeristische diensten.

Voor sommige bezienswaardigheden zijn er geen of te weinig gespecialiseerde gidsen, dat geldt bijvoorbeeld voor de jeneverstokerij Filliers in Bachte-Maria-Lerne bij Deinze, die heel wat bezoekers aantrekt.

In het stads- en dierenpark de Brielmeersen in Deinze is eveneens een gids actief die nauw samenwerkt met de beheerder van het domein.

De verschillende afdelingen van Natuurpunt kunnen rekenen op een aantal natuurgidsen voor wandelingen en excursies. Enkele van die gidsen hebben zich gespecialiseerd in begeleiding van kinderen, die zij laten kennismaken met streekeigen natuur.

Toerisme Leiestreek en Toerisme Vlaamse Ardennen

Vijf gemeenten ressorteren onder het streekgebied Toerisme Leiestreek, terwijl Gavere bij Toerisme Vlaamse Ardennen behoort.

Die diensten proberen het aantal bezoekers en dito overnachtingen op te drijven en ontwikkelen daarvoor nieuwe initiatieven. In het kader van die streekontwikkeling speurt men naar bezienswaardigheden en cultureel erfgoed dat nieuwe bezoekers kan lokken.

Via impulsprogramma's (bv. Wereldoorlog I en 100 jaar Ronde van Vlaanderen in 2013) die lokale promotoren financiële steun geeft, wordt eveneens streekerfgoed ontsloten.

In de zomer van 2011 werden door de VVV Leiestreek met steun van Toerisme Leiestreek vier erfgoedwandelingen georganiseerd, die heel wat mensen op de been brachten.

3.2. De vrijwilligers

3.2.1. Musea en private erfgoedcollecties

Erfgoedmusea, -documentatiecentra, -bibliotheken

Het 11 Novembermuseum (Nazareth)

Het gaat om een streekmuseum, opgebouwd rond een aantal private oorlogscollecties die te maken hebben met WO I als WO II, zowel van Nazareth zelf als van de andere omliggende gemeenten. Een specifiek aandachtspunt is de zgn. Slag aan de Edemolen in 1914 in Nazareth, waarbij een groep rijks- en burgerwachters standhield tegen een grote Duitse legereenheid, die oprukte naar het Belgisch leger dat zich naar de IJzer begaf. Om die reden werd en wordt in Nazareth jaarlijks het feest van (voormalige) rijkswacht georganiseerd.

Een ander deel van de collectie gaat over de gebeurtenissen in het naburige Vinkt (Deinze) waar in de nadagen van de 18-daagse veldtocht in mei 1940 heel wat burgers omkwamen (zie hieronder).

Het museum wordt gerund door vrijwilligers en is één dag per maand geopend. Het kan ook op afspraak worden bezocht. Het krijgt vooral bezoek van scholen uit de streek en uit de omgeving van Gent. Het aantal bezoekers neemt geleidelijk aan toe.

Een groot probleem is het gebrek aan ruimte en het gebrek aan expertise van de verschillende verzamelaars om hun museum efficiënt te runnen.

De gemeente Nazareth overweegt een reeks initiatieven om met steun van de provincie Oost-Vlaanderen en Toerisme Vlaanderen het museum te professionaliseren en verder uit te bouwen tegen 2014/2015.

Reflectieruimte Tweede Wereldoorlog (Vinkt bij Deinze)

In de meidagen van 1940, bij het begin van de Tweede Wereldoorlog, veranderden de rustige dorpjes Vinkt en Meigem in het decor van een wreed oorlogsdrama. Op enkele dagen tijd vielen er maar liefst 140 burgerslachtoffers. Onder hen waren mannen, vrouwen, kinderen en bejaarden. Zij werden in een aantal gevallen zonder meer geëxecuteerd door Duitse militairen, als vergelding voor de acties van vermeende spionnen en vrijeschutters.

Vanuit de jaarlijkse herdenking van die traumatische gebeurtenissen groeide in Vinkt zelf de idee om een zgn. reflectieruimte te voorzien. De provincie steunt het project. Het Ename Expertisecentrum voor Erfgoedontsluiting realiseerde een film, o.a. met materiaal uit de rijke privécollectie van gewezen schoolhoofd Joseph De Vlieter. De realisatie van de ruimte in het rustoord Sint-Franciscus van Vinkt, zit in haar eindfase.

VZW Documentatie- en Archiefcentrum voor Kunst en Heemkennis (Sint-Martens-Latem)

Het doel van de vereniging – opgericht in 1987- was het verzamelen en ontsluiten van alle waardevolle (kunst) historische en heemkundige documenten en voorwerpen in de gemeente. Het ging om een initiatief van de heemkundige kring Scheldeveld, de gemeente en de Kunstkring. De instelling heeft een belangrijke plaats binnen de Vlaamse archiefsector wegens de omvangrijke en waardevolle collectie. Door het wegvallen van de vrijwilligers is het centrum niet meer actief. De gemeente wil de collectie integreren in de openbare bibliotheek.

Amateur- verzamelaars

Binnen de regio zijn heel wat verzamelaars actief. Zij verzamelden al een uitgebreid gamma aan objecten (bv. bidprentjes, oud speelgoed, foto's...). Een aantal verzamelaars is bekend, maar men kan er van uitgaan dat dit slechts het topje van de ijsberg is.

Het is van belang dat privépersonen hun collecties ontsluiten en ter beschikbaar stellen voor tentoonstellingen of de erfgoedbank. Een erfgoedcel kan hierbij bemiddelend optreden en vorming organiseren, want soms overschatten verzamelaars de waarde van hun collectie, terwijl anderen die afschermen. Een opvallend voorbeeld is de al vermelde Gentiel De Smet uit Deinze, die via testament zijn woning schonk aan Deinze, maar eiste dat de stad er een museum van maakte. Zijn collectie is weliswaar waardevol, maar eigenlijk ontoereikend voor een museum.

Sommige verzamelaars ontsluiten effectief hun verzameling voor publicaties en tentoonstellingen. Dat geldt o.a. voor:

- Denis Pieters: bijna 3.000 *foto's over de Leiestreek* die al werden gebruikt in talloze studies en boeken
- Frank Roose heeft een omvangrijke *postkaartencollectie over Zulte*
- De collectie Lingier (Grammene bij Deinze) stoffeerde al diverse tentoonstellingen over *speelgoedindustrie*, o.a. in het speelgoedmuseum in Mechelen
- Joseph De Vlieger (Vinkt bij Deinze), die zijn homogene collectie over de *oorlogsgebeurtenissen in Vinkt en Meigem* van 1940 ter beschikking stelde voor de ontwikkeling van bovengenoemde reflectieruimte. Het gaat over foto's (ca. 200), boeken, processtukken, documenten, films en interviewopnames
- Collectie van 350.000 *bidprentjes* en 250.000 *doodsbrieven* van familiekundige Guy Thoonen (Nazareth)
- Nadine Buysse (Deurle) woont in de voormalige imposante woning met een groot park van de *schrijver en haar overgrootvader Cyriel Buysse*. In de woning bevindt zich een belangrijke collectie foto's, tekeningen, schilderijen, eerste drukken en andere voorwerpen die herinneren aan de auteur. Het materiaal werd al herhaaldelijk gebruikt voor publicaties en tentoonstellingen

Een atypisch voorbeeld van een privépersoon met een collectie die een grote historische waarde heeft, is de graaf t' Kint de Roodenbeke van het kasteel van Ooidonk in Bachte-Maria-Lerne (Deinze). Het kasteel geldt als één van de mooiste in Vlaanderen. De oorspronkelijke burcht werd in de 16de eeuw verwoest en heropgebouwd in Vlaamse renaissancestijl. De vroegere adellijke familie heerste over het Land van Nevele, één van de belangrijkste onderdelen van het vroegere graafschap Vlaanderen.

Wat cultureel erfgoed betreft, is er een *belangrijke bibliotheek aanwezig, naast meubels, zilverwerk, schilderijen, waaronder diversen familieportretten*. Het kasteel kan worden bezocht.

Een ander wat apart voorbeeld van waardevol erfgoed is 't Biechtstoeleke': een project van de Machelenaar Miguel Algoet, te bezichtigen op afspraak. Als antiquair heeft hij een voorliefde voor alles wat met antieke verlichting te maken heeft. Hij restaureerde dit oudste huisje van Machelen met veel zin voor esthetiek en respect voor oude materialen en gebruiken. Men vindt er o.a. gloeilampen uit het begin van de twintigste eeuw, naast oude kandelaars of andere vergeten verlichting. Het pand wordt af en toe opengesteld voor tentoonstellingen beeldende kunst.

Het zal de opdracht worden van de erfgoedcel om die collecties verder in kaart te brengen en indien nodig over te dragen aan een archiefdienst.

Deskundigen

In de regio wonen heel wat mensen die bijvoorbeeld vanuit hun (vroegere) werkomgeving een specifieke kennis hebben opgedaan rond het bewaren van erfgoed of lokale geschiedenis. Die personen zijn vaak, maar daarvoor niet altijd, verbonden aan een lokale erfgoedvereniging. Afhankelijk van het thema en de daaraan verbonden vragen zullen zij belangrijke aanspreekpunten zijn voor de erfgoedcel.

3.2.2. Heemkringen en erfgoedwerkgroepen (al dan niet met een eigen collectie)

Onderstaande opsomming behandelt in eerste instantie de klassieke erfgoedverenigingen, want er zijn daarnaast nog andere verenigingen die op regelmatige tijdstippen aandacht besteden aan het culturele erfgoed. Een belangrijk voorbeeld is het Davidsfonds, dat ieder jaar een ‘Nacht van de geschiedenis’ organiseert.

De verschillende erfgoedverenigingen, die bestaan uit vrijwilligers, hebben als kerntaak een eigen collectie in stand te houden. Het gaat vooral om een papieren archief (boeken, documenten, eigen publicaties, kaarten...) naast foto's en film, die werden bijeengebracht via schenkingen en eigen onderzoek.

Enkele verenigingen hebben al belangrijke stappen gezet op het vlak van digitalisering van het erfgoed. Ze communiceren via een dynamische website en een elektronische nieuwsbrief, terwijl anderen amper de weg hebben gevonden op de elektronische snelweg.

Een knelpunt voor nogal wat erfgoedverenigingen is hun dalende ledenbestand en de vergrijzing van hun bestuursleden. Niet iedereen kampt met dergelijke problemen. Zo verwelkomde de heemkundige kring ‘Het land van Nevele’ in november 2011 het 475ste betalende lid, een record in het 40-jarig bestaan van de vereniging. Toch kampt ook die vereniging enigszins met een haperend recruiteringsprobleem wat vrijwilligers betreft.

Er zijn twee publicaties binnen het werkingsgebied van POLS (met de beoordeling Goed en Hoogstaand) die tot eind 2014 nog een subsidie van de Vlaamse Gemeenschap ontvangen. Deze subsidie wordt toegevoegd aan de werkingssubsidie van het convenant indien de aanvraag zou worden gehonoreerd. Het gaat om:

- Heemkring Scheldeveld, *Jaarboek Heemkring Scheldeveld*, De Pinte, 945 euro;
- Kring voor Geschiedenis en Kunst van Deinze en de Leiestreek, *Bijdragen tot de geschiedenis van Deinze en de Leiestreek*, Deinze, 1.899 euro.

Heemkundige Kring Scheldeveld

Opgericht in 1969 en actief in Nazareth, De Pinte en Sint-Martens-Latem (Sint-Denijs-Westrem en Zwijnaarde).

Ledenaantal: 266.

Jaarboek met artikels over ondermeer cultureel erfgoed.

Erfgoedcentrum/bibliotheek: de vereniging beschikt over een documentatiecentrum in Latem en een museum annex lokaal in Nazareth.

De heemkring organiseert jaarlijks erfgoedgerichte activiteiten, zoals erfgoedwandelingen, tentoonstellingsbezoeken, enz., die aan de doelstellingen van de vereniging beantwoorden.

De Heemkring participeert samen met de Latemse Kunstkring en de gemeente Sint-Martens-Latem in het Documentatiecentrum VZW, gevestigd in Sint-Martens-Latem en heeft een museum in Nazareth. Voorheen bestond er ook een Regionaal Museum voor Landbouw en Ambachten vzw in De Pinte, maar dat werd in december 2009 ontbonden.

Geschied- en heemkundige kring Zulte

Opgericht in 1970 en actief in de drie deelgemeenten van Zulte. Werft leden via verkoop tweejaarlijks boek: ruim 1.000 exemplaren.

Sommige boeken beslaan één enkel thema, zoals het Vlasnummer dat in 1981 verscheen, of een boek gewijd aan de gebeurtenissen van de Eerste Wereldoorlog (1995).

Erfgoedcentrum/bibliotheek: ondergebracht in de vroegere conciërgewoning van de Vrije Basisschool langs de Grote Steenweg in Olsene als Geschied- en Heemkundig Centrum. Het erfgoed van de drie deelgemeenten wordt er verzameld.

Kring voor Geschiedenis en Kunst (Deinze)

Oudste erfgoedvereniging en opgericht in 1929 als Kunst- en Oudheidkundige Kring van Deinze en van het Land van Leie en Schelde. De vereniging is eigenaar van de volkskundige collectie in het Museum van Deinze en Leiestreek en organiseert jaarlijks een tentoonstelling in het voormeld museum

Leden: 311.

Jaarboek: sinds 1934.

Lag aan de basis van de monumentale driedelige geschiedenis van Deinze.

Organiseert regelmatig lezingen.

Erfgoedcentrum/bibliotheek: ondergebracht in het Museum van Deinze en Leiestreek. Men is vragende partij voor een grotere ruimte.

VVV 't Gaverland, gemeentelijke adviesraad voor toerisme en erfgoed

Het gaat om een combinatie van adviesraad en erfgoedvereniging, die zich zowel met toerisme als (cultureel) erfgoed in Gavere bezig houdt. De vrijwilligers realiseerden een reeks publicaties en organiseren erfgoedactiviteiten. Er is een werkgroep “verbeeldend goed” die een beeldbank heeft samengesteld.

Het Land van Nevele

Het werkgebied van de kring omvat de vroegere gemeenten Bachte-Maria-Lerne, Hansbeke, Landegem, Lotenhulle, Meigem, Merendree, Nevele, Poeke, Poesele, Sint-Martens-Lerne, Vinkt, Vosselare en Zeveren.

Sinds 22 september 2000 beschikt Het Land van Nevele over een zeer uitgebreide website www.landvannevele.com. De voornaamste binding met de leden is het driemaandelijks tijdschrift Het Land van Nevele.

Sinds zijn oprichting houdt de heemkring zich actief bezig met de studie en de bevordering van de lokale geschiedenis, de heemkunde en de familiekunde in het historische Land van Nevele. Tot eind vorig jaar werden over deze onderwerpen ongeveer 15.000 bladzijden gepubliceerd en is het tijdschrift, zonder onderbreking, aan zijn veertigste jaargang toe. Elke jaargang telt minstens 400 bladzijden erfgoedgeschiedenis.

De vereniging werkte een rondreizende expo rond Cyriel Buysse uit en gaf publicaties uit i.v.m. o.a. duivensport, wielrennen, oorlogsgebeurtenissen in Vinkt en Meigem, Zeveren en het natuureservaat, personeel in de kastelen, de bevrijding met medewerking van 44 personen.

Tijdschrift: verschijnt per kwartaal. Men geeft digitale nieuwsbrief uit (650 adressen).

Organiseert diverse activiteiten per jaar zoals lezingen en historische wandelingen.
Erfgoedcentrum/bibliotheek: Hansbeke.

Leden: 475

Roede van Tielt

Heemkundige kring opgericht in 1970 en actief in de Deinse deelgemeenten Wontergem, Gotten en Vinkt. Gaf bv. in augustus 2010 samen met Natuurpunt Deinze Plus de publicatie 'een historische en ecologische verkenning van Wontergem' uit. Ca. 450 leden (waarvan ca. 40 in werkgebied POLS). Erfgoedbibliotheek in de centrumgemeente Tielt.

Vlaamse Vereniging voor Familiekunde afdeling Deinze

Sinds 1992 verzorgt de VVF Deinze (één van de zeven afdelingen van Oost-Vlaanderen) de genealogische begeleiding voor de gemeenten en deelgemeenten van Deinze, Nazareth en Zulte. De voordrachten, seminaries, oefeningen en tentoonstellingen hebben plaats in de kelder van de Stedelijke Bibliotheek van Deinze. Daarnaast laten de leden van de afdeling geregeld publicaties verschijnen, die een deel van het bronnenbestand uit de regio behandelen. De afdeling stelt gekopieerde parochieregisters van Deinze ter beschikking in het stedelijk archief.

3.2.3. Intermediaire organisaties - gemeentelijke adviesorganen rond erfgoed

Die organisaties en verenigingen beheren zelf geen erfgoedcollecties, maar zij creëren de noodzakelijke voorwaarden om erfgoed te bewaren en te ontsluiten en maken af en toe acties mogelijk. M.a.w. zij ondersteunen de erfgoedzorgers in hun beheer van het erfgoed en hun werking naar het publiek. Zij vormen een belangrijke schakel in het geheel. Voor de erfgoedcel betekenen zij een belangrijke partner.

In de gemeenten is een erfgoedraad actief, hetzij als apart orgaan, hetzij als subgroep binnen de cultuurraad, die werkt rond integraal erfgoed.

- Erfgoedcommissie Deinze

De commissie monumenten en landschappen werd in 2009 vervangen door een erfgoedcommissie bestaande uit een twaalftal experts, aangevuld met waarnemers van de politieke partijen die vertegenwoordigd zijn in de gemeenteraad.

- Erfgoedraad De Pinte

Met de oprichting van een erfgoedraad in De Pinte in 2011 beschikken alle zes gemeenten in het werkgebied van POLS over een dergelijke intermediaire organisatie. Net als in Zulte gaat het om een aparte werkgroep binnen de cultuurraad.

- Erfgoedwerkgroep Nazareth

Sinds eind 2008 zet het gemeentebestuur samen met een groep vrijwilligers, de erfgoedwerkgroep, zijn schouders onder het erfgoedbeleid. De erfgoedwerkgroep bundelt de expertise van de Heemkring Scheldeveld en enkele andere erfgoeddeskundigen. De leden zijn actief betrokken bij de werking van het erfgoedhuis in Nazareth.

- VVV 't Gaverland Gavere

De adviesraad houdt zich bezig met zowel toerisme als (cultureel) erfgoed in Gavere bezig. Een aantal ledenvrijwilligers zijn actief in het ontmoetingscentrum De Poort.

- Commissie voor het Kunstpatrimonium Sint-Martens-Latem

De commissie, opgericht in 2001, denkt mee en geeft advies over de projecten die zich aandienen. Men komt ook zelf met voorstellen. In het cultuurbeleidsplan suggereerde de cultuurbeleidscoördinator om een nieuwe Commissie Kunsten en Erfgoed op te richten.

- Deelerfgoedraad van de cultuurraad (Zulte)

Omvat een zevental personen, die zich op geregelde tijdstippen samen met de cultuurschepen en de cultuurbeleidscoördinatoren buigen over het erfgoed in de gemeente.

3.2.4. Kerkfabrieken en kloosters

Kerkfabrieken en kloosters hebben vaak een grote collectie archieven en kunstschaten, maar het beheer van dit religieus erfgoed is niet hun kerntaak. In de eerste plaats beheren zij de materiële middelen die nodig zijn voor de uitoefening van de eredienst in de parochie. De kerkfabrieken hebben vaak heel wat vragen met betrekking tot erfgoedzorg. Sommige kerkfabrieken doen en beroep op de gemeente om het beheer van hun erfgoed over te nemen.

Het Rijksarchief probeert een aantal archieven van kerkfabrieken en kloosters te verwerven. Een probleem hierbij is dat op die manier interessant erfgoed verdwijnt uit de eigen streek.

De Dienst Erfgoed van de provincie Oost-Vlaanderen biedt begeleiding bij het opmaken van kerkinventarissen. Men ondersteunt iedereen die een inventaris wil opmaken en biedt een databank en een invoersysteem aan. Een erfgoedcel kan hierbij een rol spelen, door ondermeer de lokale betrokkenen te informeren en op weg te helpen.

Soms nemen kerkfabrieken zelf het initiatief tot een erfgoedactiviteit. Zo stelde Sint-Amandus in Zeveren (Deinze) tijdens de Open Kerkdag van 2010 de kerk open voor een tentoonstelling oude kerkgewaden en liturgische benodigdheden, antieke voorwerpen en kostbaarheden uit het patrimonium. De activiteit werd opgeluisterd met poëzie en muziek.

3.2.5. Andere verenigingen met een beperkte erfgoedwerking

Er zijn nog een reeks andere verenigingen die weliswaar niet kunnen worden beschouwd als erfgoedverenigingen maar sterk te maken hebben met volkscultuur. Sommige verenigingen hebben een geschiedenis die teruggaat tot in de 19de of begin 20ste eeuw en die tot stand kwamen toen vrije tijd en welvaart geleidelijk aan toenamen. Een typisch voorbeeld van dergelijke verenigingen zijn duiven- en vinkenbonden.

Die bonden kunnen over een rijke collectie beschikken. In een aantal gevallen werd die bezorgd aan een collectievormende instelling, hetzij in eigen streek hetzij elders. Andere verenigingen bewaren hun archief zelf, maar door een generatiewissel of het teloorgaan van de vereniging zijn die kwetsbaar en niet altijd accuraat te lokaliseren.

Het is op dit ogenblik niet zo duidelijk hoe rijk de collectie aan zgn. zwerfgoed is die zich bevindt bij de vele tientallen verenigingen.

Hierna volgt een greep uit de verenigingen, met aandacht voor de activiteiten die worden georganiseerd.

Buurt-, wijk- en kermiscomités

Vooraf het kermisleven is in de streek sterk ontwikkeld. Heel wat gemeenten organiseren nog een kleine én een grote kermis.

Elke gemeente telt verschillende comités die dit wijk- en buurtleven levendig houden. Die comités richten zich vooral op het organiseren van sociaal-culturele activiteiten. Regelmatig zetten zij daarbij de geschiedenis van de deelgemeente in de kijker. De sleutelfiguren binnen deze comités vormen voor een toekomstige erfgoedcel belangrijke aanspreekpunten.

Sommige buurtcomités hebben al een lange traditie en vaak de naam van een wijk die al vroeg in de geschiedschrijving wordt vermeld. Voor De Pinte bijvoorbeeld is dat het geval voor Miergoed Buurtcomité en Buurtvereniging Het Wijngaardeke. Bovendien gaven en geven de meeste comités lokale blaadjes uit en zijn actief op het net.

Schuttersgilden

Schuttersgilden hebben vaak een eeuwenoude traditie en koesteren dat verleden. Er zijn in de streek nog een aantal verenigingen actief, zoals 'Jong wordt oud' in Deurle, de 'Graaflijke Handbooggilde Sint-Sebastiaan Eendracht van Ooidonk' uit Bachte-Maria-Lerne en de Sint-Sebastiaansgilde van Deinze.

Oud-strijdersverenigingen

De vaderlandslievende verenigingen, bestaande uit oud-strijders en weggevoerden uit WO II, hebben over hun leden vaak interessante informatie en getuigenissen verzameld.

Ook de verdwenen veteranenverenigingen, zoals die van Napoleon of de Eerste Wereldoorlog, zijn interessant. Veel leden van de VOS (Vlaamse oud-strijders uit WO I) speelden tot de jaren zestig van vorige eeuw ondermeer een rol in de lokale politiek.

Sportclubs

Wielrennen en voetbal werden zeer populair in het begin van vorige eeuw en genereerden een levendig verenigingsleven met soms verschillende supportersclubs.

Het archief van de voetbalclub SK Deinze, opgericht in 1926, kwam terecht in het Liberaal Archief (Gent), terwijl de socialistische turnvereniging van Deinze haar archief onderbracht in het AMSAB (Gent). Het Comité Lucien Buysse uit Wontergem bij Deinze verzamelde een omvangrijke collectie over de vier fietsende broers Buysse.

Toneelgezelschappen

De theatergroep Vooruit uit Deinze (opgericht in 1852) beschikt over een omvangrijk archief dat bestaat uit decorstukken, kledij, affiches, programmabrochures en andere documenten en werd ondergebracht in het Liberaal Archief. De theatergroep zette vanaf de 19de eeuw de traditie van de rederijderskamer verder.

Muziekmaatschappijen

Eén van de oudste verenigingen van de streek is de harmonie Vinkt, die ononderbroken bestaat sinds 1840.

De harmonie Vrank en Vrij uit Nazareth heeft wortels die teruggaan tot 1849 (Sint-Cecilia).

Een andere respectabele maatschappij is ‘Willen is kunnen’ uit Sint-Martens-Latem, opgericht in 1890, waar bovendien heel wat Latemse kunstenaars een rol in speelden.

De Koninklijke Fanfare Sint-Cecilia in Gavere is na ruim 145 jaar nog steeds actief.

Vinkenbonden, duivenmaatschappijen, hanenkraaien

In nagenoeg iedere gemeente bevinden zich vinkenbonden, met vaak typische namen. Voorbeelden hiervan zijn de Hofzangers en De Zingende Pintenierkes in De Pinte.

Er zijn in het werkgebied nog verschillende duivenmaatschappijen. In 2010 bestond de duivenmaatschappij ‘Eerlijk duurt langst’ in Zeveren (Deinze) 50 jaar. Er was in december 2010 een tentoonstelling, waar de heemkundige kring Het Land van Nevele aan meewerkte. Een opvallend initiatief in september 2011 was een opleiding voor dertig jongeren. Zij werden ingewijd in de wondere wereld van de duivensport en leerden een aantal kneepjes en standaardprocedures, gaan van inkorven tot het slot (waken). Op die manier worden vaardigheden (immaterieel erfgoed) doorgegeven aan de jongere generatie.

Een recreatieve sport die bijna enkel in het gebied tussen Leie en Schelde bestaat, is het hanenkraaien. Het wordt nog op enkele plaatsen gespeeld, zoals bij de krielhaantjesmaatschappij “de Statiekraaiers” in Zulte.

Confrérie

De Confrérie van de Tantes en Nonkels van Valeir in Gavere promoot sinds 1995 de ambachtelijk geproduceerde streekproducten en het toerisme.

Volgende activiteiten ter illustratie:

- inrichten jaarlijks kapittel
- standen op markten met streekproducten
- stand met streekproducten op plaatselijke kermissen
- bijwonen van kapittels & andere organisaties ingericht door binnen- en buitenlandse confrérieën

Stichtingen

Een wat atypische vorm van verenigingsleven zijn een aantal stichtingen. Zij organiseren specifieke activiteiten, die te maken hebben met bepaalde bekende figuren uit de streek:

- Gaston De Groot (kapitein eerste boot aangedreven met atoomkracht): studiebeurzen
- Jan Filliers (bedrijfsleider): steun aan mindervalide jongeren
- Filip Decock (VRT-journalist): persprijs
- Hilde Demedts (kunstenares): artistieke prijs grafiek
- Georges Dheedene (kunstenaar): tentoonstellingen

Davidfondsafdelingen

In de zes gemeenten is een Davidfondsafdeling actief die bovendien behoren tot het gewest Davidfonds Land van Leie en Schelde.

Een sterk punt is 'De nacht van de geschiedenis', die het plaatselijke erfgoed en verleden bij een groot publiek voor het voetlicht brengt. De besturen organiseren regelmatig daguitstappen, cursussen en promoten publicaties die de aandacht vestigen op geschiedenis en erfgoed.

3.3. Evenementen die te maken hebben met volkscultuur en immaterieel erfgoed

In de loop van 2011 werden met behulp van gemeentelijke cultuurdiensten en vrijwilligers uit verenigingen een aantal elementen inzake immaterieel erfgoed in kaart gebracht. Het ging om bepaalde vaardigheden (zoals hanenkraaien) maar er werden vooral een reeks evenementen opgelijst en omschreven in een databank.

3.3.1. Stoeten

Firtelstoet (Zulte) op eerste zondag van oktober

Etymologisch komt 'firtel' voort van het Latijnse 'ferre' (= dragen). Een 'fierter' is een relikwiekwast die rondgedragen wordt. In de 'firtel van Zulte' is echter niets religieus meer te vinden: de actualiteit op een ludieke manier voorstellen is de hoofdbedoeling. De folkloristische stoet vormt elk jaar een hoogtepunt in het volksleven van de gemeente.

Vóór 1840 was de firtel in Zulte waarschijnlijk een soort processie, die ter gelegenheid van de kermis uitging. Peter-Joost de Borchgraeve, Vlaams dichter uit Wakken, schreef toen het firtellied.

Rond 1840 heerste bittere armoede en ging de firtel niet meer uit. Door het toedoen van drie luimige Zultenaars kon de stoet omstreeks 1857 weer door de straten trekken. Op kermisdinsdag kwamen ze gebocheld en verkleed op straat met een zigeunerhondengespan. Zo voerden ze elkaar, tot groot jolijt van de toeschouwers, door het dorp. Ze besloten het volgende jaar iets meer te doen.

Op die manier groeide de 'Firtel' uit tot een echte stoet met wagens, groepen en reuzen. Kanongebulder kondigde telkens de optocht aan. De bekendheid van de firtel nam toe en er kwamen geleidelijk aan mensen uit de omliggende gemeenten op af.

Er zijn nogal wat liedjes en anekdotes, die met de stoet te maken hebben, want zo wil het gezegde: "De Zultenaar is van een ras dat altijd voor kluchten was"

Canteclaerstoet als cultureel erfgoedmanifestatie (Deinze)

Hoewel de Canteclaerstoet bol staat van verwijzingen naar het verhaal van de Vos Reinaerde, volkscultuur en plaatselijke geschiedenis is het een relatief recent initiatief (voor het eerst in 1961). De stoet, die een ode is aan de kip, trekt sinds kort pas om de vijf jaar opnieuw door de Deinse straten. Er zijn telkens enkele tienduizenden belangstellenden. De volgende editie is op zondag 13 mei 2012.

Tijdens de laatste en 22ste Canteclaerstoet van 2007 stapten opnieuw de reuzen op: Canteclaer en Coppe met hun kinderen Kraaiert, Cantaert, Pinte, Sproete en Krieltje Kakelkont. De stoet werd uitgewerkt door Etienne Mommerency. In totaal waren er 1.200 figuranten. Daarmee is de stoet in Deinze, naar Vlaamse maatstaven, een vrij grote manifestatie. Er waren o.a. uitbeeldingen van het heksenproces van Tanneken Sconyncx, de plaatselijke jeneverstokerijen, de productie van kindrewagens en speelgoed, de bloem- en andere molens en de bretellennijverheid, de kunstschilders Emile Claus en Saverijs, Tourwinnaar Lucien Buysse, bokser Danny Hellebuyck, bisschop Calewaert, mecenas en Lucien Matthys, grondlegger van de stoet.

Er bestaat een vriendenkring van de Canteclaerstoet.

Jan en Trees in De Pinte

Tot in 2009 was de volkskundige kring Volkskunst- en folkloregroep Jan en Trees actief in De Pinte. Elk jaar tijdens de Pintefeesten in september deden de reuzen Jan en Trees hun rondgang door de straten van De Pinte. Jammer genoeg werd de vereniging wegens gebrek aan opvolging opgedoekt in 2009. Momenteel zijn Jan en Trees te bewonderen in het gemeentehuis. Het gemeentebestuur is nog steeds op zoek naar vrijwilligers die de fakkel willen overnemen, zodat de traditie kan voortgezet worden.

3.3.2. Religieuze activiteiten

- Bloedprocessie (Meigem, eerste zondag van juli) waarbij haast de hele bevolking van het dorp een rol speelt. Er zijn 350 deelnemers om het leven van Christus te evoceren. Werd voor het eerst uitgevoerd in 1945, maar verwijst naar de oudere volksdevotie rond de geseling en het H. Bloed van Christus.
- De Sint-Martinusomweg in Gavere bestaat al sinds eind 16de eeuw. Het gaat om een paardenomweg, door o.a. de Koninklijke ruitersmaatschappij Sint-Martinus uit Asper en met deelname van talrijke andere groepen uit heel de streek. De ruitergroep uit Asper neemt zelf deel aan andere omwegen in de omgeving.
- Onze Lievevrouwegeboorte-omweg, (Nazareth) (8 september). Het meegedragen beeld dateert van 1240.
- Geloofstocht vanuit Deinze naar Bachtégrot, wordt al ruim honderd jaar georganiseerd.

3.3.3. Herdenkingen van de Slag bij Gavere en beide wereldoorlogen

- De Slag bij Gavere was de beslissende slag in de Gentse Opstand (1449-1453), waarbij de Gentse militie vernietigend werden verslagen door de Hertog van Bourgondië, Filips de Goede. In Gavere was er gedurende een bepaalde periode een gemeentelijk comité, dat activiteiten organiseerde i.v.m. die veldslag.
- Jaarlijkse herdenking Slag bij de Edemolen in Nazareth (1914), waarbij een aantal rijkswachters uit o.a. Gavere het leven verloor.
- Laatste gevechten WO I aan de Scheldebrug met terugtrekkende Duitse militairen door Belgische grenadiers en Franse troepen (Eke/Gavere). Jaarlijkse herdenking in november. Eind 2011 raakte bekend dat een nieuwe vereniging zich zal inzetten voor het organiseren van een activiteit. POLS nam contact op met de verantwoordelijke ervan.
- Jaarlijkse hulde op de Franse begraafplaats WO I in Machelen (september).
- Vredesfeest rond de burgerslachtoffers mei 1940 Vinkt (Deinze), herdenking op laatste zondag van mei.
- Herdenking 38 burgerslachtoffers aan de Leiebrug mei 1940 in het centrum van Deinze op 11 november.

3.3.4. Erfgoeddag en Week van de Smaak

Vooraf in Deinze wordt onder impuls van de Cultuurdienst van de stad zeer intensief geparticipeerd aan de Week van de Smaak. De laatste jaren omvatte het programma een tiental activiteiten, die deels door de cultuurdienst deels door bepaalde verenigingen werden georganiseerd. Een opgemerkt initiatief als onderdeel van de actie 'de burgemeester kookt' is 'De smaak van Jacques' waarbij de burgemeester van Deinze met behulp van een professionele kok een streek- of wereldgerecht kookt voor eigen publiek.

Ook aan de Erfgoeddag wordt in Deinze systematisch deelgenomen, waarbij in verschillende locaties kleine activiteiten worden georganiseerd.

Elders in het werkgebied van POLS nemen ook Gavere, Nazareth en Zulte - zij het minder intensief op het vlak van aantal activiteiten - deel aan de beide culturele erfgoedevenementen.

In Nazareth maakt men zich sterk, dat dankzij het eind 2010 geopende erfgoedhuis en de werkgroep erfgoedvrijwilligers, dergelijke activiteiten zullen kunnen worden georganiseerd.

3.3.5. Andere

Bijenmarkt en meiboomplanting

Grijpt sinds 1964 plaats in Petegem bij Deinze op 1 mei en is een organisatie van de Bieëntelersbond Sint-Ambrosius.

Het aantal imkers in de streek zit in een stijgende lijn, na de organisatie in 2010 van een cursus in de POB Deinze, waar heel wat jongvolwassenen aan deelnamen.

Prijzen

Via de uitreiking van prijzen en de soms daaraan gekoppelde evenementen en tentoonstellingen proberen de gemeenten aan te sluiten bij het artistiek verleden, hulde te brengen aan vrijwilligers en kunstenaars en het kunstleven te bevorderen.

- Deinze: cultuurprijzen, literaire prijs.
- De Pinte: elk jaar wordt er een cultuurprijs uitgereikt. Dit kan aan een privépersoon zijn, zoals een amateurkunstenaar, of aan een vereniging die zich inzet voor het sociaal-culturele leven in De Pinte.
- Nazareth: tweejaarlijkse uitreiking van een prijs voor de cultuurlaureaat. De laureaat kan zowel een vereniging als privépersoon zijn.
- Sint-Martens-Latem: Karel van de Woestijneprijs voor poëzie, de Barbaixprijs voor fotografie, de Lieven Duvoselprijs Muziekprijs (allen driejaarlijks).

Pluimveemarkt Deinze

De stad Deinze is bekend voor de kippenmarkt of pluimveemarkt die verbonden is met de woensdagmarkt. De eerste sporen dateren al van 1400. Nu nog spelen de kickenmarkttaferelen zich elke woensdagmorgen af in Deinze. Rond vier uur 's morgens openen de eerste cafés op de Markt hun deuren. Niet lang daarna arriveren de eerste kippenhandelaren. De meeste

pluimveehandelaars laten echter hun kippen thuis. De kip (levend te leveren in de loop van de week) wordt nu meer en meer op papier verhandeld.

Vanaf 1954 startte het stadsbestuur met het noteren van de prijzen. Afgevaardigden van het stadsbestuur gingen ongemerkt bij de handelaars op de markt "luistervinken" en noteerden diskreet de prijzen. In 1961 (het jaar van het ontstaan van de naam 'Canteclae' in Deinze) werd op verzoek van het Ministerie van Landbouw overgegaan tot de installatie van de Nationale Prijzencommissie van het Levend Pluimvee, die vanaf dat tijdstip de richtprijzen voor de gehele Europese Unie bepaalde.

3.4. De artistieke traditie, het industriële verleden en de oorlogsgebeurtenissen als uniek cultureel erfgoed

3.4.1. De artistieke traditie

Beeldende kunstenaars

Voor de Leiestreek wordt in Vlaanderen, maar ook in het buitenland, geassocieerd met beeldende kunst en literatuur. Dat heeft te maken met een unieke concentratie aan musea, waardoor bezoekers de creaties van de kunstenaars kunnen bewonderen op de plaats waar die zijn gemaakt. Het feit dat een deel van de kunstwerken in eigen streek bleef, is op zich opmerkelijk.

In de 19de eeuw vonden Gentse kunstenaars de weg naar de Leie, vaak zonder er zich definitief te vestigen, maar om er de landschappen aan de Leie te schilderen. Eén van de eersten die effectief in Deurle kwam wonen was Xavier Decock. Het zou echter vooral onder impuls van Albijn Van den Abeele zijn dat een groep kunstenaars in de toen nog zeer kleine Leiegemeente Sint-Martens-Latem kwam verblijven, sommigen voor enkele jaren anderen voor geruime tijd.

De bekendste kunstenaar in die vroege periode was Georges Minne, op dat ogenblik al een internationaal gerenommeerde beeldhouwer. Andere bekende tijdgenoten waren Valerius de Saedeleer, Gustave Van de Woestijne, Albert Servaes, Jules de Praetere en Alfons Dessenis.

Na hen ontstond de tweede Latemse groep: Frits van den Berghe, Gustave de Smet, Constant Permeke, Albert Saverys, Jules de Sutter en anderen. Sommigen onder hen verbleven tijdens de Eerste Wereldoorlog in het buitenland en kwamen er in contact met ondermeer Nederlandse en Duitse expressionisten. Vooral de eerste drie beeldende kunstenaars ontpopten zich tot bekende Vlaamse expressionisten.

Latere kunstenaars zoals Fons Roggeman, Luc-Peter Crombé, Joe Van Rossem, Chris Pots, Jef Wauters en Lea Vanderstraeten worden al eens omschreven als de jongste generatie van de Latemse schilders.

In de cultuurbeleidsnota van Sint-Martens-Latem ging cultuurfunctionaris Piet Boyens, bovendien conservator van de twee gemeentelijke musea, in op die artistieke traditie. Ondanks de aanwezigheid van de drie musea zijn er volgens hem nog heel wat hiaten in de collectie.

Het is niet mogelijk om dit via een aankoopbeleid volledig op te lossen. Hij pleit in dit verband dan ook voor meer samenwerking tussen de musea in de Leiestreek, o.a. via het in bruikleen geven kunstwerken die zich nu in depot bevinden. Een erfgoedcel zou in dit verband een coördinerende rol kunnen spelen.

De artistieke traditie is echter niet beperkt tot Sint-Martens-Latem alleen. Sommige kunstenaars vestigden zich in iets verder gelegen dorpen zoals Deurle, Astene en Bachte-Maria-Leerne.

Ook elders in de Leiestreek waren en zijn toonaangevende kunstenaars actief. Het zijn in Astene bij Deinze o.a. Emile Claus en Raoul De Keyser, in Zulte Modest Huys en in Machelen Roger Raveel die zelfs bij leven al een eigen museum kreeg.

Auteurs

Naast beeldende kunstenaars woonden ook heel wat auteurs in het gebied: Karel Van de Woestijne, Richard Minne, Cyriel Buysse, Gaston Martens, Hugo Claus, Gerard Reve... Zeker Cyriel Buysse, die in Deurle woonde, is van belang. Zijn werk beschrijft – in de naturalistische periode – de armoede van de bevolking en lag mee aan de basis van de eerste sociale wetgeving. Zijn romans en toneelstukken verwijzen vaak naar plaatselijke figuren en gebeurtenissen en zijn in een aantal gevallen geschreven in het dialect. De heemkundige kring Het Land van Nevele stelde een rondreizende tentoonstelling samen over de auteur. Er bestaat een Cyriel Buyssegenootschap, dat wordt begeleid door de vakgroep Nederlands van de Gentse universiteit.

3.4.2. Het industriële verleden

Gent werd al in het begin van de 19de eeuw het Manchester van Europa genoemd. De textielindustrie nam er een zeer hoge vlucht, met de bekende wantoestanden en het ontstaan van sociale bewegingen, die ook uitlopers kregen naar de Leie- en Scheldestreek.

Vanaf halverwege de 19de eeuw, toen er in Vlaanderen een zware economische crisis woedde, met enorme werkloosheid en armoede, nam de toenmalige Belgische regering Rogier een aantal initiatieven om in kleinere gemeenten nieuwe nijverheden te doen ontstaan. Tegelijkertijd verschoof een deel van de Gentse textielindustrie, op zoek naar goedkopere arbeidskrachten, spontaan naar kleinere entiteiten.

Op die manier ontstond in de gemeenten Deinze en Petegem een geheel eigen en zelfs unieke industrie, zoals zijdenijverheid, speelgoedindustrie, kinderrijtuigenproductie, elastische weefsels, veevoerders, bloemmolens... met een aantrekkingskracht als werkgever op de hele streek. Veel van die nijverheid is verdwenen, maar er zijn toch nog een reeks bedrijven die alle economische stormen hebben overleefd. Een bekend bedrijf is Liebaert in Astene bij Deinze, dat elastische weefsels produceert, en prat gaat op haar geschiedenis. Niet alleen de bedrijfsgeschiedenis van dat bedrijf is belangrijk. Eén van de telgen van de familie, Henri Liebaert, schreef een dagboek over de Eerste Wereldoorlog over zijn frontervaringen, dat tot nog toe ongepubliceerd is gebleven.

Speelgoed- en kinderrijtuigen

Er bestaan al enkele collecties, ondermeer die van Katrien Lingier en Peter van Veirdegem uit Grammene (Deinze). Die authentieke collectie uit de kinderwagen- en speelgoedindustrie van Deinze werd al op een aantal plaatsen in Vlaanderen tentoongesteld, o.a. in het speelgoedmuseum in Mechelen. De collectie omvat in het algemeen originele en authentieke collectiestukken van de bedrijven Torck, Swan, Puls-Bovie, Souplex, Pericles, Beeusaert, l'Americaine, e.a. Vooral van Torck is de collectie volledig. De verzamelaars hebben ook een archief en een website i.v.m. met die Torckcollectie uitgebouwd.

Het is niet zo goed gesteld met het industriële cultureel erfgoed in Vlaanderen. Het is dan ook een meevaller dat het archief van Pericles, het belangrijkste kinderrijtuigenbedrijf van Deinze en wellicht van ons land, in handen van de stad terecht kwam.

De stad Deinze heeft de intentie om zowel de collecties in kaart te brengen als een boek uit te geven over de kinderwagenindustrie. Op beide terreinen kan de erfgoedcel een coördinerende

rol spelen. Af en toe wordt in Deinze de overweging gemaakt dat een museum over die oude industrie een interessante piste zou kunnen zijn, zeker nu een aantal concrete sporen (bedrijfsgebouwen) verdwijnen.

Eva Devooght, archivaris van Deinze, die haar thesis maakte over deze industrie, werkt aan een publicatie hierover die in 2012 zal verschijnen. Zij behoort tot de werkgroep cultuurmedewerkers, die de motor vormt van de intergemeentelijke samenwerking.

Naast de meer stedelijke omgeving van Deinze en Petegem ontwikkelde zich een typische plattelandindustrie, vooral in de omgeving van de twee rivieren. Het gaat hierbij vooral om vlasnijverheid, limonadeproductie en steenbakkerijen.

Vlasnijverheid

Als de Leie tot in de Verenigde Staten toe gekend is als ‘the golden river’, dan heeft dat vooral te maken met de vlasnijverheid. Vlas werd geroot in de rivier en een aantal beken vlak in de buurt. Toen de vervuiling te omvangrijk werd, werd dit verboden en ontstonden in de hele streek roterijen.

In dorpjes als Olsene (Zulte) en Gottem (Deinze) werkte al in de 19de eeuw tot en met de jaren zeventig van vorige eeuw een aanzienlijk deel van de bevolking in die vlasindustrie. Gottem werd tot vlasdorp uitgeroepen en tot voor enkele jaren werden er nog vlasfeesten georganiseerd. In de jaren tachtig van de vorige eeuw zouden nagenoeg alle vlasroterijen de deuren sluiten. Een intergemeentelijke erfgoedwerking zou zich mee kunnen inzetten om getuigenissen en fotomateriaal te verzamelen of indien mogelijk een ruimer archief te verwerven, dat zich nog bij de voormalige vlasindustriëlen of vlashandelaars bevindt.

Steenbakkerijen

In Vlaanderen zijn vooral de steenbakkerijen langs de Rupel bekend, maar langs de Bovenschelde tussen Gavere en Zevegem bevond zich een even belangrijke concentratie aan bedrijfjes, waarvan er nog één actief is. Zij produceerden de vermaarde handgevormde Scheldesteen. De oorspronkelijk zeer barre werkomstandigheden deden een sociale beweging ontstaan. Via de actie ‘Verbeeldend Gavere’ werden over die steenbakkersactiviteiten een aantal foto’s gedigitaliseerd.

De VVV Gaverland en het gemeentebestuur Gavere zijn van plan in 2012 de site “Steenbakkers op de Bovenschelde” te realiseren aan de Scheldemeersen. Men wil het project zowel toeristisch als cultuurhistorisch ontwikkelen als een meerwaarde voor het gebied tussen Schelde en Leie.

3.4.3. De oorlogsgebeurtenissen (beide wereldoorlogen)

De slag aan de Edemolen en de verwoesting van de wijk (1914)

In Nazareth speelde zich tijdens de bewegingsoorlog in Vlaanderen op 7 oktober 1914 een belangrijk strategisch incident af. Burgerwachters en rijkswachters, o.a. uit Gavere, slaagden erin een tijdlang een omvangrijke Duitse troepenmacht tegen te houden, terwijl het Belgische leger zich vanuit Antwerpen naar de IJzervlakte verplaatste.

Er vielen in totaal bijna honderd slachtoffers, vooral aan Duitse zijde. Als wraak voor de hinderlaag hebben Duitse troepen het gehucht verwoest.

De Eerste Wereldoorlog eindigde in Vlaanderen aan de Leie en Schelde (1918)

Gedurende een kleine maand, van medio oktober tot elf november 1918, werd hard gevochten in het gebied. Er vielen honderden burgerslachtoffers, vooral als gevolg van de gasbommen. Aan de zijde van de geallieerden vochten Amerikanen, Fransen, Senegalezen en Belgen mee. Er vielen in totaal bijna 3.000 slachtoffers. In Machelen vond een tankslag plaats.

Op de laatste dag van de oorlog sneuvelden nog een aantal militairen aan de Scheldebrug in Gavere.

Een aantal heemkundigen hebben heel wat getuigenissen, informatie en foto's verzameld maar een erfgoedcel zou kunnen inzetten om dit erfgoed nog duidelijker in de kijker te plaatsen. Toerisme Vlaanderen heeft alvast veel interesse om rond het verhaal van Leie en Schelde een toeristisch verhaal te produceren, nl. dat van de bewegingsoorlog, naast dat van de loopgravenoorlog in de Westhoek.

Op initiatief van POLS werd in augustus 2010 voor het eerst een kleine groep heemkundigen samengebracht i.v.m. die gebeurtenissen, met als bedoeling verder onderzoek te voeren en materiaal te verzamelen.

De Leieslag in 1940

Einde mei 1940 werd in de Leiestreek tussen Olsene/Gottem tot en met Vinkt/Meigem hardnekkig weerstand geboden door regimenten Ardense Jagers tegen de Duitse invasietroepen, die voor het eerst tijdens de 18-daagse veldtocht zware verliezen leden.

In Vinkt en in Meigem werd door Duitse troepen wraak genomen op de burgerbevolking. Zij werden ervan beschuldigd de wapens opgenomen te hebben tegen de Wehrmacht. In totaal kwamen 140 burgers om. Dit leidde tot een trauma dat nog steeds niet volledig is geheeld. In het centrum van Deinze ontplofte een obus boven een groep samengedreven burgers, met opnieuw 38 doden tot gevolg. Het oponthoud van de Duitse eenheden door de zgn. Leieslag zorgde er mede voor dat het Engelse leger op het nippertje kon ontschepen in Duinkerken.

Op 21 en 22 oktober 2010 werd in Vinkt samen met de scholieren van de secundaire scholen een tweedaags colloquium georganiseerd, in aanwezigheid van vertegenwoordigers van andere plaatsen in Europa waar dergelijke gruweldaden plaatsvonden. Een zeer opvallende aanwezige was Herman van Rompuy, voorzitter van de Europese Raad, wiens vader toen in Vinkt als vluchteling aanwezig was en er ternauwernood aan de dood ontsnapte.

3.5. Funerair erfgoed, trage wegen en kapellen en hun link met cultureel erfgoed

In een aantal gemeenten lopen een reeks projecten op initiatief van de gemeentebesturen, maar waar eveneens vrijwilligers zijn bij betrokken.

Het is uiteraard zo dat onderstaande thema's te maken hebben met onroerend erfgoed, maar tijdens het participatieproces dat de beleidsnota voorafging, werd er nadrukkelijk en terecht op gewezen dat er een niet te onderschatten element cultureel erfgoed meespeelt. Men sprak dan ook de hoop uit dat een erfgoedcel hierbij een flankerende ondersteunende rol zou kunnen spelen.

Funerair erfgoed

Tijdens een dialogavond op 1 april 2010, georganiseerd door de Vlaamse Landmaatschappij (VLM) in het kader van het deelproject 'cultuurhistorische elementen' van het plattelandsproject Schelde Leie, was er opvallend veel belangstelling voor de inventarisatie van het funerair erfgoed. De gemeenten worden trouwens aangespoord om een lijst op te stellen van waardevolle grafmonumenten die moeten behouden blijven.

In het werkgebied van de intergemeentelijke vereniging POLS is Deinze als eerste gestart met een eigen werking. Een werkgroep funerair erfgoed heeft ondertussen de inventarisatie van de kerkhoven van Vinkt, Astene en Meigem afgerond. Het is de bedoeling om de inspanning verder te zetten en uiteindelijk dertien kerkhoven te inventariseren.

In heel Vlaanderen worden nu initiatieven genomen om een deel van de grafmonumenten te behouden. De inventarisatie gebeurt doorgaans door vrijwilligers, maar erfgoedcellen kunnen hierbij een rol spelen dankzij ondermeer de geïnventariseerde fotocollectie van de erfgoedbank.

Trage wegen

Een project van de Vlaamse Landmaatschappij situeert zich rond de trage wegen. De VLM, in samenwerking met de gemeenten van het werkgebied en de vzw trage wegen, heeft in 2010 en 2011 een inspraakproces en inventarisatie georganiseerd. Het is de bedoeling om een aantal van die zgn. kerkwegels of trage wegen in te zetten als veilige route voor fietsers en voetgangers.

Rond die trage wegen is cultureel erfgoed verbonden. Er zijn oude foto's en toponiemen, verhalen en anekdotes.

Kapellen

Tijdens de brainstormvergaderingen en inspraakdag in 2010 werd de opmerking gemaakt dat er opvallend veel kapellen aanwezig zijn in het gebied. Dit komt wellicht omdat sommige van de middeleeuwse handelswegen eveneens bedevaartsroutes waren.

Sommige gemeenten hebben recent projecten opgestart om die kapellen in kaart te brengen en eventueel te restaureren. Op zich behoren kapellen dus tot het onroerend erfgoed maar de ommegangen en processies die in enkele gevallen nog steeds bestaan, de beelden, foto's, devotieprentjes en kledij behoren dan weer tot het cultureel erfgoed.

3.6. Cultureel erfgoed en ander zwerfgoed over/uit de streek dat nog niet is genoemd

3.6.1. Archeologie

Deinze behoort als enige van de zes gemeenten tot een intergemeentelijke archeologische dienst, met zetel in Aalter. Het gaat om de Kale Leie Archeologische Dienst (KLAD). Onder impuls van de dienst grepen de jongste jaren een aantal opgravingen plaats in het centrum van Deinze: Rheinbachplein, kerkhof, hallepoort en Brugsepoort.

Daarnaast organiseerde de Gentse Universiteit in de jaren zeventig en tachtig een belangrijk en succesvol archeologisch project in de Leie- en Scheldestreek, waarvan de belangrijkste resultaten aan bod komen in het tweede hoofdstuk.

3.6.2. Volksverhalen en dialecten

Tijdens de vorige eeuw verzamelden de volkskundigen Theo Penneman en Armand Pauwels tientallen verhalen en sagen die te maken hebben met plattelandsgebruiken, volksgeloof, tempeliers, onderaardse gangen... Recenter deed de heemkundige Tony Vanhee uit Deinze een aantal inspanningen om oude verhalen en dialecten uit Deinze op te lijsten.

Volgens heel wat erfgoedactoren moet op dit terrein nog een lange weg worden afgelegd.

Het is van belang om die verhalen, aangevuld met andere elementen zoals volksliedjes, oude recepten... op te nemen in de erfgoedbank. Een erfgoedcel kan hierbij een coördinerende rol spelen.

Dit immaterieel erfgoed kan dan in de toekomst worden gebruikt voor ondermeer erfgoededucatie bij kinderen en jongeren.

3.6.3. Culinaire erfgoed

Geraardsbergen heeft de zeer bekende mattetaarten, maar in Deinze bestaat het – zij het veel minder bekende - ‘tarte de Deynze’ volgens een recept dat minstens teruggaat tot de 19de eeuw.

Er zijn een reeks bedrijven die al dan niet ambachtelijk culinaire streekproducten aan de man of vrouw brengen. De bekendste en oudste zijn wellicht de jeneverstokerij Filliers (Deinze) en de brouwerij Contreras (Gavere).

In november 2011 verhuisde de bekende Gentse mosterdfabrikant Tierenteyn vanuit Gent naar Deinze.

Toen de beeldende kunstenaar Raoul De Keyzer uit Astene bij Deinze in 2006 de Vlaamse cultuurprijs voor Algemene Culturele Verdienste kreeg, ging de Vlaamse prijs voor de Smaakcultuur die toen voor het eerst werd uitgereikt aan Koen De Jans, die in zijn geboortestad Deinze een eigen likeurstokerij heeft.

3.2.4. Archieven lokale pers

De lokale pers speelt een belangrijke rol in het vergroten van het draagvlak van erfgoed bij de inwoners en de bezoekers. De erfgoedcel zal de pers moeten inschakelen om erfgoed zoveel mogelijk onder de aandacht te brengen.

De uitgaven van lokale uitgeverijen zoals kranten, tijdschriften en boeken bevatten een schat aan informatie en zijn dus zelf cultureel erfgoed. De geschiedenis van de pers is op zich belangrijk voor het maatschappelijke en politieke leven in de streek.

Het bewaren van dit fragiele krantenmateriaal is een uitdaging. Het Museum van Deinze en Leiestreek scande haar eigen oude krantencollectie in (Gazet van Deinze en de Deinse Burger).

Het is een enorme meevaller als, zoals af en toe gebeurt, een bewoner of lokale persmedewerker het eigen (foto)archief aan een heemkundige vereniging overdraagt. De inventarisatie is niet altijd eenvoudig, ook hier kan een erfgoedcel een begeleidende rol spelen.

Een voorbeeld daarvan is de schenking door René Van De Walle, gedurende dertig jaar op het einde van de vorige eeuw correspondent van dagblad het Volk. Hij was actief in bijna het volledig werkgebied van POLS en schonk zijn volledig archief negatieven (20.000) aan de heemkundige kring van Nevele. De vereniging deed de inventarisatie op eigen kracht en beschikt zo over materiaal voor tientallen thematische tentoonstellingen.

Een ander belangrijk voorbeeld is de overdracht in 2010 door Olsenaar Eugène Demeulemeester. Hij verzamelde ruim 35 jaar de krantenartikels over zijn fusiegemeente. Veertig ringmappen vol schonk hij aan de heemkundige kring van Zulte. Met zijn knipsels nam Eugène vaak deel aan de hobbytentoonstelling van KWB/Fotoclub tijdens de kermis van Olsene. Zijn mappen werden ook vaak uitgeleend aan de bibliotheek of vormden belangrijke informatie voor studies.

3.7. Samenwerking en overkoepelende projecten

3.7.1. Via het Platform Omgeving Leie Schelde

Toeristisch investeringsproject op het vlak van de Eerste Wereldoorlog

De gemeenten Nazareth, Zulte, Deinze en Gavere hebben via POLS samen een investeringsproject ingediend bij Toerisme Vlaanderen en hiervoor 91.000 euro toegezegd gekregen.

Het project omvat een toeristische studie over de gebeurtenissen, de inrichting van het museum in Nazareth, het ontsluiten van de Franse militaire begraafplaats in Machelen bij Zulte, een documentaire, digitale route en een reeks informatieve landmarks en zou tegen 2014/2015 afgerond dienen te zijn.

Er is een link met cultureel erfgoed, m.n. de collectie van het 11 novembermuseum in Nazareth samen met het fotomateriaal en de getuigenissen die over de eindfase van de oorlog werden genoteerd.

De oproep van Toerisme Vlaanderen om projecten in te dienen i.v.m. de Eerste Wereldoorlog bracht in ieder geval bestuurders en vrijwilligers van de gemeenten Deinze, Gavere en Nazareth en Zulte in beweging.

Inventaris immaterieel erfgoed

Samen met de gemeentelijke cultuurdiensten en een aantal vrijwilligers van verenigingen werd een deel van het immaterieel streekerfgoed in kaart gebracht. Het is de bedoeling om na te gaan of een aantal elementen kunnen worden toegevoegd aan de Vlaamse erfgoedbank immaterieel erfgoed. In 2011 werd de volkssport hanenkraaien opgenomen op die erfgoedbank.

Plattelandsproject 'Battlefield Tourism'

Als aanloop naar bovenvermeld investeringsproject zal in 2012 een inhoudelijk onderzoekproject rond beide wereldoorlogen worden uitgevoerd, vergelijkbaar met wat de erfgoedcel Comeet uit het Meetjesland in 2011 uitvoert rond WO I. Het is de bedoeling om al het oorlogserfgoed in kaart te brengen. Het gaat deels om cultureel erfgoed (foto's, objecten, dagboeken, verhalen...).

POLS heeft ondersteuning gevraagd, in het kader van plattelandsontwikkeling, maar wanneer de ondersteuning niet wordt toegekend, zullen een aantal vrijwilligers in ieder geval het onderzoek uitvoeren in 2012.

Plattelandsproject 'Digitale erfgoedhaltes

POLS wil inspelen op de nieuwe media en het mobiel opvragen van info via de smartphone. Om die reden werd bij de dienst plattelandsontwikkeling van Oost-Vlaanderen een cofinancieringsvoorstel ingediend om cultureel erfgoed te ontsluiten via QR-codes (vierkante barcodes). Enkele Vlaamse erfgoedcellen hebben al een dergelijk project uitgewerkt.

Het is mogelijk om via die weg allerlei op te vragen: anekdotes, lokale geschiedenis, stukjes in dialect, fluisterteksten, oude foto's, videofilmjes. Het wordt nu al gebruikt voor een stadswandeling in Mechelen, een Scheldelandroute, in het STAM, de carnavalsroute Aalst...

Het is dus de bedoeling om die info ook in de Leie- en Scheldestreek te voorzien bij bezienswaardigheden, monumenten, rustpunten toeristische routes, op menukaarten horeca... De erfgoedcel Comeet is inhoudelijke partner van het projectvoorstel.

Erfgoedbank

In het werkgebied van POLS wordt vanaf begin 2012 op initiatief van het erfgoedhuis van Nazareth een cultureel erfgoedbank in gebruik genomen, zoals die bestaat bij een aantal erfgoedcellen (Meetjesland, Land van Waas,...) en mee werd ontwikkeld door FARO. Het gaat om een gebruiksvriendelijk systeem om op maat van een streek om vooral fotomateriaal en filmpjes te digitaliseren en te ontsluiten.

3.7.2. Via het erfgoedhuis Nazareth dat wil evolueren naar een streekerfgoedhuis

Begin 2010 kreeg de gemeente een subsidie van Leader Meetjesland, Leie & Schelde (plattelandontwikkeling) om een erfgoedhuis te realiseren en om dat bovendien een bovenlokale regionale rol te laten spelen. Het huis moet volgens de initiatiefnemers het knooppunt worden voor een dynamische erfgoedwerking in Nazareth en het omliggende gebied van de Leie en Schelde.

De opening van het erfgoedhuis greep plaats op 3 december 2010. Gregory Vercauteren van FARO gaf bij die gelegenheid een lezing over lokaal erfgoedbeleid. Op 5 december 2010 werd een opendeurdag georganiseerd.

In het erfgoedhuis krijgen volgende functies een plaats: een werkruimte voor de erfgoedvrijwilliger, een archiefruimte met leeszaal voor het grote publiek en een tentoonstellingsruimte. Het erfgoedhuis wil de nu verspreide erfgoed inventariseren en digitaal bewaren voor de toekomstige generaties. Hierbij wil men eveneens voldoende aandacht besteden aan ontsluiting en publiekswerking zodat de inwoners hun lokale erfgoed beter leren kennen.

Het erfgoedhuis werkt graag samen met bijkomende partners (buurgemeenten, bibliotheek, jeugddienst, sportdienst, toerisme, scholen, verenigingen) om het erfgoed te ontsluiten via gerichte publieksacties. Momenteel coördineert de gemeente Nazareth i.s.m. POLS en de vijf andere gemeenten vertegenwoordigd in POLS, de ontwikkeling van een regionale erfgoedbank.

Er is op dit ogenblik een groep erfgoedvrijwilligers actief uit de hele streek, die het (inter)gemeentelijk erfgoedbeleid mee vormgeven.

De vrijwilligersgroep omvat:

- Albert LeClercq (Heemkring Scheldeveld);
- Johan Van Twembeke (Heemkring Scheldeveld);
- Jolien Verroeye (erfgoedcel Comeet);
- Christiaan Vlerick (Heemkring Scheldeveld);
- Wouter Van Thuyne (Heemkring Scheldeveld);
- Guy Thoonen (Vereniging voor Familiekunde Leiestreek);
- Patrick Tuytschaever (Heemkring Land van Nevele);
- Patricia Steyaert (geïnteresseerde in cultureel erfgoed).

Die erfgoedwerkgroep deed begin 2011 een eerste oproep aan de bevolking om oude foto's, dia's of filmpjes die een stukje geschiedenis van Nazareth belichten binnen te brengen. Bewoners kunnen er hun beeldmateriaal laten digitaliseren. Op regelmatige basis worden

thematentoonstellingen georganiseerd in het erfgoedhuis. Volgende thema's kwamen reeds aan bod: Wereldoorlog I, verenigingsleven, volkssporten, ...

3.7.3. Andere initiatieven

Samenwerking tussen het Museum Dhont-Dhaenens, Museum van Deinze en Leiestreek en het Raveelmuseum

De drie musea, die een regionale erkenning genieten, werken af en toe samen op projectmatige basis. Die samenwerking kan nog worden uitgebreid.

In de zomer van 2010 sloegen bv. het Raveelmuseum (Machelen) en het Museum Dhondt-Dhaenens (Deurle) de handen in elkaar voor de tweede editie Biënnale Schilderkunst. Het Museum van Deinze en Leiestreek leverde een bijdrage door kunstwerken ter beschikking te stellen.

Hoeve- en streekproducten in de Leie-Scheldeestreek

Het Plattelandscentrum in Sint-Laureins wil graag een intensere werking ontplooiën in de zes gemeenten van het POLS-werkgebied. Het centrum fungeert als een bezoekerscentrum rond platteland en land- en tuinbouw. De bedoeling is om de hoeve- en streekproducten te promoten. De activiteiten zijn deels economisch en toeristisch, maar hebben eveneens een link met cultureel erfgoed (streekgastronomie).

Cultuurhistorische plattelandsontwikkeling

We hadden het al over de Vlaamse Landmaatschappij als actor rond erfgoed in een brede betekenis in de zone Leie en Schelde. Zij opereren in het POLS-werkgebied, aangevuld met de gemeenten Kruishoutem en Zingem.

In 2009 maakte de VLM 50.000 euro vrij om bij voorkeur intergemeentelijke projecten te organiseren, waaronder erfgoed. Die activiteiten werden uitgevoerd in 2010.

In juli 2010 werd een tweede oproep gelanceerd, voor een bedrag van 80.000 euro. Men probeerde hierbij nagenoeg de hele bevolking te bereiken en lokale besturen, verenigingen, bedrijven en scholen warm te maken voor een kleinschalig project.

4. HET CULTUREEL ERFGOEDBELEID IN DE ZES GEMEENTEN

4.1. Activiteiten

In de omgevingsanalyse komen activiteiten van de gemeenten van het werkgebied al gedeeltelijk aan bod, maar het is van belang om die eveneens expliciet in kaart te brengen. Bepaalde noden zullen de gemeenten blijven uitvoeren en financieren, terwijl andere aspecten in de toekomst kunnen worden opgenomen door het intergemeentelijke erfgoedbeleid.

Deinze

Deinze beschikt in vergelijking met de andere gemeenten over een ruime groep medewerkers op het vlak van (cultureel) erfgoed. Van de 9,5 gemeentelijke vte die in de streek werkzaam zijn rond cultureel erfgoed, komen er 7,3 uit Deinze, zij het dat die voornamelijk werken in het stedelijk Museum van Deinze en Leiestreek.

In het (MUDEL) zijn zes personeelsleden actief, waarvan drie wetenschappelijke medewerkers. Eénmaal per jaar is er een tentoonstelling van de Kring voor Geschiedenis en Kunst op het vak van volkscultuur en geschiedenis.

De cultuurdienst omvat drie medewerkers, waaronder een deskundige erfgoed, die als secretaris fungeert van de erfgoedcommissie.

Er worden verschillende activiteiten rond cultureel erfgoed georganiseerd (Erfgoeddag en Week van de Smaak) en er lopen ook projecten rond collectievorming. Voor die activiteiten kan men doorgaans wel rekenen op vrijwilligers uit de cultuurraad en de erfgoedverenigingen.

De cultuurdienst, de erfgoedcommissie, het museum, de intergemeentelijke archeologische dienst KLAD en andere lokale actoren zoals de Kring voor Geschiedenis en Kunst werken samen om erfgoed te ontsluiten voor de bevolking.

Als aanloop naar de grondige aanpassingen van de Markt van Deinze, werden recent en op initiatief van de stad op een viertal plaatsen in het centrum van Deinze archeologische opgravingen gedaan.

Deinze gaf verder het driedelige prestigieuze naslagwerk 'De geschiedenis van Deinze' uit. Ook andere publicaties zoals 'Beeldig Deinze' worden door de stad verzorgd.

De erfgoedvereniging Kring voor Geschiedenis en Kunst krijgt via het museum en de cultuurdienst logistieke ondersteuning.

De Pinte

De gemeentelijke cultuurdienst omvat een cultuurbeleidscoördinator en een administratieve kracht (1VTE) die ondermeer jaarlijks de Erfgoeddag mee organiseert.

De initiatieven die in De Pinte genomen werden vanuit de gemeente, richten zich vooral op onroerend erfgoed. Maar ook op het terrein van het cultureel erfgoed werden al inspanningen geleverd. De volledige inboedel van de kerk van Zevergem en het kunstpatrimonium van de gemeente zijn geïnventariseerd. Die laatste inventaris is online raadpleegbaar en ligt ook ter inzage in de bureaus van de communicatieambtenaar en de cultuurbeleidscoördinator. De kunstwerken werden eveneens van naambordjes voorzien (met titel en kunstenaar).

In het kader van het LEADER-project 'Het beeld van ons dorp Zevergem' werd de gedichtenwedstrijd 'Dicht op de muur' uitgeschreven. Die gedichten hadden allen iets te maken met de identiteit en de geschiedenis van de Zevergemnaren. Het winnende gedicht kreeg een zichtbare plaats in het dorp. Over de wedstrijd 'Verf op de muur', in samenwerking met de Vrije basisschool Zevergem, werd het boekje 'van pont tot pont, Zevergemse verzen en doeken' uitgegeven.

Elk jaar wordt eveneens Duister Erfgoed georganiseerd, waar tijdens de Nacht van de Duisternis de inwoners kunnen proeven van duistere verhalen, theater in het bos ...

Er is een krediet beschikbaar voor erfgoed in het algemeen van ca. 7.500 euro voor diverse projecten rond erfgoed. Er kan worden geschat dat ongeveer 4.000 euro beschikbaar is voor cultureel erfgoed.

In 2011 werd een erfgoedraad/commissie opgericht, wat een extra katalysator kan betekenen voor het gemeentelijk (cultureel) erfgoedbeleid.

Gavere

De cultuurdienst werd in mei 2010 geïncorporeerd in de afdeling Vrijetijdszaken en dit samen met jeugd, sport, senioren, bibliotheek en toeristische dienst. Eén voltijdse cultuurbeleidscoördinator wordt er bijgestaan door twee administratieve medewerkers.

Diverse evenementen en activiteiten hebben te maken met cultureel erfgoed. De dienst startte in 2009 samen met de VVV 't Gaverland het initiatief 'Verbeeldend Goed', zijnde het digitaal archief van het Gavers erfgoed in wording. Dit project wordt gesteund door het provinciebestuur.

In 2010 ging het om 'Gavere, dorp aan de Schelde', 'Steenbakkers aan de Bovenschelde' en 'Gavere in WO II'. Het toeristische centrum 'De Poort' met de tentoonstellingsruimte fungeert als ankerplaats voor heel wat erfgoedinitiatieven. Gavere neemt eveneens deel aan de Erfgoeddag en de Week van de Smaak.

Nazareth

Het gemeentebestuur formuleerde in de beleidsnota voor deze legislatuur een plan op het vlak van erfgoed. Men wil bij de bevolking een proces van bewustwording over de waarde van het cultureel erfgoed op gang brengen en een gestructureerd beheer van dit erfgoed aanvatten. De personeelsleden van de cultuurdienst (2 VTE) zetten zich in om die prioritaire doelstelling mee waar te maken.

De erfgoedwerking wordt gecoördineerd vanuit het erfgoedhuis, dat operationeel werd eind 2010 en waarvoor Nazareth een cofinanciering krijgt in het kader van plattelandsontwikkeling (LEADER). Het erfgoedhuis wordt het knooppunt van een dynamische erfgoedwerking in Nazareth en in de bredere regio Leie - Schelde.

Meer info over het erfgoedhuis in punt 3.7.2.

De gemeente stelt via een aantal lokalen in een historische pand (burgerlijk godshuis) ruimte ter beschikking aan de Heemkring Scheldeveld voor het heemkundig museum. In dit museum van landbouw en ambachten zijn voorwerpen bijeengebracht, bewaard en getoond die verband houden met het verleden van de streek tussen Leie en Schelde.

In hetzelfde gebouw is eveneens het kleine oorlogsmuseum gevestigd. De vereniging “11 november” beheert het museum en beschikt over een uitgebreide collectie uniformen, helmen, wapens en miniaturen. De gemeente denkt eraan om via verbouwingen de collectie sterker in het daglicht te plaatsen en mikt hiervoor op de periode 2014/2015.

Sint-Martens-Latem

De gemeente beschikt over een cultuurmedewerker die verantwoordelijk is voor de twee gemeentelijke musea, m.n. het Museum Gevaert-Minne en het Museum Gust De Smet.

Jaarlijks worden gemiddeld twee tot drie tentoonstellingen georganiseerd, zowel van de grote klassieke periode van Sint-Martens-Latem als kunstenaarsdorp, als van de actuele kunstenaars binnen de gemeente. Binnen het tentoonstellingsbeleid wordt zoveel mogelijk samenwerking gezocht met de Latemse Kunstkring.

In het verleden waren er sporadisch tentoonstellingen gebracht in een ruim samenwerkingsverband met de musea van Gent, Deinze, Machelen en met het Museum Dhondt-Dhaenens in de gemeente zelf. De gemeente wil verdere samenwerking bevorderen.

Sint-Martens-Latem maakt deel uit van het grote Europese samenwerkingsverband van kunstenaarsdorpen EuroArt en van de werkgroep Eau et Lumière, een werkgroep die bezig is Les routes des Peintres en Europe in kaart te brengen, met steun van de Raad van Europa en met als uiteindelijk doel erkenning binnen de UNESCO. Sint-Martens-Latem kent een partnerschap met de zuster gemeente Murnau in Duitsland, het dorp van Kandinsky, Marc en Gabriele Münter.

In de bijlage van het cultuurbeleidsplan ‘Een morgen voor gisteren’ is een uitvoerige, beredeneerde inventaris opgemaakt van het cultuurhistorisch erfgoed in Sint-Martens-Latem.

De dienst cultuur draagt zorg voor het eigen, gemeentelijk historisch patrimonium (roerend: kunstwerken, archieven, archeologica; onroerend: monumenten, musea, gebouwen, typische landschaps- en dorpsites, natuurmonumenten) en staat in voor een deugdelijke exploitatie, behoud, beheer en presentatie. Waar het om privébezit gaat, zorgt de dienst Cultuur voor voldoende voorlichting en heeft oog voor de handhaving.

Zulte

De cultuurdienst van de gemeente Zulte staat garant voor een erg uiteenlopende dienstverlening en is eveneens actief op het vlak van cultureel erfgoed. Zo werkt men via een eigen programma mee aan de Erfgoeddag. Voor een aantal van deze evenementen kan beroep worden gedaan op vrijwilligers, al dan niet uit de cultuurraad of haar deelraden.

In het cultuurbeleidsplan van Zulte wordt aandacht besteed aan erfgoed in de gemeente. De Cultuurdienst onderneemt i.s.m. het Roger Raveelmuseum stappen om de samenwerking te intensifiëren en om meer mensen uit de gemeente naar het Roger Raveelmuseum te lokken.

Via de deelraad erfgoed van de cultuurraad slaagt de cultuurdienst erin om meer aandacht te besteden aan het lokale erfgoed. Voor 2011 wil de gemeente stappen ondernemen in het behoud en herstel van het museum Meheus en het inventariseren van de inboedel van de woning.

Het erfgoedbeleid is niet alleen een zaak van de cultuurdienst, want de dienst ruimtelijke ordening is bezig met het inventariseren van de trage wegen en vanuit de dienst toerisme wordt

het artistieke erfgoed in leven gehouden door o.a. de Modest Huysroute, de Gaston Martensroute, de Roger Raveelroute,....

Ook de Georges Dheedene Stichting bracht een gelijknamige wandeling uit en de cultuurdienst heeft een inventarisatie van alle kapellen op het grondgebied gemaakt. Naar aanleiding van de renovatie van de dorpskern van Machelen zijn er ook nieuwe kunstwerken van Roger Raveel in het straatbeeld geplaatst, net als gedichten van Gerard Reve.

4.2. Personeel (toestand 2011)

	musea	archieven	cultuurdiensten	
Deinze	6	0,5	0,8	7,3
De Pinte	-	-	0,4	0,4
Nazareth	-	-	0,4	0,4
Gavere	-	-	0,4	0,4
Zulte	-	-	0,4	0,4
Latem	0,2		0,4	0,6

Totaal:

9,5 vte

4.3. Kredieten (budget 2011)

	musea	archieven	Erfgoedverenigingen	Subsidies/project middelen
Deinze	206.035 €	17.520 €	11.000 €	9.750 €: erfgoedactiviteiten cultuurdienst
De Pinte			Per project via vrijwilligersvergoeding 331 €:heemkring	4.000 euro
Nazareth			Gratis ter beschikking stellen van lokaal aan heemkring Scheldeveld en het 11 november-comité voor het inrichten van het heemkundig museum en oorlogsmuseum 124 €: voor Heemkring Scheldeveld	62 € voor het 11 novembercomité, 4.000 € projectsubsidies
Gavere			Via vrijwilligers vergoeding	1.000 €
Zulte	63.102 € voor resp. werkingskosten en investeringen museum Kerkstraat, pand heemkundige kring, Huis De Leeuw		Ad hoc, op vraag van vereniging en afhankelijk van te organiseren project	10.390 € (waarvan 10.000 € aan Roger Raveelmuseum)
Sint-Martens-	25.000 €:		2.000 €; steun	4.000 €:

Latem	aankoop en restauratie kunstwerken		verenigingen met erfgoed als vitale pijler	toelage werking Museum Dondt Dhaenens (vaste collectie)
-------	------------------------------------	--	--	---

Nota bene

Bovenstaande kredieten (samen 348.199 euro) omvatten de geplande uitgaven van de zes gemeenten in 2011.

De zes gemeenten investeerden in 2010 en 2011 bovendien telkens nog 43.543,75 euro in de intergemeentelijke samenwerking van de projectvereniging Platform Omgeving Leie en Schelde of 0,5 euro per gemeente.

5. SWOT-ANALYSE

De swot-analyse van het gebied is het resultaat van diverse gesprekken en brainstormingssessies, waarbij gemeentelijke ambtenaren, erfgoedvrijwilligers en het beleid een rol speelden.

Sommige elementen werden overgenomen uit de cultuurbeleidsplannen. Andere werden gedetecteerd door de erfgoedgemeenschap zelf bij de opmaak van de omgevingsanalyse.

De sterke en zwakke punten werden gezien als aspecten van de huidige werking, terwijl de kansen en bedreigingen externe aspecten zijn die positief of negatief kunnen ingrijpen op de werking.

De meeste zwakke punten, zijn doorgaans ook een kans voor een cultureel erfgoedwerking.

5.1. Musea

Sterk <ul style="list-style-type: none">- Groot draagvlak voor musea, zo blijkt uit de PRISMA studie over cultureel erfgoed, waarin 52,1 % van de Vlaamse bevolking vindt dat musea een belangrijke rol spelen als geheugen van de samenleving- Uitzonderlijk sterk netwerk van musea, ontstaan dankzij de aanwezigheid van private collecties en de bereidheid van de kunstverzamelaars en kunstenaars om die te ontsluiten voor het grote publiek- Uniek dat kunst van eigen bodem kan worden getoond in streekmusea- Blijvende steun vanuit de lokale besturen- Vrienden- en vrijwilligerswerking- Professioneel beheerd- Ambitie en veel aandacht voor presentatie en promotie- Promotie via Toerisme Leiestreek die inzet op cultuur, kunst en erfgoed	Kans <ul style="list-style-type: none">- Algemeen is een sterkere synergie en clustering tussen de drie regionale musea een must, zonder afbreuk te doen aan de autonomie van de instellingen- Het in bruikleen geven van stukken die nu in depot worden bewaard- Musea sterker onder de aandacht brengen- Inventarisatie en ontsluiting van collecties, zowel op het vlak van beeldende kunst als volkscultuur- Beperkte werkingsbudgetten leiden tot succesvolle zoektocht naar andere subsidie- en sponsoringkanalen- Inspelen op mogelijkheden topstukkendecreet- Gezamenlijke projecten zowel op artistiek vlak als op het vlak van volkscultuur
Zwak <ul style="list-style-type: none">- Nog te weinig intergemeentelijke samenwerking- Beperkte werkingsbudgetten	Bedreiging <ul style="list-style-type: none">- Gaan ten onder door gebrek aan aandacht- Te weinig middelen om collectie verder uit te bouwen- Verlies label regionaal museum

5.2. Gemeentelijk erfgoedbeleid

Sterk <ul style="list-style-type: none">- Bestaan van gemeentelijke budgetten voor erfgoedwerking- Cultuurbeleidsplannen met aandacht voor erfgoed- Adviserende erfgoedcommissies en vrijwilligers in alle gemeenten- Eén of meerdere professionele medewerkers binnen elke gemeente actief rond cultureel erfgoed- Steun aan Erfgoeddag en erfgoedverenigingen- Bestaan van intergemeentelijke werkgroep POLS i.v.m. cultureel erfgoed	Kans <ul style="list-style-type: none">- Potentiële vrijwilligers aanwezig via actieve bevolkingsgroep met relatief veel vrije tijd (o.a. medioren van 46 tot 64 jaar)- Intergemeentelijke werkgroep vormt de basis van een dynamische erfgoedwerking en sterkere lokale erfgoedgemeenschap- Uitbouw erfgoedbank
Zwak <ul style="list-style-type: none">- Te weinig personeel om hele waaier aan cultureel erfgoed te bedienen- Besturen niet altijd bewust van potentieel	Bedreiging <ul style="list-style-type: none">- Inperken budgetten voor erfgoed op alle niveaus- Aandacht voor erfgoed verslapt door opname binnen gemeentelijke cluster vrijetijdsbesteding

5.3. Private collecties

Sterk <ul style="list-style-type: none">- Heel wat collecties in kaart gebracht en ondergebracht in musea, archieven en (erfgoed)bibliotheken- Interessante collecties amateur-verzamelaars	Kans <ul style="list-style-type: none">- Stijgende aandacht voor erfgoed en sensibilisering brengt ongekende collecties naar boven- Intergemeentelijke erfgoedbank- Intergemeentelijke archiefwerking (inclusief OCMW's)- Vorming/coaching privéverzamelaars versterkt aandacht voor collecties
Zwak <ul style="list-style-type: none">- Nog vele onbekende en niet in kaart gebrachte collecties: religieus, bedrijven, zwerfgoed- Hiaten in collecties musea, archieven en (erfgoed)bibliotheken	Bedreiging <ul style="list-style-type: none">- Verloren gaan van collecties en immaterieel erfgoed- Collecties verdwijnen uit de eigen streek- Te hoge kostprijs en plaatsgebrek voor bewaring en restauratie

5.4. Erfgoedverenigingen

<p>Sterk</p> <ul style="list-style-type: none">- Diverse verenigingen actief in gebied- Hebben al vele tientallen jaren onderzoek verricht en schat aan informatie bijeengebracht- Heemkring Scheldeveld is al actief in drie van de zes gemeenten- Uitgifte van kwaliteitsvolle tijdschriften en jaarboeken- Organisatie van interessante activiteiten en lezingen- Samenwerking met andere verenigingen- Goede relatie met gemeentebesturen	<p>Kans</p> <ul style="list-style-type: none">- Sensibiliseren volledige bevolking rond erfgoed- Toenemende groep medioren en senioren met aandacht voor erfgoed en acties erfgoedverenigingen- Veel interesse voor familiekunde- Bereidheid van vooral medioren en senioren (hebben meer tijd) tot vrijwilligerswerking- Aanbod tot professionalisering via vorming en ontmoetingsdagen- Steun activiteiten via projectsubsidies- Betrokkenheid van verenigingen bij beleid aanmoedigen
<p>Zwak</p> <ul style="list-style-type: none">- Te geringe impact naar groot publiek- Relatief beperkte groep vrijwilligers en haperende recruitering vrijwilligers- Vaak bescheiden digitalisering- Steeds kleiner ledenbestand	<p>Bedreiging</p> <ul style="list-style-type: none">- Minder interesse bij nieuwe en jongere doelgroepen (is uiteraard ook een kans)

5.5. Algemene Swot-analyse

Sterktes

- Aanwezigheid van divers en rijk erfgoed, wat eveneens al werd benadrukt door de cultureel erfgoed beoordelingscommissie van de Vlaamse overheid. Specifieke en unieke elementen zijn ondermeer de rijke collecties van de musea en de artistieke traditie in het algemeen, stoeten, wielergebeuren, typisch industrieel verleden zoals steenbakkerijen, zijdenijverheid en speelgoedindustrie plus een opvallend en sterk verhaal rond het oorlogsverleden.
- De fietsroute Leiestreek, ondersteund door Toerisme Leiestreek is de belangrijkste van de provincie. Het begrip Leie als ‘golden river’ is internationaal bekend. Daarnaast heeft de Scheldevallei veel aantrekkingskracht als fietsgebied.
- De recent opgestarte overkoepelende en intergemeentelijke erfgoedwerking. Uit het participatieproces blijkt een sterke bereidwilligheid bij het beleidsniveau, professionals en - vrijwilligers om ook over de gemeentegrenzen heen het globale verhaal uit te dragen.

- Aanwezigheid van expertise, o.a. in de verschillende musea, stadsarchief, cultuurdiensten, bibliotheken en in sommige verenigingen.
- De aanwezigheid van een Erfgoedhuis met werkgroep erfgoedvrijwilligers in Nazareth.

Zwaktes (vormen vaak tegelijk een kans)

- Beperkte digitalisering, collecties te weinig in kaart gebracht en sterk verspreid.
- Versnipperd werkveld en ad hoc projecten naast diverse en soms overlappende vormen van intergemeentelijke samenwerking met eigen dynamiek en verschillende territoria.
- In een aantal gemeenten te weinig werking in de richting van scholen.
- Te weinig vrijwilligers actief binnen erfgoedwerking.
- Dienstverlening zoals die bestaat in bv. het Meetjesland is (nog) niet mogelijk. Andere regio's staan sterker en beschikken over dynamisch streekplatform en hebben meer (politieke) invloed.
- Afwezigheid van allochtone organisaties.

Kansen

- Een kennisknooppunt worden, ook voor het beleid, door samen met andere collectievormende organisaties en private verzamelaars het geheugen te zijn van het werkgebied op het vlak van cultureel erfgoed. Er is alvast een groot draagvlak voor een erfgoedbank inclusief verhalenbank, omdat dit materiaal versnipperd is over het hele werkgebied.
- De erfgoedgemeenschap sterker maken, door erfgoedactoren en verenigingen te stimuleren, vorming te voorzien, creatieve projecten te steunen, samenwerking te bepleiten en zelf samen te werken met andere omliggende erfgoedcellen en stakeholders. De aanzet tot samenwerking die ondermeer bestaat met Comeet en Viersprong versterken.
- Het aanwezige culturele erfgoed, vooral dat wat als zwerfgoed verspreid is, te vrijwaren voor toekomstige generaties. Erfgoed een gezicht geven door allerlei cross-overs te organiseren met ondermeer onderwijs, kunst- en cultuursector en toerisme. Nagaan of allianties met de private sector mogelijk zijn.
- De gemeenschapsvorming versterken, door mensen in beweging te brengen rond creatieve en innovatieve cultureel erfgoedprojecten en het geheel te ondersteunen met een sterke communicatie. Via de thema's (artistieke erfgoed, industriële archeologie, wereldoorlogen, werking rond immaterieel erfgoed...) die bottom up werden aangereikt, kunnen in de streek dwarsverbanden worden gelegd.
- Nieuwe onderwerpen/projecten kunnen voor een hernieuwde interesse zorgen bij het grote publiek. Tijdens het participatieproces hielden nogal wat actoren een pleidooi om de mensen meer naar het erfgoed in eigen streek te lokken. Dit kan door kleinschalige ingrepen of erfgoedhaltes (infopanelen, landmarks, digitaal product, kleine

erfgoedmusea...) bij voorkeur aan de zeer populaire fietsroutes, die zijn gekoppeld aan de fietsknooppunten.

Uit de grootschalige PRISMA-studie blijkt overigens dat een grote bevolkingsgroep (34 %) in Vlaanderen interesse heeft van wat er in de streek gebeurt.

- De ruimtelijke en maatschappelijke context wijzigt snel. Toenemende verstedelijking, industrialisering, infrastructuur en schaalvergroting dreigen te leiden tot een verlies aan erfgoed en minder attractiviteit. De zorg daarvoor in een verdere ruimtelijke ontwikkeling is een belangrijke uitdaging. Hetzelfde geldt voor de dorpscultuur.
- Een specifieke opportuniteit eigen aan de streek is de artistieke traditie (beeldende kunstenaars en schrijvers) waar via een intergemeentelijk cultureel erfgoedwerking volop dient te worden op ingespeeld, zonder in de plaats te treden van de actoren zelf. Een eerste vergadering met een aantal vertegenwoordigers van musea en cultuurmedewerkers bracht al enkele kansen in kaart op het vlak van synergie en clustering. Het gaat om de volgende elementen: nagaan of hiaten in de museale collecties samen kunnen worden aangepakt (welke budgetten zijn beschikbaar), samenwerken rond artistieke producties en volkscultuur, inspelen op kansen die worden geboden door de cultureel erfgoedbank, bekijken of gezamenlijk kan worden ingespeeld op het topstukkendecreet, een gezamenlijk WO I evenement met internationale uitstraling uitwerken.
- Collecties gaan soms teloor bij overlijden van de eigenaar. Ook de collecties binnen kloosters en kerken staan onder druk.
- Spanningsveld tussen professionals en vrijwilligers en perceptie dat erfgoedcel bedreiging vormt voor bestaande erfgoedwerking door vrijwilligers.
- Uitbreidingsmogelijkheden naar andere gemeenten aangrijpen wanneer die zich voordoen. Kruishoutem en Zingem werden al benaderd. Andere mogelijkheden zijn eventueel Merelbeke, Melle, Oosterzele.

Bedreigingen

- De vele drukke wegen, die vooral van noord naar zuid lopen, versnipperen het landschap en maken het minder attractief.
- Sommige gemeenten verworden tot slaapgemeenten, met een zwakke band met de eigen locatie en de grote stad met een groot (cultureel) aanbod, lokt het geïnteresseerde deel van de bevolking systematisch weg.
- Vertraagd groeipad op het vlak van middelen bij de Vlaamse overheid.

6. MISSIE EN VISIE

6.1. Missie

Gelegen tussen regio's met een eigen en sterk label, zoals het Meetjesland en de Vlaamse Ardennen zijn de zes gemeenten aan de Leie en Schelde in Oost-Vlaanderen zich eveneens bewust van hun eigen waardevol en zelfs uniek cultureel erfgoed. Het gaat hier ondermeer om een opvallend sterk netwerk aan musea en private collecties, aangrijpende verhalen rond de beide wereldoorlogen, de artistieke traditie en een zeer zichtbare industriële erfenis met een belangrijk immaterieel en roerend erfgoed.

Men is zich nu bovendien goed bewust welke interessante mogelijkheden een meer professionele aanpak en betere ontsluiting ervan biedt. Dit vereist een actieve en creatieve aanpak, waarbij op zoek wordt gegaan naar clustering en synergieën. Heel wat vrijwilligers staan klaar om ondersteuning te bieden.

Net daarom willen politici, professionals en vrijwilligers uit die streek met de hulp van de Vlaamse overheid (convenant) een gedegen intergemeentelijke cultureel erfgoedsamenwerking uitbouwen, met als uiteindelijk doel de hele bevolking mee te krijgen in een wervend project.

6.2. Visie

Zes gemeenten hebben de handen in elkaar geslagen om in de eigen streek een sterke impuls te geven en via een doorgedreven culturele erfgoedwerking een aantal bakens te verzetten. Zij werken hiertoe intensief samen met partners in de eigen regio en buiten het werkgebied, ondermeer op het vlak van cultuur, toerisme en onderwijs.

Tegelijk is men er zich goed van bewust dat dit niet vanzelf zal gebeuren en er zich heel wat knelpunten voordoen in de streek, zoals ondermeer collecties die definitief dreigen verloren te gaan en de vergrijzing van de actieve vrijwilligers uit de erfgoedgemeenschap. Maar dat zijn meteen ook kansen die zich aandienen.

Zowel ruimtelijk als op het vlak van bevolking kent de streek - net als elders in Vlaanderen - een transformatie, en het zal de uitdaging zijn om het erfgoed te actualiseren en te herijken om nieuwe generaties te interesseren voor die rijkdom in de regio.

Een bijkomende uitdaging is om het erfgoed eveneens relevant te maken voor specifieke doelgroepen.

Een belangrijk instrument daartoe, wordt de erfgoedcel die hierbij samenwerkt met de verschillende erfgoedactoren, zonder in hun plaats te treden, en hen vooral tools aanreikt.

De projectvereniging wil daarvan een motor zijn en samen met de erfgoedcel en de erfgoedgemeenschap een aantal tools aanreiken. Men moet een aanspreekpunt worden, een netwerk vormen, een expertiseknooppunt en communicatiecentrum ten behoeve van de erfgoedgemeenschap in het bijzonder en de bevolking in het algemeen.

De artistieke traditie, industrieel erfgoed en oorlogsverleden - thema's tijdens het participatieproces bottom up aangereikt - worden dé aanknopingspunten om op korte termijn dwarsverbanden te creëren en nieuwe (doel) groepen burgers te interesseren voor het erfgoed.

Hoe kan dit gebeuren? Met de steun van de Vlaamse overheid en de lokale besturen zal de erfgoedcel zich samen met de lokale erfgoedactoren inzetten om op enkele jaren tijd de volgende resultaten te bereiken:

- een kennisknooppunt, ook voor het beleid, en samen met andere collectievormende organisaties het geheugen te worden van het werkgebied op het vlak van cultureel erfgoed
- een sterkere erfgoedgemeenschap, door erfgoedactoren en verenigingen te stimuleren, samenwerking te bepleiten en zelf samen te werken met andere omliggende erfgoedcellen en stakeholders
- de vrijwaring van het aanwezige cultureel erfgoed voor de toekomstige generaties, en die een rol te laten spelen in ondermeer onderwijs en toerisme
- mensen in beweging brengen rond creatieve en innovatieve cultureel erfgoedprojecten

De erfgoedcel coördineert de inhoudelijke en intergemeentelijke werking. Vanuit de gemeenten zelf zal de afstemming met het lokale verhaal bewaakt worden. Dit betekent dat lokale erfgoedinitiatieven, ook vanuit de gemeente zelf, in afstemming met de erfgoedcel opgezet worden.

7. DOELSTELLINGEN EN EFFECTEN OP LANGERE TERMIJN

De erfgoedactoren hopen via intergemeentelijke samenwerking binnen een aantal jaren de volgende resultaten te kunnen realiseren en formuleerden - op basis van de omgevingsanalyse en swot-analyse - daartoe vier afgeleide doelstellingen die uitwaaiëren in een reeks operationele doelstellingen en ruim dertig concrete acties.

7.1. De erfgoedcel is een kennisknooppunt geworden, ook voor het beleid, en fungeert samen met andere collectievormende organisaties als het geheugen van het werkgebied op het vlak van cultureel erfgoed

- **Operationele doelstelling één: de gemeenten schuiven cultureel erfgoed prioritair naar voor als beleidsinstrument**

Actie 1

Meewerken aan en stimuleren van gemeentelijke beleidsvoorbereiding

Dankzij de expertise die geleidelijk aan wordt opgebouwd, zal de erfgoedcel meer en meer een rol kunnen spelen in de beleidsvoorbereiding zowel voor de intergemeentelijke samenwerking als voor de zes gemeentebesturen. Dit omvat verschillende aspecten, zoals het depotbeleid ten aanzien van collecties, inbreng bij opstellen van reglementering, input bij beleidsvoorbereiding en de wijze waarop erfgoedverenigingen kunnen worden gesteund om optimaal te functioneren.

Actie 2

Gemeentelijke acties zoals Erfgoeddag en Week van de Smaak worden door samenwerking naar een bovenlokaal niveau getild en krijgen meer weerklank

Via het participatieproces hebben heel wat erfgoedactoren elkaar beter leren kennen. Het wordt mogelijk om in de streek rond bepaalde concrete acties bovenlokaal samen te werken. De uitgave bijvoorbeeld van het erfgoedmagazine net voor de Erfgoeddag kan daarvoor bovendien een sterke promotietool zijn.

Actie 3

Cultureel erfgoedkennis wordt flankerend ingezet bij de concrete projecten

Uit de omgevingsanalyse werd geleerd dat in de meeste gemeenten erfgoedprojecten werden opgestart of daar een intentie toe bestaat. Specifieke voorbeelden waar cultureel erfgoedkennis kan worden ingezet, zijn de lopende projecten van het lokale beleid rond trage wegen, kapellen en inventarisatie funerair erfgoed.

- **Operationele doelstelling twee: erfgoedbank Leie Schelde wordt verder uitgebouwd**

Er is een groot draagvlak om in de streek om een erfgoedbank te realiseren, waarvan het materiaal van groot nut kan worden voor o.a. erfgoededucatie en toeristische projecten. De collecties van de lokale besturen en de gekende verzamelaars omvatten naar schatting bijna

10.000 oude foto's en enkele tientallen filmpjes. Slechts een miniem aantal is gedigitaliseerd en het materiaal is bovendien erg verspreid.

De technologische evolutie zorgt ervoor dat sommige communicatiedragers verouderen en niet meer kunnen worden gebruikt. Het is van belang dat de erfgoedcel zich inzet om oude films, informatie op floppy's e.d. om te zetten in nieuwe en gebruiksvriendelijke systemen.

Actie 1

Oprichting, operationeel maken en instandhouden van laagdrempelige cultureel erfgoedbank (beeldbank)

In de loop van 2011 werden al inspanningen gedaan om een erfgoedbank op te starten. Het sjabloon ervan werd oorspronkelijk ontwikkeld in opdracht van enkele erfgoedcellen. Er wordt over gewaakt dat overlappingen worden vermeden, door rekening te houden met bestaande lokale beeldbanken, zoals in Gavere. Het moet vooral een laagdrempelig instrument op maat van de streek worden.

Het is de bedoeling om die ter gelegenheid van de Erfgoeddag 2012 van start te laten gaan met een ruime publieksactie.

Er werd advies gevraagd aan de erfgoedcellen van het Meetjesland en het Waasland. Vanuit POLS werd zelf advies gegeven aan de erfgoedcel Viersprong, die later in 2012 eveneens een erfgoedbank willen laten ontwikkelen volgens hetzelfde procedé.

Actie 2

Via inbreng vrijwilligers en verzamelaars in de erfgoedbank wordt belangrijk digitaal archief gerealiseerd

POLS organiseert in 2012 vorming om vrijwilligers vertrouwd te maken met de werking van de erfgoedbank. Er worden partnerorganisaties betrokken bij de erfgoedbank (heemkundige kringen, openbare en private archieven).

Er worden regelmatig en actie en oproepen georganiseerd. Zo zal in 2012 een oproep komen om foto's en objecten i.v.m. WO I bekend te maken (cfr. Comeet in 2011).

Actie 3

Materiaal beeldbank wordt intensief ingezet voor o.a. wetenschappelijk onderzoek, publicaties, toeristische en educatieve projecten, dorps- en (thematische) tentoonstellingen

Het aanleggen van een collectie via de erfgoedbank is bij wijze van voorbeeld essentieel voor bepaalde projecten waar in de streek veel interesse voor bestaat, zoals rond de beide wereldoorlogen.

- **Operationele doelstelling drie: inventarisatie en ontsluiting immaterieel erfgoed**

Actie 1

Oprichting, operationeel maken en instandhouden van laagdrempelige immaterieel erfgoedbank

Heel wat erfgoedactoren wezen erop dat er zich heel wat immaterieel bevindt in de streek, dat mits inventarisatie een belangrijke functie zou kunnen krijgen.

Heel wat elementen werden al in kaart gebracht: Canteclaerstoet, Firtelstoet, Bloedprocessie Meigem, Mariale ommegang Eke, paardenomweg Asper, hanenkraaien. Het is de bedoeling de inspanning verder te zetten. Voor de registratie ervan zal contact worden gezocht met de erfgoedcel Dendermonde, die sterk inzet op materieel erfgoed.

Daarnaast zullen ook inspanningen worden gedaan om een verhalenbank te realiseren. Het gaat om een verhalenbank in de brede betekenis, m.a.w. ook dialectwoorden en –uitdrukkingen, kinder- en volksliederen, oude recepten.

Actie 2

Via inbreng vrijwilligers en verzamelaars wordt belangrijk digitaal archief gerealiseerd

Er worden vanuit de erfgoedgemeenschap regelmatig en actie en oproepen georganiseerd. Zo zal in 2012 een oproep komen om immaterieel erfgoed rond WO I bekend te maken (cfr.

Comeet in 2011). Een eerste meer informele oproep bij de verzamelaars en erfgoedverenigingen bracht al een tweetal interessante dagboeken aan het licht.

Actie 3

Materiaal verhalenbank wordt o.a. ingezet voor de opmaak van educatieve pakketten voor kinderen en jongeren en hun begeleiders

Een verhalenbank kan eveneens leiden tot projecten als het vertelgenootschap in het Meetjesland en het project ‘Zomer van verhalen’ van de erfgoedcel Comeet.

Meetbaar

- Aantal vragen van/adviezen aan het beleidsniveau
- Aantal foto's, filmpjes en verhalen in de erfgoedbank
- Aantal partnercollecties in de erfgoedbank
- Aantal vrijwilligers dat zich inzet om erfgoedbank te stofferen

7.2. In het werkgebied werken erfgoedactoren samen, terwijl de erfgoedcel stevige contacten heeft uitgebouwd met de omliggende erfgoedcellen

Een erfgoedcel moet samenwerken met de erfgoedverenigingen en de brede erfgoedgemeenschap. Structureel overleg, een jaarlijkse trefdag of studie-uitstappen kunnen instrumenten zijn om mensen samen te brengen, eventueel wantrouwen weg te wisselen en aan vorming te doen .

Een integraal erfgoedbeleid impliceert overigens een samenwerking met andere actoren, zoals toerisme en onderwijs. Zowel het basis- als het secundair onderwijs, dat vooral in Deinze is geconcentreerd, zijn hierbij partners. Het project van de erfgoedcel Comeet om de streekverhalen aan kinderen te vertellen, is een interessant voorbeeld op het vlak van erfgoededucatie. Er is hiervoor veel interesse bij het Museum van Deinze en Leiestreek dat een belangrijke collectie volkscultuur heeft en die graag goed wil ontsluiten.

Een belangrijk instrument zijn de projectsubsidies. Hiervoor dient een eerst reglement te worden opgesteld en goedgekeurd. Het gaat om relatief kleine bedragen, die worden ingezet voor ondermeer projecten van verenigingen en scholen.

- **Operationele doelstelling één: lokale erfgoedactoren wisselen ervaring uit en werken samen**

Het is de bedoeling om via de adviesgroep die de erfgoedcel zal begeleiden een ruime groep mensen uit de erfgoedgemeenschap regelmatig samen te brengen.

Via het lopende project rond de Eerste Wereldoorlog werken vrijwilligers uit de verschillende gemeenten al overkoepelend samen. Het is de eerste keer dat dit gebeurt.

Actie 1

Een jaarlijkse trefdag cultureel erfgoed brengt vrijwilligers samen

Er zijn al een reeks ontmoetingen geweest met de erfgoedgemeenschap. Die gebeurden in het kader van streekbijeekkomsten van vrijwilligers waar de erfgoedconvenant en andere thema's aan bod kwamen.

Het is de ambitie van een toekomstige erfgoedcel om éénmaal per jaar een programma aan te bieden voor netwerking, vorming en uitwisseling van expertise. Het is van belang om voldoende inspanningen te doen om andere mensen uit onderwijs, toerisme, jeugdwerk hierbij te betrekken.

Via dergelijke activiteiten kan eveneens het spanningsveld tussen professionals en vrijwilligers en perceptie dat een erfgoedcel bedreiging vormt voor bestaande erfgoedwerking door vrijwilligers worden weggewerkt of minstens verminderd.

Actie 2

De erfgoedcel legt structurele contacten met omliggende erfgoedcellen via overleg dat enkele keren per jaar wordt georganiseerd

Die eerste structurele contacten werden ondertussen weliswaar opgestart, maar kunnen nog worden verbeterd en nog tot meer uitwisseling van expertise leiden.

Op dit ogenblik wordt zeer nauw samengewerkt met de erfgoedcel Comeet in het Meetjesland. POLS behoort tot de stuurgroep die in het Meetjesland een WO I project voorbereidt, terwijl Comeet als inhoudelijke partner werd opgenomen in de dossier Battlefield Tourism en digitale erfgoedhaltes, ingediend door POLS. Het gaat om een cofinanciering in het kader van plattelandsontwikkeling. Comeet was ook betrokken bij het opstarten van de cultureel erfgoedbank.

Op 10 november 2011 werd een bezoek gebracht aan de erfgoedcel Viersprong in Oosterzele, waarmee voorafgaand een aantal contacten waren gelegd via email. Het is de bedoeling om elkaar blijvend te informeren. Viersprong beloofde om mee te helpen bij het opstellen van het subsidiereglement, terwijl POLS tips zal geven over het opstarten van de erfgoedbank.

Actie 3

Andere sectoren (onderwijs, toerisme, musea...) worden zoveel als mogelijk betrokken bij de cultureel erfgoedwerking

In het kader van het participatieproces was er overleg met de VVV-Leiestreek en de VVV Gaverland, Toerisme Leiestreek en Toerisme Oost-Vlaanderen. Het is de bedoeling dat die contacten versterkt worden. De toeristische sector is alvast sterk geïnteresseerd in een erfgoedconvenant en hoopt cultureel erfgoed in te zetten voor toeristische en recreatieve projecten.

Er bestaan al structurele contacten met de onderwijsraad in Deinze. Beide coördinatoren houden elkaar op de hoogte. Een activiteit zoals het colloquium dat in Vinkt op 21 en 22 oktober 2010 werd georganiseerd in verband met WO II, leerde overigens hoe scholen bij dergelijke evenementen kunnen worden betrokken en een zeer actieve rol spelen. De leerkrachten geschiedenis waren hierbij de stuwende krachten. Zij zijn de contactpersonen bij uitstek in het secundair onderwijs.

Specifieke voor het werkgebied van POLS zijn de verschillende regionaal erkende en gemeentelijke musea, waar nu al heel wat contacten mee bestaan. Het is bij uitstek de bedoeling om vanuit de intergemeentelijke cultureel erfgoedwerking eveneens in te zetten op die artistieke traditie en samen met de drie regionale musea te bekijken hoe allerlei vormen van clustering en synergieën kunnen worden gerealiseerd.

Actie 4

De erfgoedcel begeleidt drie thematische intergemeentelijke werkgroepen: artistieke traditie, de Eerste Wereldoorlog, industrieel cultureel erfgoed

Tijdens het participatieproces bleek er een groot draagvlak te zijn om te werken rond drie thema's: de artistieke traditie, het industrieel cultureel erfgoed en de wereldoorloggebeurtenissen.

Het is de bedoeling om daar via de intergemeentelijke cultureel erfgoedwerking op in te spelen maar zonder in de plaats te treden van de verenigingen en vrijwilligers.

Tijdens een eerste vergadering van de werkgroep (op initiatief van POLS) die zal werken rond de artistieke traditie en vooral zal worden aangestuurd door cultuurmedewerkers en wetenschappelijk personeel van de drie regionale musea werden al enkele thema's naar voor geschoven die passen binnen een werking cultureel erfgoed:

- Nagaan of hiaten in de museale collecties samen kunnen worden aangepakt;
- af en toe gezamenlijk werken rond artistieke producties en volkscultuur;
- een gezamenlijk WO I evenement met internationale uitstraling in 2014/2015 uitwerken;
- inspelen op de kansen die worden geboden door de erfgoedbank
- nagaan welke de mogelijkheden zijn voor de streek wat het topstukkendecreet betreft

POLS richtte al in 2010 een werkgroep op rond de herdenking van de Eerste Wereldoorlog in de streek. In 2012 gaat die aan de slag om alles wat met WO I te maken heeft in kaart te brengen. Eind 2012 komt er een workshop om de resultaten via een rapport bekend te maken aan een groter publiek. Bepaalde aspecten kunnen verder worden uitgediept in de publicaties van de heemkringen.

Het rapport zal een interessant en zelfs essentieel instrument zijn om tijdens de daaropvolgende jaren bepaalde investeringen uit te voeren en activiteiten te voorzien in het kader van de herdenking 100 jaar WO I.

- **Operationele doelstelling twee: de expertise van de erfgoedactoren is sterker geworden**

Actie 1

Organisatie van vormingsactiviteiten voor erfgoedvrijwilligers

De jaarlijkse Erfgoeddag is op zich een goed momentum om enkele workshops in die zin te organiseren.

De erfgoedcel zal vorming aanbieden – bij voorkeur - i.s.m. naburige erfgoedcellen en de vorming van ondermeer FARO, Heemkunde Vlaanderen en andere landelijke erfgoedorganisaties sterk promoten. Vormingplus Gent Eeklo werkte in het verleden al enkele specifieke cursussen uit op vraag van erfgoedcellen.

Actie 2

Coaching erfgoedverenigingen

Het is zeker niet de bedoeling om via intergemeentelijke samenwerking in de plaats te treden van de erfgoedverenigingen, maar toch kan er nood zijn aan een meer directe coaching bijvoorbeeld i.v.m. de uitbouw van een vrijwilligerswerking. Het vrijwilligerswerk zal in ieder geval expliciet aan bod komen in het erfgoedmagazine.

Actie 3

Samenstelling erfgoedpakketten voor natuurgidsen

Het is de bedoeling dat zij via ter beschikking gestelde info eveneens erfgoedinformatie kunnen doorgeven en zelf een erfgoedactor worden.

- **Operationele doelstelling drie: creatieve projecten krijgen kansen via projectsubsiëring**

Actie 1

Realisatie reglementering voor cultureel erfgoedprojecten

Het reglement omvat een aantal criteria. Zo kan de vereniging beslissen om bij voorkeur subsidies toe te kennen aan de drie topics die sterk worden gedragen door de erfgoedgemeenschap: artistieke traditie, wereldoorlogen en industrieel erfgoed.

Er wordt een jaarbudget van 20.000 euro gereserveerd, met een max. van 2.500 euro per project.

Er moet hierbij oog zijn voor allerlei creatieve ideeën en projecten, zoals die bijvoorbeeld worden ontwikkeld door een organisatie als Tapis Plein.

Via het subsidiereglement kunnen stappen worden gezet in de richting van andere sectoren, zoals onderwijs.

Actie 2

Aparte cel binnen adviesgroep stuurt projectwerking aan

Binnen de projectvereniging wordt een kleine cel geïnstalleerd die instaat voor de communicatie op het gebied van de projectreglementering, de begeleiding en advisering van de ingediende voorstellen.

Meetbaar

- Aantal overleg- en vormingsmomenten, zowel binnen de erfgoedgemeenschap in het werkgebied als met omliggende erfgoedcellen.
- Aantal ondersteunde projecten en ingezette financiële middelen

7.3. Het aanwezige cultureel erfgoed is gevrijwaard voor de toekomstige generaties en wordt intensief gebruikt in ondermeer onderwijs, recreatie en toerisme

De erfgoedcel zal op relatief korte termijn een inspanning doen om zicht te krijgen op de brede waaier van het culturele erfgoed. Het is daarom niet nodig alles zelf te verzamelen, maar wel nauwkeurig te weten waar zich collecties en expertise bevinden en de noden in dit verband in kaart te brengen. Een goede verstandhouding met de erfgoedverenigingen en andere spelers op het terrein is van belang.

- **Operationele doelstelling één: sensibilisering rond, inventarisatie en instandhouding van aanwezige cultureel erfgoed**

Actie 1

Sensibilisering rond private archiefbewaarders

POLS denkt hier aan een educatief project zoals ‘Archief op het spoor’ dat de erfgoedcel Waasland ontwikkelde. In ieder geval is het de bedoeling om mensen te overtuigen van de rijkdom van de streekarchieven.

Actie 2

Proactief op zoek gaan naar en inventariseren van het aanwezige erfgoed, met het oog op het bewaren ervan

Op vraag van de erfgoedmedewerkers van de gemeenten zal hierbij in eerste instantie worden gefocust op de bedrijfsarchieven.

Actie 3

Draaiboek opstellen

Wanneer een collectie of andere vormen van cultureel erfgoed bedreigd worden, zal de erfgoedcel in samenwerking met verantwoordelijken in de gemeenten proactief optreden. Er komt een draaiboek ‘wat te doen in geval van bedreigd cultureel erfgoed’.

- **Operationele doelstelling twee: versterking educatieve rol**

Actie 1

Toonmomenten realiseren in dorpen en rusthuizen

Het materiaal van de erfgoedbank (foto's, filmpjes, krantenartikels) wordt ingezet in allerlei toonmomenten, bv. ter gelegenheid van kermissen en buurtfeesten.

Actie 2

Educatieve pakketten opstellen voor onderwijs en musea

Er werden daartoe al enkele voorbereidende contacten gelegd met scholen (via de scholenraad van Deinze) en sommige medewerkers regionale musea die werken rond het educatieve aspect. Het is hierbij de bedoeling om met materiaal en de sporen die in de streek aanwezig zijn kinderen en jongeren een erfgoedervaring mee te geven en hen via die insteek te laten kennismaken met de eigen streek en de activiteiten van hun voorouders. Interessante aanknopingspunten zijn de steenbakkerijen langs de Schelde, speelgoedindustrie, de militaire begraafplaats in Machelen, het oude klasje in het museum van Deinze ...

- **Operationele doelstelling drie: ontsluiting voor toerisme en recreatie**

Actie 1

Digitale erfgoedhaltes langs toeristische routes

Via POLS hebben de zes gemeenten samen een cofinancieringsdossier ingediend bij LEADER/PDPO (plattelandontwikkeling) om tijdens een periode van 2,5 jaar een digitaal project uit te werken. Het is de bedoeling om vooral langs toeristische routes erfgoedhaltes te voorzien via QR-plaatjes. De musea zijn alvast vragende partij om die QR-codes te voorzien aan de kunstenaarswoningen.

POLS zal het project coördineren, maar de concrete uitvoering gebeurt door de toeristische sector. Het gaat om een apart budget, dat los staat van de werkingsmiddelen die worden bepaald in een eventueel cultureel erfgoedconvenant.

Als het ingediende dossier niet wordt goedgekeurd dan zal POLS een gezamenlijk dossier indienen met de erfgoedcel Comeet voor heel het gebied Meetjesland, Leie en Schelde.

Actie 2

Digitale erfgoedinformatie op menukaarten horeca

In de marge van bovengenoemd project zullen horecazaken in het werkgebied worden aangemoedigd om dergelijke QR-plaatjes aan te brengen op hun menukaart. Zo kunnen klanten een website met erfgoedinfo oproepen via hun smartphone. Het gaat om een voorstel van de VVV-Leiestreek, dat zal worden uitgevoerd door UNIZO met ondersteuning van POLS.

Meetbaar

- Aantal toonmomenten
- Inventaris collecties
- Erfgoededucatief materiaal
- Aantal acties ten aanzien van specifieke sectoren zoals toeristische sector en scholen
- Aantal digitale erfgoedhaltes

7.4. De intergemeentelijke samenwerking brengt mensen in beweging, versterkt de interesse voor het erfgoed bij een ruim publiek en werkt gemeenschapsvormend

Het is de ambitie om een wervende en creatieve publiekswerking te organiseren sieren. De professioneel uitgebouwde communicatiestrategie heeft als doelstelling het culturele erfgoed dichterbij alle burgers te brengen. Tegelijk zullen bepaalde doelgroepen bewust worden opgezocht.

Er is hierbij aandacht voor een herkenbare huisstijl en een eigen gezicht in de regio, het op elkaar afstemmen van de communicatie van de erfgoedactoren en het aanboren van nieuwe doelgroepen via nieuwe media en interactiviteit.

Het is ook de bedoeling om nieuwe bewoners te betrekken bij de activiteiten, met de randbedenking dat er in het werkgebied van POLS geen uitgesproken en belangrijke allochtone gemeenschappen zijn zoals in de grote Vlaamse steden. Enkel in de stationswijk van Deinze wonen enkele honderden allochtonen, maar het gaat niet om een homogene groep en uiteindelijk nog geen drie procent van de totale bevolking van de stad (cfr. overzicht pagina 85). Niettemin zal POLS inspanningen doen om ook die groepen te betrekken bij de werking.

- **Operationele doelstelling één: een doeltreffende communicatiestrategie bereikt de hele bevolking**

Een laagdrempelige communicatietool kan belangrijk zijn om de interesse aan te wakkeren bij de bevolking. Zo kreeg de erfgoedcel Viersprong pas bekendheid door in oktober jl. een eerste erfgoedkrantje in alle bussen te laten vallen.

Actie 1

Realisatie digitaal platform

Met nieuwsbrief, nieuwsblog en facebookpagina.

Actie 2

Uitgave laagdrempelige erfgoedkrant

Met agenda, vaste rubrieken, voorstelling projecten en acties en presentatie erfgoedvereniging. Verschijnt tweemaal per jaar en kan digitaal worden gedownload.

Het is in ieder geval van belang niet alleen in te zetten op digitale communicatie. De ervaring leerde ons dat bijvoorbeeld heel wat erfgoedvrijwilligers nog weinig of geen gebruik maken van digitale tools.

- **Operationele doelstelling twee: moeilijk bereikbare doelgroepen raken betrokken bij het cultureel erfgoed**

Actie 1

Cultureel erfgoedwerking en allochtone inwoners

Het aantal allochtonen in de streek is zeer beperkt, maar dat neemt niet weg dat de intergemeentelijke erfgoedwerking de nodige aandacht zal besteden aan die groep.

Aan de cultuurraden werd gevraagd of er verenigingen bekend zijn, opgericht door allochtone bewoners. Dat blijkt niet het geval te zijn. Wanneer dergelijke socio-culturele verenigingen zouden ontstaan, zal contact worden gezocht.

Verder zullen in het kader van de Week van de Smaak, waarbij telkens een land in de kijker wordt geplaatst, die specifieke bevolkingsgroep worden opgezocht en suggesties voor samenwerking worden besproken.

Het is de bedoeling om de bevolking via activiteiten te betrekken bij de leefwereld van de allochtone families (via culinair aanbod, lezingen, filmavonden) in het asielcentrum in Astene bij Deinze. Hierbij zal worden bekeken in welke mate de intergemeentelijke erfgoedwerking ondersteuning kan verlenen aan de organisatoren en vrijwilligers van het asielcentrum.

Actie 2

Educatieve pakketten voor kinderen en jongeren

De erfgoedbank met de liedjes, verhalen, dialectwoorden is hiervoor een interessante tool. Die educatieve pakketten voor kinderen of jongeren en hun begeleiders dienen te worden afgestemd met de eindtermen. De tool kan zowel bruikbaar zijn in het onderwijs als in het jeugdwerk.

De digitale instrumenten zoals filmpjes, blogs, facebook, kunnen hiervoor worden ingezet. Kinderen kunnen zelf aan de slag rond een bepaald thema bv. immaterieel erfgoed en daar rond werken door zelf een filmpje te maken, bv. ter gelegenheid van een stoet en leren dat erfgoed niet per definitie saai is.

Actie 3

Ondersteuning gehandicapten groepen bij hun initiatieven om erfgoed te ontsluiten voor mensen met een beperking

De erfgoedgemeenschap ontwikkelt een tool waarbij in de streek cultureel erfgoed toegankelijk wordt gemaakt voor gehandicapten, bv. fluisterborden of digitale pakketten.

Op dit ogenblik is er een project van de gehandicaptenraad Deinze om in het centrum van de stad een erfgoedroute te ontwikkelen. POLS werkt hier al aan mee. Die expertise kan nadien eventueel elders worden ingezet

- **Operationele doelstelling drie: intergemeentelijke evenementen worden aangemoedigd**

Actie 1

Organisatoren erfgoedactiviteiten stimuleren om intergemeentelijk samen te werken

In 2011 werkten erfgoedvrijwilligers uit de gemeenten Deinze en Zulte al gezamenlijk aan een Open Monumentendag. Die ervaring zal de aanzet zijn om ook op het vlak van cultureel erfgoed verdere samenwerking te exploreren.

Het gaat om o.a. de Erfgoeddag, Nacht van de Geschiedenis, Week van de Smaak...

Actie 2

Aanzetten van het brede publiek i.s.m. lokale partners tot deelname aan landelijke erfgoedinitiatieven door inzetten van communicatie-instrumenten

Eigen inspanningen doen op het vlak van communicatie door het inzetten van tools die de intergemeentelijke samenwerking ondersteunen, bv. door de uitgave van een gemeenschappelijke folder of een insert in de gemeentelijke infobladen, een gezamenlijke persconferentie en promotie via het eigen digitaal platform.

Actie 3

Musea aanmoedigen om meer samen te werken

Met respect voor de autonomie op artistiek vlak, zullen musea worden aangemoedigd om bepaalde clusters en synergieën te creëren.

Het Museum van Deinze en Leiestreek dat over een streekafdeling volkscultuur met een zeer uitgebreide collectie beschikt, heeft bovendien al uitdrukkelijk laten weten zich mee in te schrijven in de acties geformuleerd in een toekomstig erfgoedconvenant.

Gezien het specifieke belang van de artistieke traditie in de streek nam POLS contact op met de verschillende musea en organiseerde een gezamenlijk overleg. Een aantal opties werden onder de loep genomen, bv. hoe musea kunnen inspelen op de erfgoedbank. Het is de bedoeling om dit gezamenlijke overleg verder te zetten.

De musea overwogen concreet - op voorstel van POLS - om een gezamenlijk voorstel uit te werken voor een evenement in het kader van de herdenking WO I in 2014-2018. Twee onderwerpen worden bekeken, m.n. kunstenaars als ballingen in Nederland en Engeland tijdens de Eerste Wereldoorlog of de levensomstandigheden van de bevolking tijdens de vier jaar lange bezetting.

Meetbaar

- Publieksaanwezigheid op activiteiten
- Oplage erfgoedkrant
- Aantal unieke bezoekers website, ontvangers nieuwsbrief en vrienden facebookpagina
- Aanwezigheid in de media
- Aantal gezamenlijke projecten

8. PRAKTISCHE VORMGEVING INTERGEMEENTELIJKE ORGANISATIE

8.1. Bestuur projectvereniging legt grote lijnen werking vast

De projectvereniging POLS zal tijdens de eerstvolgende jaren de begeleidende vereniging blijven om de bovenlokale erfgoedwerking te ontwikkelen.

De cultuurschepenen van de zes gemeenten werden daartoe expliciet opgenomen in de raad van bestuur van de projectvereniging. Zij zullen samen met de andere leden van de raad van bestuur hun beleidsrol kunnen spelen op het vlak van cultureel erfgoed.

Het bestuur zal alle nodige maatregelen nemen om de cultureel erfgoedwerking uit te bouwen, naast reguliere taken zoals:

- Goedkeuring begroting en jaarrekening
- Goedkeuring jaarverslag en –plan
- Aanpassingen statuten en huishoudelijk reglement
- Goedkeuring reglement projectsubsidies
- Aanwerving en evaluatie medewerkers erfgoedcel
- Samenstelling advies- of reflectiegroep
- Bepalen standplaats erfgoedcel
- Goedkeuring projectsubsidies
- Communicatie aan erfgoedraden, colleges van burgemeester en schepenen en gemeenteraden

8.2. Erfgoedcel coördineert, coacht en reikt instrumenten aan

Er zullen voor de erfgoedcel twee experts (van universitair niveau) en een administratieve kracht worden aangetrokken. Zij zullen zich mee inzetten om de (operationele) doelstellingen en de acties uit te voeren van het erfgoedconvenant. Het is niet de bedoeling om in de plaats te treden van de erfgoedverenigingen en de bestaande activiteiten, maar om gezamenlijk met hen instrumenten uit te werken en te coachen indien nodig.

De erfgoedcel coördineert de inhoudelijke en intergemeentelijke werking. Vanuit de gemeenten zelf zal de afstemming met het lokale verhaal bewaakt worden. Dit betekent dat lokale erfgoedinitiatieven, ook vanuit de gemeente zelf, in afstemming met de erfgoedcel opgezet worden.

Als bijlage werden de functiebeschrijvingen en het werkingsbudget opgenomen.

Standplaats

Op dit ogenblik is er nog geen definitieve beslissing genomen over de exacte locatie van de erfgoedcel in het werkgebied van POLS. Verschillende erfgoedactoren zijn van mening dat de plaats niet de essentie is, maar dat de inhoud primeert.

Een interessante mogelijkheid doet zich echter voor met het erfgoedcentrum in Nazareth, dat werd geopend op 3 december 2010. Dat heeft de ambitie om uit te groeien tot een bovenlokaal centrum. Het wordt gesteund met middelen van LEADER en wordt bovendien begeleid door een reeks erfgoedvrijwilligers.

Een locatie buiten een administratief centrum of gemeentehuis geeft de erfgoedcel de kans een eigen profiel te ontwikkelen.

8.3. Intergemeentelijke adviesgroep cultureel erfgoed ondersteunt de inhoudelijke werking

Terwijl de raad van bestuur dus de grote lijnen van de werking van de projectvereniging uittekent, volgt een advies- of reflectiegroep erfgoed de inhoudelijke en praktische werking mee op.

De adviesgroep bestaat uit de erfgoedcel zelf, aangevuld met cultuurbeleidscoördinatoren, archivariissen, cultuurconsulenten of andere ambtenaren die werken rond erfgoed. Er is in de werkgroep ook ruimte voor een afvaardiging van het bestuur. De groep wordt verder aangevuld met een vertegenwoordiger (vrijwilliger) per erfgoedvereniging en andere geïnteresseerden uit het cultureel erfgoedveld. Zij hebben een brugfunctie met de bredere erfgoedgemeenschap.

Op die manier wordt een evenwicht bereikt tussen professionals en vrijwilligers en een intergemeentelijke erfgoedgemeenschap gerealiseerd.

Binnen de advies- en reflectiegroep worden een aparte cel voorzien die adviseert over de projectsubsidies aan de erfgoedverenigingen.

Er zullen bovendien verschillende thematische werkgroepen worden opgestart om de concrete werking impulsen te geven.

Bijlage 1 Akte en statuten projectvereniging Platform Omgeving Leie Schelde

Het jaar 2010, op vrijdag 2 april, voor mij, Jacques De Ruyck, burgemeester van de stad Deinze, met standplaats stadhuis Deinze, Markt 21, in 9800 Deinze zijn verschenen:

1. De stad Deinze vertegenwoordigd door de heer Jacques De Ruyck, burgemeester, de heer Jan Vermeulen, schepen voor cultuurbeleid en mevrouw Stefanie De Vlieger, stadssecretaris.
2. De gemeente De Pinte vertegenwoordigd door de heer Martin Van Peteghem, burgemeester, de heer Herbert Overdenborger, schepen voor cultuurbeleid en mevrouw Veerle Goethals, gemeentesecretaris.
3. De gemeente Gavere vertegenwoordigd door de heer Hugo Leroy, burgemeester, de heer Karel Hubau, schepen voor cultuurbeleid en de heer Serge Ronsse, gemeentesecretaris.
4. De gemeente Nazareth vertegenwoordigd door de heer Danny Claeys, burgemeester, de heer Thomas Van Ongeval, schepen voor cultuurbeleid en mevrouw Patricia Dhondt, gemeentesecretaris.
5. De gemeente Sint-Martens-Latem vertegenwoordigd door de heer Freddy Vanmassenhove, burgemeester, de heer Erik Van den Abeele, schepen voor cultuurbeleid en de heer Jef Van den Heede, gemeentesecretaris.
6. De gemeente Zulte vertegenwoordigd door de heer Henk Heyerick, burgemeester, mevrouw Catherine De Smet, schepen voor cultuurbeleid en mevrouw Sylvie Bohez, gemeentesecretaris.

Handelend in uitvoering van de beslissingen van de respectievelijke gemeenteraden:

1. Deinze d.d. 28 januari 2010
2. De Pinte d.d. 1 maart 2010
3. Gavere d.d. 22 februari 2010
4. Nazareth d.d. 1 februari 2010
5. Sint-Martens-Latem d.d.22 februari 2010
6. Zulte d.d.28 januari 2010

Die mij verklaarden een projectvereniging te willen oprichten conform het decreet van 6 juli 2001 houdende de intergemeentelijke samenwerking (Belgisch Staatsblad 31 oktober 2001) en dit volgens de hierna volgende statuten:

NAAM, ZETEL, DOEL, DUUR

Artikel 1: Naam van de projectvereniging

De projectvereniging draagt als naam 'Platform Omgeving Leie en Schelde', afgekort POLS. Zij wordt beheerst door de bepalingen van het decreet van 6 juli 2001, houdende de intergemeentelijke samenwerking, en door deze statuten.

Artikel 2: Zetel van de projectvereniging

De maatschappelijke zetel van de vereniging is gevestigd te 9800 Deinze, Markt 21

Artikel 3: Doel van de projectvereniging

De basisdoelstelling van 'Platform Omgeving Leie en Schelde' is door overleg en samenwerking tussen de diverse actoren op het vlak van cultuur en wonen in de zes gemeenten meerwaarden te realiseren op het vlak van cultuur en wonen in het kader van duurzaamheid in de brede betekenis van het woord. De vereniging wil ook bijdragen tot een verdieping van de gezamenlijke culturele identiteit.

Artikel 4: Duur van de projectvereniging

De projectvereniging wordt opgericht voor de periode 01.01.2010 tot 31.12.2015. Tijdens die periode is geen uittreding mogelijk.

RAAD VAN BESTUUR

Artikel 5: Bestuur van de vereniging

De projectvereniging wordt geleid door een raad van bestuur waarvan de leden benoemd worden door de deelnemers. De raad van bestuur heeft uitsluitend de bevoegdheid tot het nemen van beslissingen die kaderen binnen het doel van de vereniging.

Artikel 6: Samenstelling raad van bestuur

De raad van bestuur bestaat uit stemgerechtigde leden en uit leden met raadgevende stem.

- Elke deelnemende gemeente vaardigt twee stemgerechtigde leden af in de raad van bestuur. De stemgerechtigde leden zijn de burgemeester en de schepen van cultuur.
- Daarnaast vaardigt elke deelnemende gemeente één gemeenteraadslid af, als lid met raadgevende stem. Dit lid dient verkozen te zijn op een lijst waarvan geen enkele verkozen deel uitmaakt van het college van burgemeester en schepenen of aangesteld is als voorzitter van het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn. Voor deze vertegenwoordiger wordt tevens een plaatsvervanger aangeduid. Deze aanwijzing verloopt rekening houdende met de regelen van onverenigbaarheden zoals voorzien in de artikelen 48 en 51 van het decreet van 6 juli 2001 houdende de intergemeentelijke samenwerking.
- De bestuurders worden benoemd voor de duur van de projectvereniging.
- Het mandaat van een bestuurder wordt beëindigd indien de gemeenteraad van de deelnemende gemeente het mandaat intrekt en in diezelfde vergadering een vervanger aanduidt. Een bestuurder is van rechtswege ontslagnemend bij een verlies van zijn openbaar mandaat.
- De stemgerechtigde leden verkiezen onder hen een voorzitter en kunnen tevens één of meerdere ondervoorzitters aanduiden.

Artikel 7: Werkingsmodaliteiten

De werkingsmodaliteiten van de raad van bestuur worden vastgelegd in een huishoudelijk reglement dat gewijzigd kan worden bij eenvoudige beslissing van de raad van bestuur.

Artikel 8: Vergaderingen raad van bestuur

De raad van bestuur vergadert ten minste twee keer per jaar, waarvan één keer voor de begroting van het volgend jaar en één keer voor de goedkeuring van de rekeningen.

Behoudens spoedeisende gevallen, worden de uitnodigingen minstens tien dagen vooraf verstuurd, vergezeld van een agenda.

Om geldig te beraadslagen en te beslissen wordt een aanwezigheid vereist van minstens de helft van de stemgerechtigde leden van de raad van bestuur. De beslissingen zelf worden goedgekeurd met een gewone meerderheid van de uitgebrachte stemmen.

Artikel 9: Presentiegeld

De leden van de raad van bestuur zullen geen presentiegeld ontvangen.

Artikel 10: Ondersteuning raad van bestuur

De raad van bestuur installeert een werkgroep om de vergaderingen van de raad van bestuur voor te bereiden.

De raad van bestuur kan themagroepen oprichten om de concrete uitwerking van deelthema's op te volgen en voor te bereiden in functie van haar vergaderingen.

De raad van bestuur kan specifieke opdrachten uitbesteden aan derden.

De bepalingen met betrekking tot de samenstelling en de werkwijze van de werkgroep en de themagroepen worden door de raad van bestuur vastgelegd in haar huishoudelijk reglement

Artikel 11: Verslaggeving aan de gemeenteraden

De vergaderingen van de raad van bestuur zijn niet openbaar. De notulen van de vergaderingen en de bijhorende documenten worden, maximaal één maand na de vergadering, ter inzage gelegd van de gemeenteraadsleden op het secretariaat van alle aangesloten gemeenten, onverminderd de decretale bepalingen inzake openbaarheid van bestuur.

De raad van bestuur legt de jaarrekeningen, samen met het activiteitenverslag en het verslag van de accountant jaarlijks, voor eind mei, voor aan de gemeenteraden.

FINANCIEEL BEHEER

Artikel 12: Begroting en rekeningen

De boekhouding wordt gevoerd overeenkomstig de wetgeving op de boekhouding van de ondernemingen en met naleving van de richtlijnen die de overheid uitvaardigt m.b.t. de boekhoudkundige verrichtingen.

De raad van bestuur stelt de rekening van het afgelopen jaar vast uiterlijk op 31 maart na het verstreken boekjaar. De begroting wordt goedgekeurd uiterlijk op 31 december van het jaar dat voorafgaat.

Artikel 13: Financiering

De gemeentebesturen financieren de projectvereniging ' Platform Omgeving Leie en Schelde ' jaarlijks met een bedrag van 0,50 euro per inwoner en per jaar.

Artikel 14: Financiële controle

De raad van bestuur benoemt een accountant die de controle op de financiële toestand uitvoert en hierover jaarlijks rapporteert.

WIJZIGING STATUTEN, TOETREDING, ONTBINDING

Artikel 15: Wijziging van de statuten, toetreding

De wijzigingen van de statuten, de toetreding van nieuwe leden en de wijziging van de financiële bijdrage van de leden, behoeven de unanieme instemming van de deelnemers, op basis van een gemeenteraadsbeslissing zonder uiteraard een afwijking van het decreet.

Artikel 16: Ontbinding van de vereniging

De vereniging kan voortijdig ontbonden worden mits een akkoord van 2/3 van de bestuurders. De vereniging stelt hiertoe een vereffenaar aan.

Artikel 17: Bestemming van de activa

In geval van ontbinding van de vereniging worden de activa, na aanzuivering van de eventuele passiva, overgedragen aan de deelnemers in verhouding tot de betaalde financiële bijdragen.

Bij de ontbinding van de vereniging zullen de eventueel in gebruik gegeven goederen worden teruggegeven aan de eigenaars, in zoverre hun rechten daarop kunnen bewezen worden aan de hand van geschreven overeenkomsten.

Voor alles wat niet in deze statuten is voorzien gelden de bepalingen van het decreet van 6 juli 2001 houdende de intergemeentelijke samenwerking (BS 31.10.2001).

Waarvan akte,

Deinze, 2 april 2010.

Bijlage 2. Begroting 2013-2014

Onderstaande begroting omvat aan de inkomstzijde de input van de Vlaamse overheid en de lokale besturen.

Bij de uitgaven werd een onderscheid gemaakt tussen de personeelskosten, de werkingskosten en de ingezette projectmiddelen per strategische doelstelling.

Inkomsten

	2013	2014
Vlaamse overheid	200.000	200.000
POLS	50.000	50.000
Opbrengsten activiteiten	1.000	2.000
Financiële opbrengsten	500	500
Totaal:	251.500	252.500

Uitgaven

	2013	2014
Personeelskosten (voor drie personeelsleden)	136.000	142.500
Werkingskosten	47.500	37.000
<i>Kantoormeubelen</i>	<i>4000</i>	
<i>Laptops/printer</i>	<i>2000</i>	
<i>Software</i>	<i>1000</i>	
<i>Digitale camera</i>	<i>500</i>	
<i>Multifunctioneel apparaat (kopieerapparaat, printer, fax, scanner)</i>	<i>2000</i>	
<i>Onderhoudscontract apparaat</i>	<i>3000</i>	<i>3000</i>
<i>Toners</i>	<i>2000</i>	<i>2000</i>
<i>Administratief beheer</i>	<i>4000</i>	<i>4000</i>
<i>Telefoon en internet</i>	<i>6000</i>	<i>6000</i>
<i>Verplaatsingskosten</i>	<i>2000</i>	<i>2000</i>
<i>Vorming en opleiding</i>	<i>2000</i>	<i>2000</i>
<i>Bureelmateriaal</i>	<i>2000</i>	<i>2000</i>
<i>Drukwerk</i>	<i>8000</i>	<i>8000</i>
<i>Postzegels</i>	<i>2000</i>	<i>2000</i>
<i>Huur en energie</i>	<i>6000</i>	<i>6000</i>
Ondersteuning strategische doelstelling 1	10.000	10.000
De erfgoedcel is een		

kennisknooppunt geworden, ook voor het beleid, en fungeert samen met andere collectievormende organisaties als het geheugen van het werkgebied op het vlak van cultureel erfgoed <i>Grootste kost: erfgoedbank</i>		
Ondersteuning Strategische doelstelling 2 In het werkgebied werken erfgoedactoren samen, terwijl de erfgoedcel stevige contacten heeft uitgebouwd met de omliggende erfgoedcellen <i>Grootste kosten: erfgoeddag, educatieve pakketten en projectsubsidies</i>	25.000	30.000
Ondersteuning strategische doelstelling 3 Het aanwezige cultureel erfgoed is gevrijwaard voor de toekomstige generaties en wordt intensief gebruikt in ondermeer onderwijs, recreatie en toerisme	8.000	8.000
Ondersteuning strategische doelstelling 4 De intergemeentelijke samenwerking brengt mensen in beweging, versterkt de interesse voor het erfgoed bij een ruim publiek en werkt <i>gemeenschapsvormend</i> <i>Grootste kosten: digitaal platform en twee erfgoedkranten</i>	25.000	25.000
Totaal:	251.500	252.500

Nota bene

Wanneer de vereniging erin slaagt bijkomende middelen te verwerven voor specifieke erfgoedprojecten, bv. van Toerisme Vlaanderen of via plattelandsontwikkeling, dan wordt daar een aparte boekhouding voor voorzien, m.a.w. die horen niet thuis in bovenstaand budget.

Bijlage 3. Functiebeschrijvingen medewerkers erfgoedcel

1. ERFGOEDCOÖRDINATOR

Algemene voorwaarden

- Beschikken over een licentiaats- of masterdiploma, bij voorkeur in de humane wetenschappen voor aanwerving op A1-A2-niveau
- Relevante ervaring bij cultuur- en erfgoedsector, sociaal-cultureel werk of bij overheid is een pluspunt
- Affiniteit hebben met het werkgebied
- Bewijs van goed gedrag en zeden kunnen voorleggen
- Slagen in de selectieproeven
- Beschikken over rijbewijs B

Resultaatgebieden

- Expertise ombouwen via o.a. uitbouw erfgoedbank en beleidsvoorbereidend werken
- In kaart brengen lokale of bovenlokale erfgoed, bewaard in musea, archieven, bij verenigingen
- Zorg dragen voor het aanwezige cultureel erfgoed
- Coachen erfgoedverenigingen en (thematische) intergemeentelijke werkgroepen
- Samenwerking stimuleren tussen de verschillende erfgoedzorgers en structurele contacten uitbreiden met andere erfgoedcellen
- Zo toegankelijk mogelijk maken van het erfgoed voor een zo breed mogelijk publiek.

Functieprofiel:

- Affiniteit met en interesse voor het onderwerp van het regionaal cultureel erfgoed
- Een brede culturele achtergrond
- Affiniteit met projectmatig werken
- Kunnen samenwerken met, ondersteunen en begeleiden van organisaties en verenigingen
- Kennis van / affiniteit met erfgoedzorg (visie op het beheer van collecties lokaal erfgoed en affiniteit met registratie, inventarisatie, behoud en beheer, nieuwe ontwikkelingen, relevante partnerorganisaties...)
- Communicatieve vaardigheden (mondeling en schriftelijk, onderhandelen, presentatie, nieuwe media...)
- Redactionele vaardigheden
- PC-vaardigheden
- Zelfstandig kunnen werken binnen teamverband (richting geven, coachen, motiveren)
- Organisatorische vaardigheden
- Kunnen omgaan met vrijwilligers
- Ondernemingszin en verantwoordelijkheidszin
- Openstaan voor veranderingen en nieuwe ontwikkelingen
- Creatief
- Voeling met interdisciplinair werken
- Niet gebonden aan vast werk- en uurschema
- Bereid tot bijscholing
- Doorzettingsvermogen met oog voor detail en kwaliteit
- Discreet, collegiaal en loyaal tegenover de organisatie en haar partners

2. ADMINISTRATIEF MEDEWERKER

Algemene voorwaarden

- Minimum beschikken over een diploma middelbaar onderwijs voor aanwerving op niveau C
- Relevante ervaring bij cultuur- en erfgoedsector, sociaal-cultureel werk of bij overheid is een pluspunt
- Affiniteit hebben met het werkgebied
- Bewijs van goed gedrag en zeden kunnen voorleggen
- Slagen in de selectieproeven
- Beschikken over rijbewijs B

Resultaatgebieden

- Administratieve ondersteuning bieden: briefwisseling, telefonisch onthaal, bijhouden klassement, opvolging bestellingen en stock publicaties, opvolgen bibliotheek en economaat, voorbereiding en verslaggeving diverse overlegmomenten, kopiewerk, voorbereiding dossiers ...
- Ondersteuning communicatie en projectwerking: beheer adressenbestand en verwerking tot lijsten en etiketten, distributie promotiemateriaal voorbereiden, mailings verzorgen, voorbereiding perscontacten (opmaak tekstberichten, aanmaak persmappen, onthaal), beheer beeldmateriaal
- Opvolging beheer websites: leren werken met backoffice website, input nieuwe gegevens en voortdurende aanpassingen website, opmaak nieuwsbrief, opvolging cultuurdatabank, scannen documenten, dia's foto's
- ondersteuning bieden bij de vrijwilligerswerking: onderhouden contact met vrijwilligers, coördinatie vrijwilligershulp bij uitvoering praktische taken (mailings ...), opvolging algemene wetgeving vrijwilligerswerking (vrijwilligersvergoedingen,...),
- Ondersteuning bij publieksgerichte activiteiten en projecten: onthaal, logistieke ondersteuning,
- Boekhouding: ondersteuning financiën

Functieprofiel:

- Affiniteit met en interesse voor het onderwerp van het regionaal cultureel erfgoed
- Kunnen samenwerken met, ondersteunen en begeleiden van organisaties en verenigingen
- Communicatieve vaardigheden (mondeling en schriftelijk)
- PC-vaardigheden
- Kunnen werken binnen teamverband (richting geven, coachen, motiveren)
- Organisatorische vaardigheden
- Kunnen omgaan met vrijwilligers
- Verantwoordelijkheidszin
- Openstaan voor veranderingen en nieuwe ontwikkelingen
- Creatief
- Bereid tot bijscholing
- Doorzettingsvermogen met oog voor detail en kwaliteit
- Discreet, collegiaal en loyaal tegenover de organisatie en haar partners

Bijlage 4. Analyse intergemeentelijke gebied en beschrijving zes gemeenten

1. Situering en analyse van het intergemeentelijke gebied Leie en Schelde

De Oost-Vlaamse Leie- en Scheldestreek positioneert zich tussen een aantal andere streken. In het noordwesten leunen Aalter en Nevele aan bij het Meetjesland, dat al een lange traditie van samenwerking heeft en waar een erfgoedcel bestaat. Het is wel zo dat een aantal deelgemeenten uit het Meetjesland, zoals Lotenhulle, Poesele, Nevele en Vosselare voor veel diensten beroep doen op de voorzieningen in Deinze (onderwijsinstellingen, ziekenhuis), dat zelf niet behoort tot het Meetjesland.

De stad Gent vormt een apart stadsgebied, dat veel invloed uitoefent op gemeenten als Sint-Martens-Latem, De Pinte en Nazareth, zeker op het vlak van ruimtelijke ordening en wonen. De wat perifere Gentse deelgemeente Baarle-Drongen leunt zelf weer aan bij de Leiegemeenten Sint-Martens-Latem, Deurle en Bachte-Maria-Leerne (Deinze).

In het zuiden van het werkgebied en vanaf het dorpscentrum van Kruishoutem beginnen de Vlaamse Ardennen. De deelgemeenten Gavere en Asper hebben veel voeling met de gemeenten uit de Leie- en Scheldestreek, maar vanaf de Gaverse deelgemeente Dikkelvenne situeert men zich eerder in de Vlaamse Ardennen.

In het westen vormt de provinciegrens een drempel om tot samenwerking te komen, hoewel de deelgemeenten Zulte en Gottem/Wontergem (Deinze) aanleunen bij de West-Vlaamse buurgemeenten Waregem, Dentergem en Tielt.

Dexia heeft een interessant beleidsvoorbereidend instrument voor lokale besturen, waarbij de Vlaamse gemeenten op basis van indicatoren worden bijeengebracht in zestien clusters. Tegelijk worden de indicatoren samengebracht in sociaaleconomische factoren.

De Studiedienst van de Vlaamse regering, die eveneens over een aanzienlijk aantal cijferreeksen beschikt, gebruikt de Dexiagegevens als benchmarking voor haar eigen indicatoren.

Het gebied valt uiteen in een meer uitgesproken woongebied en een zone met meer economische activiteit.

Het woongebied in de buurt van Gent is deels residentieel (Sint-Martens-Latem, De Pinte) met aansluitend een tweede gordel van minder residentiële woonzones (Nazareth, Gavere), waar de inkomens eveneens hoger zijn dan het gemiddelde.

Nazareth met zijn sterke economische bedrijvigheid leunt op dat vlak eveneens aan bij Deinze en Zulte, die door de industriële aanwezigheid een ander karakter hebben.

Door de woonuitbreiding en economische activiteiten is het landelijk karakter sterk afgenomen, maar nog altijd aanwezig, vooral in een reeks dorpen rond Deinze en Gavere.

De Leie wordt vaak geassocieerd met een sterke artistieke traditie die bestond van eind 19de eeuw tot na de Tweede Wereldoorlog. Drie regionale en twee gemeentelijke musea maken van het gebied een heuse cultuurregio op het vlak van beeldende kunst.

2. Bevolkingscijfers

Gemeenten	Aantal inwoners in januari 2011
Deinze	29.550
De Pinte	10.295
Gavere	12.457
Nazareth	11.265
Sint-Martens-Latem	8.394
Zulte	15.126
Totaal	87.088

Buitenlandse bevolking

Op basis van statistisch materiaal van de Studiedienst van De Vlaamse regering wordt hierna een overzicht gegeven van het aantal buitenlanders in de zes gemeenten op 1 januari 2010.

Bij nadere analyse van Deinze waar bijna de helft van het aantal buitenlanders woont (731), gaat het om een zeer heterogene bevolking van maar liefst 64 nationaliteiten. De grootste groep vormen de Nederlanders met 107. Van buiten de EU vormen de Marokkanen (46) de grootste groep.

Gemeenten	Aantal buitenlanders	Percentage bevolking
Deinze	731	2,6
De Pinte	156	1,5
Gavere	159	1,3
Nazareth	160	1,4
Sint-Martens-Latem	256	3,1
Zulte	222	1,5

3. Beschrijving van de zes gemeenten met aandacht voor het lokale culturele erfgoed

Er wordt vooral ingezoomd op roerend en immaterieel erfgoed. Er wordt geen aandacht besteed aan het onroerend erfgoed, dat in de streek echter sterk aanwezig is, met bv. een aantal waardevolle kastelen (o.a. het kasteel van Ooidonk) en kasteeldreven, middeleeuwse kerken en kapellen, diverse beschermde dorpsgezichten en landschappen, industrieel en funerair erfgoed, enkele windmolens... Daarnaast zijn er een aantal natuurreservaten met organisch erfgoed, bv. het Europees beschermde valleigebied van de Zeverenbeek.

Zo werden er eind september 2011 nog zes monumenten in verband met beide wereldoorlogen voorlopig geklasseerd.

Er is een belangrijke link tussen onroerend en roerend erfgoed. Aan heel wat aspecten van onroerend erfgoed zoals industrieel verleden, kerken, kastelen zit cultureel erfgoed vast, bv. de getuigenissen van arbeiders in de fabrieken of het personeel van de adellijke families.

Deinze

Algemeen

Deinze, Astene en Petegem vormen grotendeels een verstedelijkt gebied met een uitloper in de richting van Zulte. Naast dat stedelijke centrum zijn er acht nog vrij landelijke deelgemeenten, met vooral in de dorpen Meigem, Vinkt, Zeveren, Gottem en Wontergem heel wat open ruimte, die afneemt door verkavelingsprojecten. Ondanks die relatieve verstedelijking bevinden zich op het grondgebied een aantal groene zones en natuureservaten. Vooral in het al vermelde natuureservaat in de beekvallei van de Zeverenbeek (Zeveren en Wontergem) is er sprake van uniek organisch erfgoed (bv. zeldzame orchideeën).

Het industriële erfgoed en de oorlogsgebeurtenissen deden het uitzicht van de stad veranderen.

Volkscultuur

- Stoet van Canteclaer (vijfjaarlijks)
- Meiboomplanting Petegem (1 mei)
- Bloedprocessie Meigem (eerste zondag van juli)
- Jaarmarkt (woensdag voor de 4e zondag van juli)
- Deinse feesten (laatste twee weken van juli) met o.a. boekenmarkt
- Paardenwijding (eerste zondag na 1 november)
- Kermissen in alle deelgemeenten

Historische figuren

- Poppo, geestelijke uit de 11de eeuw, bezocht als één der eersten uit de Nederlanden het Heilig Land, zoon van Titzekin en Adalwive. In Deinze wordt overwogen om het heraangelegde kerkplein Poppoplein te noemen
- Baudartius: protestantse predikant, vluchtte tijdens burgeroorlog eind 16de eeuw naar Nederland. Medeauteur van de Nederlandse statenbijbel

Andere bekende figuren

Emile Claus, kunstschilder, Raoul De Keyser; kunstschilder; Martin Carrette, stadsdichter; Antoon Van Parijs, beeldhouwer

Smaakcultuur

Filliers jenever, Deinse batjeskoek, tarte de Deynse, Canteclaergebak, Meigemse fruitsappen

De Pinte

De twee deelgemeenten De Pinte en Zevergem zijn in oppervlakte (samen 1798 ha) ongeveer even groot (De Pinte is iets groter dan Zevergem) en worden gescheiden door de N60.

De gunstige ligging aan de E17 Kortrijk – Antwerpen, de N60 Gent – Oudenaarde en N43 Gent – Deinze, de aanwezigheid sinds medio 19^e eeuw van een spoorwegverbinding tussen Gent – De Panne met vertakking naar Oudenaarde en in het bijzonder de nabijheid van Gent, hebben een grote invloed op de woondruk.

Het gunstig gelegen station leidde vooral vanaf de jaren zeventig tot een aanzienlijke verkaveling in de deelgemeente De Pinte.

Het meer landelijke Zevergem telt veel minder inwoners. Zevergem heeft een interessant natuurgebied aan een Scheldearm: Doorhammeke. De steenbakkerij aan de Schelde was gespecialiseerd in de vermaarde handgevormde Scheldesteen. De Zevergemse Scheldesteen was heinde en verre bekend voor zijn goede kwaliteit.

Nazareth

Algemeen

Net als De Pinte heeft Nazareth slechts twee deelgemeenten. Eke werd nagenoeg volledig verwoest in 1918 en nadien heropgebouwd. In Eke nam het woonpatrimonium rond het station de jongste decennia snel toe, zodat het qua bevolking bijna de evenknie is geworden van de andere deelgemeente, Nazareth. Maar in Nazareth is de woondruk eveneens hoog, ook al door de aanwezigheid van Gent.

Het aantal woningen in de gemeente Nazareth is de laatste tien jaar inderdaad sterk gestegen (van 4197 naar 4600 woningen). De nieuwe verkavelingen in beide deelgemeenten zorgden voor een toename van het aantal jonge gezinnen.

Met een opvallende werkgelegenheidsgraad (verhouding tussen het aantal banen en het aantal inwoners op beroepsactieve leeftijd) van min of meer 100%, is Nazareth één van de koplopers in Oost-Vlaanderen (na Gent en Oudenaarde). In de gemeente werken 6.500 mensen, waarvan ruim 1.000 in de sociale voorzieningen binnen de gemeente (OCMW, Kinderkasteeltje, beide RVT's, Zonnehoeve, Wagenschot,...)

Er zijn bij de cultuurdienst van de gemeente een aantal belangrijke culturele erfgoedcollecties bekend, zoals die van de familie Kervyn de Volckaersbeke en bij andere particulieren. Ook verenigingen, de kerkfabriek en het gemeentebestuur beschikken over archieven.

Volkscultuur

Onze Lievevrouwegeboorte-ommegang, 8 september (Nazareth). Het meegedragen beeld dateert van 1240

Bekende figuren

Juliaan Lampens, architect; Albert Claeys, kunstschilder (afkomstig van Eke); Gaston De Groote, kapitein van de eerste atoomduikboot; Camiel Fremault, kapitein van de rijkswachters, Slag bij Edemolen 7 oktober 1914

Smaakcultuur

Nazareth kaas, kaaskoekjes, bier en wijn

Gavere

Algemeen

De gemeente bestaat uit zes deelgemeenten. Asper wordt van de rest van de gemeente gescheiden door de Schelde. Dikkelvenne, Gavere, Semmerzake en in iets mindere mate Vurste zijn met elkaar vergroeid door lintbebouwing.

Gavere wordt wel eens het prinsdom aan de Schelde genoemd, een verwijzing naar Karel V die het Land van Gavere in de 16e eeuw tot prinsdom verhief. Lamoraal van Egmont werd de eerste prins.

In de deelgemeente Semmerzake is sinds 1951 het militaire luchtvaartcontrolecentrum gevestigd, dat in de Militaire Air Traffic Control van de NAVO een zeer belangrijke rol speelt.

De Slag bij Gavere (23 juli 1453)

Gavere is ondermeer bekend door de Slag bij Gavere, die in 1453 werd uitgevochten tussen de Hertog van Bourgondië Filips de Goede en de Gentenaren, die in opstand kwamen tegen de hoge belastingen. De slag maakte een einde aan de macht van Gent als stadsstaat.

Als herinnering aan dit historische gebeuren werden in 1953 en 1954, 500 jaar na de feiten, in Gavere en Semmerzake monumenten opgericht. In Semmerzake zijn trouwens in de volksmond nog namen als 'de Rode Zee' en 'de Bloedmeers' bewaard, hoewel die geen betrouwbare plaatsaanduiding voor de veldslag zelf inhouden.

Schepenbrief van Boechaute

In Boechaute, een gehucht in Dikkelvenne, is het oudste volledig Nederlandstalige document gevonden. Die zogenaamde schepenbrief is een notariële akte uit de 13e eeuw.

Volkscultuur

- 't Spelleke van Goavre: satirisch poppenspel (3de week van januari)
- Sint Martinus (Ruiter)Ommegang in Asper (1ste weekend van juli), die al dateert van de 16de eeuw
- Kapittel van de Confrérie van Tantes en Nonkels van Valeir (4de zondag van oktober)

Bekende inwoners

Louis De Meester (componist, Semmerzake); Henri De Cocker (kunstschilder, Vurste)

Smaakcultuur

Gaverse valeirkes of flupkes, Tonnekes- en Valeirbier, Breydelham en –spek, Sint-Christianabronwater, Fruitsap Goemaere

Sint-Martens-Latem

Algemeen

Sint-Martens-Latem is een kleine, landelijke residentiële cultuurgemeente, verdeeld over twee dorpen. De streek is overwegend vlak, op de beboste stuifduinen na die werden gevormd door opwaaierend zand in de ijstijden en plaatselijk een hoogtepeil van bijna 20 m bereiken. Deze

duinenketen die Sint-Martens-Latem met Deurle verbindt, is bebouwd met villa's, maar de dichtheid is laag.

De gemeente is één van de bekendste van Vlaanderen, vooral door de kunstenaars die er sinds eind 19de eeuw neerstreken. Sommigen onder hen werden de vaandeldragers van het Vlaamse expressionisme. Net als voor De Pinte en Nazareth is er een sterke verkavelingsdruk, o.a. vanuit Gent.

Latem en Deurle herbergen een reeks kunstenaarswoningen en drie musea beeldende kunst, wat een wellicht unieke concentratie is voor een gemeente van die omvang. De wijk Brakel is historisch gezien het oudste deel van de gemeente, met archeologische vondsten uit de ijzertijd, de Gallo-Romeinse periode en de middeleeuwen.

Volkscultuur

- Autowijding door de confrérie van Sint-Kristoffel, die tot eind vorige eeuw een bedevaart organiseerde (laatste zondag van juni).
- Molenfeesten sinds het opnieuw in gebruik nemen van de windmolen
- Geitenkeuring en wagenspel door feestcomité Latem (augustus)

Bekende figuren

- Tientallen beeldende kunstenaars: o.a. George Minne, Frits Van den Berghe, Constant Permeke, Gust de Smet, Valerius De Saedeleer
- Vele auteurs: o.a. Cyriel Buysse, Richard Minne, Karel Van De Woestijne

Zulte

Algemeen

Zulte is naast Deinze en Sint-Martens-Latem de derde gemeente van het werkgebied die gelegen is langs de Leie. Het gemeentebestuur is van plan de deelgemeente Machelen via het Raveelmuseum, de schrijver Gerard Reve, de Franse begraafplaats WO I en de Leiearm in een vernieuwde dorpskern verder te profileren als toeristische trekpleister.

Zulte verwijst eveneens naar een bier, dat oorspronkelijk werd gebrouwen door brouwerij Anglo Belge uit Zulte zelf. Het bedrijf werd een tijdlang geleid door de auteur Gaston Martens.

Volkscultuur

- Firtelstoet in Zulte
- Machelengulde (kermis)

Smaakcultuur

Zultse Bokkenbrokken, Zultse praline, Totentrekkerbier, Buitenlust, Het Leiebier

Bekende kunstenaars

Roger Raveel, kunstschilder; Gerard Reve, auteur; Modest Huys, kunstschilder; Gaston Martens, schrijver; Georges Dheedene, kunstschilder (er is een stichting opgericht rond de overleden schilder).

4. Terreinen van samenwerking die verwijzen naar Leie en Schelde

De bestuurders van de zes gemeenten hebben elkaar niet alleen op pragmatische gronden gevonden. Er bestaat in de Oost-Vlaamse Leie- en Scheldestreek een zekere traditie van samenwerking, ook al heeft het werkgebied hierbij telkens een enigszins wisselende samenstelling. Die samenwerking en netwerken op heel wat terreinen, zorgen onmiskenbaar voor een zekere dynamiek.

In de hierna volgende niet-limitatieve opsomming, wordt een onderscheid gemaakt tussen samenwerking door de overheid en verenigingen.

Overheid

Plattelandsontwikkeling

- Landinrichtingsproject Leie Schelde van de Vlaamse Landmaatschappij (sinds 1994)
- Plattelandsprojecten Schelde Leie (Vlaamse Landmaatschappij) in de zes gemeenten van POLS en Kruishoutem en Zingem

Welzijn

- Jaarlijkse ontmoeting tussen OCMW-verantwoordelijken binnen de zes gemeenten van het werkgebied van POLS
- Drugpunt Leie Schelde
- Werkgroep dementie Leie Schelde

Arbeidsmarkt

- Werkwinkel Leie Schelde

Toerisme

- De VVV Leiestreek van Latem, Deinze en Zulte
- Fietsroute Leie Schelde

Cultuur

- De Academie voor Muziek, Woord en Dans van Deinze heeft filialen in Sint-Martens-Latem, Nazareth, Kruishoutem en Zulte
- Aperitiefconcerten Borrelnootjes: samenwerking vanuit Deinze met Zulte, Nazareth en Kruishoutem.

Politie

- Politiezone Schelde Leie

Verenigingen

Sociaal-cultureel

- Davidsfonds Gewest Land van Leie en Schelde

- Landelijke Gilde Gewest Leie Schelde
- Wereldwinkels Schelde Leie

Natuurvereniging

- Natuurpuntafdeling Leie Schelde

Economische ontwikkeling

- De vzw de Prijkels is actief in een industriezone in de gemeenten Deinze en Nazareth

Jeugdwerk

- Kazou Leie Schelde (jongerenbeweging van de mutualiteit CM)

Erfgoed

- de huidige Kring voor Geschiedenis en Kunst van Deinze en Leiestreek brengt een jaarboek 'Bijdragen tot de geschiedenis van Deinze en de Leiestreek' uit. Tussen 1946 en 1997 luidde de titel op het jaarboek 'Bijdragen tot de Geschiedenis der stad Deinze en van het Land aan Leie en Schelde'. De vereniging is één van de negen historische kringen in Oost-Vlaanderen. Die federatie werd in 1947 opgericht onder impuls van prof. Jan Dhondt en was op dat ogenblik een eerste poging om in de provincie een vorm van streekwerking te organiseren op het vlak van geschiedenis en erfgoed
- Heemkring Scheldeveld: De Pinte, Sint-Martens-Latem, Nazareth

Bijlage 5. Kaarten

